परिच्छेद १: परिचय **१-८**

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ अवधारणा तथा उद्देश्य २

१.३ संस्थागत व्यवस्था ३

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अभ्यास ५

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया ५

परिच्छेद २: मध्यमकालीन खर्च संरचना **९-४१**

२.१ पृष्ठभूमि ९

२.२ नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच ९

२.३ नगरपालिकाको समष्टिगत लक्ष्य ९

२.४ समष्टिगत उद्देश्य ९

२.५ समष्टिगत रणनीति १०

२.६ मध्यमकालीन आर्थिक खाका १०

२.७ मध्यमकालीन नतिजा खाका ११

२.८ मध्यमकालीन बजेट खाका १२

२.९ मध्यमकालिन खर्च संरचनाको बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण १६

२.१० बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाट १६

परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र **४२-६८**

३.१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा ४२

३.१.१ पृष्ठभूमि ४२

३.१.२ समस्या तथा चुनौती ४३

३.१.३ क्षेत्रगत सोच ४३

३.१.४ उद्देश्य ४३

३.१.५ रणनीति ४३

३.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४३

३.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ४४

३.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ४४

३.१.९ जोखिम तथा अनुमान ४७

३.२ सिचाई ४७

३.२.१ पृष्ठभूमि ४७

३.२.२ समस्या तथा चुनौती ४७

३.२.३ क्षेत्रगत सोच ४७

३.२.४ उद्देश्य ४७

३.२.५ रणनीति ४७

३.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४८

३.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ४८

३.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ४९

३.२.९ जोखिम तथा अनुमान ५०

३.३ पशुपन्छी ५०

३.३.१ पृष्ठभूमि ५०

३.३.२ समस्या तथा चुनौती ५०

३.३.३ क्षेत्रगत सोच ५१

३.३.४ उद्देश्य ५१

३.३.५ रणनीति ५१

३.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५१

३.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ५२

३.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ५३

३.३.९ जोखिम तथा अनुमान ५३

३.४ उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय ५४

३.४.१ पृष्ठभूमि ५४

३.४.२ समस्या तथा चुनौती ५४

३.४.३ क्षेत्रगत सोच ५४

३.४.४ उद्देश्य ५५

३.४.५ रणनीति ५५

३.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५५

३.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ५६

३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ५७

३.४.९ जोखिम तथा अनुमान ५८

३.५ पर्यटन तथा संस्कृति ५८

३.५.१ पृष्ठभूमि ५८

३.५.२ समस्या तथा चुनौती ५८

३.५.३ क्षेत्रगत सोच ५८

३.५.४ उद्देश्य ५८

३.५.५ रणनीति ५८

३.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५९

३.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ६०

३.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६०

३.५.९ जोखिम तथा अनुमान ६२

३.६ भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा ६२

३.६.१ पृष्ठभूमि ६२

३.६.२ समस्या तथा चुनौती ६२

३.६.३ क्षेत्रगत सोच ६२

३.६.४ उद्देश्य ६२

३.६.५ रणनीति ६२

३.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६३

३.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ६३

३.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६४

३.६.९ जोखिम तथा अनुमान ६५

३.७ श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण ६५

३.७.१ पृष्ठभूमि ६५

३.७.२ समस्या तथा चुनौती ६५

३.७.३ क्षेत्रगत सोच ६६

३.७.४ उद्देश्य ६६

३.७.५ रणनीति ६६

३.७.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६६

३.७.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ६७

३.७.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६७

३.७.९ जोखिम तथा अनुमान ६८

परिच्छेद ४ : सामाजिक क्षेत्र ६९-१०२

४.१ शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य ६९

४.१.१ पृष्ठभूमि ६९

४.१.२ समस्या तथा चुनौती ६९

४.१.३ क्षेत्रगत सोच ६९

४.१.४ उद्देश्य ६९

४.१.५ रणनीति ६९

४.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ७०

४.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ७१

४.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ७२

४.१.९ जोखिम तथा अनुमान ७९

४.२ जनस्वास्थ्य तथा पोषण ७९

४.२.१ पृष्ठभूमि ७९

४.२.२ समस्या तथा चुनौती ७९

४.२.३ सोच ८०

४.२.४ उद्देश्य ८०

४.२.५ रणनीति ८०

४.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ८०

४.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ८२

४.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ८३

४.२.९ जोखिम तथा अनुमान ८६

४.३ खानेपानी तथा सरसफाइ ८६

४.३.१ पृष्ठभूमि ८६

४.३.२ प्रमुख समस्या तथा चुनौती ८७

४.३.३ क्षेत्रगत सोच ८७

४.३.४ उद्देश्य ८७

४.३.५ रणनीति ८७

४.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ८७

४.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको विवरणीय अनुमान ८८

४.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ८९

४.३.९ जोखिम तथा अनुमान ९०

४.४ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण ९०

४.४.१ पृष्ठभूमि ९०

४.४.२ समस्या तथा चुनौती ९०

४.४.३ क्षेत्रगत सोच ९०

४.४.४ उद्देश्य ९०

४.४.५ रणनीति ९०

४.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ९१

४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको विवरणीय अनुमान ९२

४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ९२

४.४.९ जोखिम तथा अनुमान ९५

४.५ युवा खेलकुद तथा नवप्रवर्तन ९५

४.५.१ पृष्ठभूमि ९५

४.५.२ समस्या तथा चुनौती ९५

४.५.३ क्षेत्रगत सोच ९५

४.५.४ उद्देश्य ९५

४.५.५ रणनीति ९५

४.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ९६

४.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको विवरणीय अनुमान ९६

४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ९७

४.५.९ जोखिम तथा अनुमान ९८

४.६ सामाजिक सुरक्षा तथा पंजीकरण ९९

४.६.१ पृष्ठभूमि ९९

४.६.२ समस्या तथा चुनौती	९९
४.६.३ सोच	९९
४.६.४ उद्देश्य	९९
४.६.५ रणनीति	१००
४.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य	१००
४.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान	१००
४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण	१०१
४.६.९ जोखिम तथा अनुमान	१०२
परिच्छेद ५ : पूर्वाधार क्षेत्र	१०३-१२०
५.१ भवन आवास तथा बस्ती विकास	१०३
५.१ पृष्ठभूमि	१०३
५.१.२ समस्या तथा चुनौती	१०३
५.१.३ क्षेत्रगत सोच	१०३
५.१.४ उद्देश्य	१०३
५.१.५ रणनीति	१०३
५.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य	१०३
५.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान	१०४
५.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण	१०४
५.१.९ जोखिम तथा अनुमान	१०५
५.२ सडक, पुल तथा यातायात	१०६
५.२.१ पृष्ठभूमि	१०६
५.२.२ समस्या तथा चुनौती	१०६
५.२.३ क्षेत्रगत सोच	१०६
५.२.४ उद्देश्य	१०६

५.२.५ रणनीति १०६

५.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १०९

५.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान १०९

५.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण ११०

५.२.९ जोखिम तथा अनुमान ११४

५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा ११४

५.३.१ पृष्ठभूमि ११४

५.३.२ समस्या तथा चुनौती ११४

५.३.३ सोच ११४

५.३.४ उद्देश्य ११४

५.३.५ रणनीति ११४

५.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ११५

५.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको विवरणीय अनुमान ११५

५.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण ११६

५.३.९ जोखिम तथा अनुमान ११७

५.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि ११७

५.४.१ पृष्ठभूमि ११७

५.४.२ समस्या तथा चुनौती ११८

५.४.३ क्षेत्रगत सोच ११८

५.४.४ उद्देश्य ११८

५.४.५ रणनीति ११८

५.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ११८

५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको विवरणीय अनुमान ११९

५.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण ११९

५.४.९ जोखिम तथा अनुमान १२०

परिच्छेद ६: वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र १२०-१३१

६.१ वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता १२१

६.१.१ पृष्ठभूमि १२१

६.१.२ समस्या तथा चुनौती १२१

६.१.३ क्षेत्रगत सोच १२१

६.१.४ उद्देश्य १२१

६.१.५ रणनीति १२१

६.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १६२

६.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान १६२

६.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १२३

६.१.९ जोखिम तथा अनुमान १२४

६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन १२४

६.२.१ पृष्ठभूमि १२४

६.२.२ समस्या तथा चुनौती १२४

६.२.३ क्षेत्रगत सोच १२४

६.२.४ उद्देश्य १२५

६.३.५ रणनीति १२५

६.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १२५

६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान १२५

६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १२६

६.२.९ जोखिम तथा अनुमान १२७

६.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	१२८
६.३.१ पृष्ठभूमि	१२८
६.३.२ समस्या तथा चुनौती	१२८
६.३.३ क्षेत्रगत सोच	१२८
६.३.४ उद्देश्य	१२८
६.३.५ रणनीति	१२८
६.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य	१२९
६.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान	१३०
६.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण	१३०
६.३.९ जोखिम तथा अनुमान	१३१
परिच्छेद ७ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र	१३२-११८
७.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	१३२
७.१.१. पृष्ठभूमि	१३२
७.१.२ समस्या तथा चुनौती	१३२
७.१.३ क्षेत्रगत सोच	१३२
७.१.४ उद्देश्य	१३२
७.१.५ रणनीति	१३२
७.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य	१३३
७.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान	१३३
७.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण	१३४
७.१.९ जोखिम तथा अनुमान	१३५
७.२ संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह	१३५
७.२.१ पृष्ठभूमि	१३५

७.२.२ समस्या तथा चुनौती १३५

७.२.३ क्षेत्रगत सोच १३५

७.२.४ उद्देश्य १३५

७.२.५ रणनीति १३५

७.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १३६

७.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान १३६

७.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १३७

७.२.९ जोखिम तथा अनुमान १३९

७.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन १३९

७.३.१ पृष्ठभूमि १४०

७.३.२ समस्या तथा चुनौती १४०

७.३.३ क्षेत्रगत सोच १४०

७.३.४ उद्देश्य १४०

७.३.५ रणनीति १४०

७.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १४०

७.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान १४१

७.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १४१

७.३.९ जोखिम तथा अनुमान १४२

७.४ तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन १४२

७.४.१ पृष्ठभूमि १४२

७.४.२ समस्या तथा चुनौती १४२

७.४.३ क्षेत्रगत सोच १४३

७.४.४ उद्देश्य १४३

७.४.५ रणनीति १४३

७.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १४३

७.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान १४४

७.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १४४

७.३.९ जोखिम तथा अनुमान १४५

अनुसुचिहरू १४६

तालिका सूची पृष्ठ संख्या

तालिका १ : मध्यमकालीन समग्र आर्थिक खाका तथा लक्ष्य १०

तालिका २ : प्रमुख विषय क्षेत्रगत सूचक तथा मध्यमकालीन नतिजा खाका ११

तालिका ३ : विषयी बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा) १४

तालिका ४ : नगर पालिका गौरवका आयोजना विषयी खर्च अनुमान १६

तालिका ५ : आगामी तीन आ.व. को विषय उप-क्षेत्रगत खर्चको बॉडफाँटको प्रक्षेपण १७

तालिका ६ : कार्यक्रमहरूको सङ्कितिकरण २१

तालिका ७ : कृषि उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४३

तालिका ८ : कृषि उप-क्षेत्रको विषयी खर्च तथा स्रोतको अनुमान ४४

तालिका ९ : कृषि उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण ४५

तालिका १० : सिचाई उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४८

तालिका ११ : विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको वि-षयी अनुमान ४८

तालिका १२ : कार्यक्रम/आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण ४९

तालिका १३ : पशु विकास उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५१

तालिका १४ : पशु विकास उप-क्षेत्रको विषयी खर्च तथा स्रोतको अनुमान ५२

तालिका १५ : पशु विकास उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको सङ्क्षिप्त विवरण ५३

तालिका १६ : उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५५

तालिका १७ : उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रको विषयी खर्च तथा स्रोतको अनुमान ५५

तालिका १८ : उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण ५६

तालिका १९ : पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५९

तालिका २० : पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको विषयी खर्च तथा स्रोतको अनुमान ६०

तालिका २१ : पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको

सङ्क्षिप्त विवरण ६०

तालिका २२ : भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रको विषयी नतिजा

सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६३

तालिका २३ : भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय व्यवस्था उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ६४

तालिका २४ : भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय व्यवस्था उपक्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६४

तालिका २५ : श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६६

तालिका २६ : श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ६७

तालिका २७ : श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण ६७

तालिका २८ : शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ७०

तालिका २९ : शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ७१

तालिका ३० : शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण ७२

तालिका ३१ : स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ८१

तालिका ३२ : स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ८३

तालिका ३३ : स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ८३

तालिका ३४ : खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ८८

तालिका ३५ : खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ८८

तालिका ३६ : खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण ८९

तालिका ३७ : महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ९१

तालिका ३८ : महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ९२

तालिका ३९ : महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण` ९२

तालिका ४० : युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ९६

तालिका ४१ : युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ९७

तालिका ४२ : युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ९७

तालिका ४३ : सामाजिक सुरक्षा तथा पन्निकरण उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन १००

तालिका ४४ : सामाजिक सुरक्षा तथा पन्निकरण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान १०१

तालिका ४५ : सामाजिक सुरक्षा तथा पन्निकरण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण १०१

तालिका ४६ : भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १०४

तालिका ४७ : भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान १०४

तालिका ४८ : भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण १०५

तालिका ४९ : सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १०९

तालिका ५० : सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ११०

तालिका ५१ : सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण११०

तालिका ५२ : जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ११५

तालिका ५३ : जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ११६

तालिका ५४ : जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण ११६

तालिका ५५ : सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा

मध्यमकालीन लक्ष्य ११८

तालिका ५६ : सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान ११९

तालिका ५७ : सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण ११९

तालिका ५८ : वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १२२

तालिका ५९ : वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान १२२

तालिका ६० : वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण १२३

तालिका ६१ : वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १२५

तालिका ६२ : वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान १२६

तालिका ६३ : वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त १२६

तालिका ६४ : विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकूलन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १२९

तालिका ६५ : विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकूलन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान १३०

तालिका ६६ : विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकूलन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण १३०

तालिका ६७ : नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १३३

तालिका ६८ : नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान १३४

तालिका ६९ : नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको विवरण १३४

तालिका ७० : संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह

उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १३६

तालिका ७१ : संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रकोत्रिवर्षीय खर्च तथा
स्रोतको अनुमान (रू. हजारमा) १३७

तालिका ७२ : संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रको कार्यक्रम
र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १३७

तालिका ७३ : राजस्व तथा स्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा
मध्यमकालीन लक्ष्य १४१

तालिका ७४ : राजस्व तथा स्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको
अनुमान १४१

तालिका ७५ : राजस्व तथा स्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको
संक्षिप्त विवरण १४२

तालिका ७६ : तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको नतिजा
सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १४३

तालिका ७७ : तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय
खर्च तथा स्रोतको अनुमान १४४

तालिका ७८ : तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र
आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १४५

परिच्छेद १
परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय शासन सञ्चालन ऐन २०७४ अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, वित्तीय उत्तरदायित्व तथा आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, लगायतका कानुनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय सरकारले वार्षिक वजेट सँगसंगै मध्यमकालीन खर्च संरचना (Medium Term Expenditure Framework, MTEF) पनि पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसलाई अझ अभ्यासकै रुपमा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहको संस्थागत स्व-मूल्यांकन (LGPAS) र वित्तीय सुशासन जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना २०७७ मा समेत मूल्यांकनका सूचकको रुपमा उल्लेख गरिएको छ।

विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन जस्ता विषयहरू सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका मुख्य अवयवहरू सहितको कार्य योजना मध्यमकालीन खर्च संरचना हो। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले सीमित स्रोतलाई परिचालन गर्दछ। यो सरकार सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास कार्यहरूमा बाँडफाँट गर्ने तीन वर्षीय चक्रीय योजना हो। मध्यमकालीन खर्च संरचनामा आगामी तीन वर्षमा खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना र क्रियाकलाप हुन्छन्, प्रत्येक कार्यक्रम र आयोजनाको प्रति एकाई लागतसहितको खर्चको प्रक्षेपण हुन्छ, खर्च गरिने क्षेत्रहरूको प्राथमिकीकरण हुन्छ, खर्चका स्रोतहरू उल्लेख हुन्छन् र नीति र रणनीतिसँगको तादात्म्यता खोजिएको हुन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग गर्दछ। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले स्रोत व्यवस्थापन र अपेक्षित नतिजाको खाका समेत प्रस्तुत गर्दछ।

प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य हो। यसले विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्नको निमित्त उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य गरेको छ। यसै सन्दर्भमा स्थानीय तहमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको आवश्यकता, ढाँचा तथा प्रक्रियालाई सरलीकृत एवम् स्थानीय तहको सान्दर्भिकतालाई ध्यानमा राखी नेपाल सरकारले स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ तयार गरेको छ। यस दिग्दर्शनको कार्यान्वयनबाट स्थानीय तहलाई मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न ढाँचा र प्रक्रियागत एकरुपता कायम गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा आ.व. २०८१/०८२ को यथार्थ विवरण र विवरणको आधार तथा बाँकी दुई आर्थिक वर्षको लागि २०८२/०८३ को लमसम वृद्धि तथा आ.व. २०८२/०८३ को यथार्थ विवरण र आ.व. २०८२/०८३ का आयोजना

कार्यान्वयनको स्थिति, उपलब्ध स्रोत साधन र खर्च गर्ने क्षमतालाई आधार मानी बजेट प्रक्षेपण गरिएको छ।

१.२ अवधारणा तथा उद्देश्य

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको एक औजारको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाले सरकारसँग उपलब्ध सीमित स्रोत-साधनको वस्तुनिष्ठ आकलन गर्ने र त्यसलाई योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँट गर्ने गर्दछ। यस संरचनामा मुख्यतः समष्टिगत आर्थिक खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका गरी तीन वटा पक्षहरु समावेश गरिएको छ।

चालु आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धिको आधारमा उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका परिसूचक समावेश गरी मध्यमकालीन आर्थिक खाका निर्धारण गरिएको छ। नगरपालिकालाई सङ्घ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोत समेत आँकलन गरी क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुरूप विषयगत महाशाखा/शाखा र अन्तर्गतका निकायहरूसँग सम्बन्धीत नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रम तथा आयोजनागत रूपमा खर्चको अनुमान सहितको मध्यमकालीन बजेट खाकातयार गरिन्छ। यो खाका तयार गर्दा बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको पनि अनुमान गरी मध्यमकालीन नतिजा खाका तयार गरिएको छ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा चक्रीय हिसाबले प्रत्येक वर्ष तीन वर्षको बजेटको आकलन गरिएको छ। यस प्रकार मध्यमकालीन खर्च संरचनाले बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ। यसै सन्दर्भमा धनकुटा नगरपालिकाले पहिलो अभ्यासको रुपमा आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ देखि लागु हुनेगरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरेको छ। पहिलो आवधिक योजनाको कार्यान्वयन अवधि समाप्त भएर दोश्रो आवधिक योजना कार्यन्वयन हुने अवस्थामा तर्जुमा भएको यो मध्यमकालीन खर्च संरचना आगामी आर्थिक बर्ष २०८३/०८४ को बजेट तर्जुमा प्रक्रियासँगै तयार भएकोले वस्तुगत र व्यावहारिक बन्न गएको छ।

धनकुटा नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचनाका उद्देश्य निम्नानुसार छन् :

क. सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा वित्त अनुशासन कायम गरी समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्नका लागि नगरपालिकालाई प्राप्त हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट खाका तर्जुमा गर्ने,

ख. नगरपालिकाको विकास योजनाको प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानीको सुनिश्चितता प्रदान गर्न स्रोत र साधनको विनियोजन प्रक्रियाको पुनः संरचना गरी प्राथमिकता प्राप्त विषयगत क्षेत्रमा बजेटको बाँडफाँट गर्ने,

ग. सार्वजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी र कुशल बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्ने,

घ. बजेट अनुमान वास्तविक बनाउने।

१.३ संस्थागत व्यवस्था

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमामा देहाय बमोजिम संस्थागत व्यवस्था गरिएको छ :

क. स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण सम्बन्धी कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिमको समितिले गर्नेछ। मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा यस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) आगामी तीन वर्षको कुल स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गर्ने,

(ख) प्रक्षेपित कुल स्रोत र खर्चको आधारमा विषय क्षेत्र र उपक्षेत्रगत खर्चको सीमा निर्धारण गर्ने,

(ग) आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट तथा प्राथमिकता निर्धारणका आधार तथा प्रक्रिया एवम् बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा मार्गदर्शन तयार गर्ने,

(घ) बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन स्वीकृतिका लागि कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने,

(ङ) मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी समग्र कार्यको निर्देशन गर्ने।

ख. मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको लागि देहाय बमोजिम गठित कार्यदलले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यमा समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने एवम् विषय उपक्षेत्रगत रुपमा तयार मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई विषयगत रूपमा एकीकृत गरी विषयगत समिति समक्ष पेश गरेको थियो।

(क)	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- संयोजक
(ख)	शाखा प्रमुखहरू	- सदस्य
(ग)	योजना शाखा प्रमुख	- सदस्य सचिव

ग. विषयगत योजना तर्जुमा समिति

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको सन्दर्भमा विषयगत समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

(क) विषयगत रूपमा कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकीकरणका निर्धारित आधार, प्रक्रिया एवम् प्राप्त बजेट सीमा र मार्गदर्शन अनुसार बजेट, कार्यक्रम तथा आयोजना प्रस्ताव भए नभएको एकिन गर्ने,

(ख) कार्यदलबाट प्रस्तावित कार्यक्रम तथा आयोजनाको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट उपर छलफल र विश्लेषण गर्ने,

(ग) विषय क्षेत्रगत रूपमा तयार भएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई अन्तिम रुप दिई बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गर्ने।

घ. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा यस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) विषयगत समितिबाट पेश भएको विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा उपर छलफल गरी स्वीकृत बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन अनुरुप भए नभएको एकिन गर्ने,

(ख) स्थानीय आवधिक योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य, प्राथमिकता एवम् चालु आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्य र विषय क्षेत्रगत सन्तुलन कायम हुने गरी स्रोत विनियोजन तथा प्रक्षेपण भए नभएको एकिन गर्ने,

(ग) विगतको उपलब्धि, आय र खर्चको प्रवृत्ति समेतको विश्लेषण गरी स्थानीय आर्थिक खाका तयार गर्ने,

(घ) स्थानीय आवधिक योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य, प्राथमिकता तथा रणनीति र चालु आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्यको स्थानीयकरण श्रोतपुस्तिकालाई आधार लिई विषय उपक्षेत्रगत रुपमा तयार भएको त्रिवर्षिय खर्च तथा स्रोत अनुमानको आधारमा समष्टिगत मध्यमकालीन बजेट खाका तर्जुमा गर्ने,

(ङ) स्थानीय आवधिक योजना तथा विषय क्षेत्रगत योजनाको लक्ष्य र उपलब्धि सूचकलाई आधार मानी विषय उपक्षेत्रगत रुपमा तयार भएको नतिजा खाकाको आधारमा समष्टिगत मध्यमकालीन नतिजा खाका तयार गर्ने,

(च) मध्यमकालीन खर्च संरचना दस्तावेजलाई अन्तिम रूप दिई स्वीकृतिका लागि आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रमसँगै कार्यपालिकामा पेश गर्ने।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अभ्यास

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको सुरुवात नेपालको दशौं आवधिक योजनादेखि भएको हो। अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनलाई अनिवार्य गरेको हुनाले धनकुटा नगरपालिकाले यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरेको हो।

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्य नगरपालिकाको एउटा महत्वपूर्ण कार्यक्रम हो। यसका लागि सर्वप्रथम संरचनाको आवश्यकता, महत्व र प्रक्रियागत चरणहरूका बारेमा सम्बद्ध सरोकारवालाहरू स्पष्ट हुन आवश्यक हुन्छ। सोको लागि नगरपालिकाका पधाधिकारीहरु, विषयगत समितिका पदाधिकारी सहित शाखाका प्रमुखहरूलाई अभिमुखीकरण गरिएको थियो। मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सम्बन्धमा अवलम्वन गरिएका प्रक्रियागत चरणहरू देहाय बमोजिम रहेका छन :

क. चालु आवधिक योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको समीक्षा

नगरपालिकाले हरेक आर्थिक वर्षको बैशाख ७ गतेभित्र वार्षिक बजेट, कार्यक्रमको लक्ष्य र उपलब्धिको आधारमा स्थानीय आर्थिक तथा सामाजिक परिसूचक समावेश भएको आर्थिक सर्वेक्षण तयार गर्नु पर्नेमा धनकुटा नगरपालिकामा सो कार्य भएको छैन। यस्तो आर्थिक सर्भेक्षण पेश नभएको अवस्थामा विषय क्षेत्रगत रूपमा शाखाहरु मार्फत उपलब्धि विवरण तयार गरिएको थियो। यसरी तयार भएको उपलब्धि विवरणका आधारमा आवधिक योजनाका लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिकता तथा वार्षिक विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्था समेतलाई विश्लेषण गरी समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। समीक्षा प्रतिवेदन तयार गर्दा विषयगत शाखा र वडा कार्यालयहरुसँग समेत छलफल गरी तयार गरिएको छ।

ख. त्रिवर्षीय खर्चको प्रक्षेपणसहित बजेटको आकार र स्रोत आकलन

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले राजस्व परामर्श समितिद्वारा पेश गरिएको प्रतिवेदनलाई मध्यनजर गरी नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा भएको अवस्थामा सोको प्रक्षेपणको आधारमा र त्यस्तो योजना नभएको अवस्थामा विगत वर्षहरूको वास्तविक आन्तरिक आयको प्रवृत्ति विश्लेषण गरी आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्नुपर्ने प्रावधानको पालाना गरिएको छ।

त्यसैगरी सङ्घ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण, सशर्त अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकमको हकमा प्राप्त बजेट सीमामा आधारित भई स्रोत अनुमान एवम् प्रक्षेपण गर्नु पर्ने र विशेष अनुदान तथा समपुरक अनुदानको हकमा प्रस्तावित आयोजनालाई आधार मान्नु पर्ने व्यवस्था अवलम्बन गरिएको छ साथै नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने रोयल्टी रकमको प्रक्षेपण गर्दा विगत वर्षहरूमा प्राप्त भएको रोयल्टी रकमलाई आधार मानिएको छ। ऋण सहायता, जनसहभागिता तथा अन्तर स्थानीय तह साझेदारी बापत परिचालन हुनसक्ने स्रोतको हकमा क्रमशः ऋण सम्झौता, विगत वर्षको जनसहभागिताको रकमको प्रवृत्ति र नगरपालिकाको जनसहभागिता परिचालन नीति एवम् अन्य स्थानीय तहसँग भएको समझदारीका आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ। गत आर्थिक वर्षको यथार्थ स्थिति, चालु आर्थिक वर्षको अनुमान र मध्यमकालीन खर्च संरचना एवम् विषय क्षेत्र/उपक्षेत्रगत खर्चको आवश्यकताको आधारमा कुल खर्च आवश्यकताको आकलन तथा प्रक्षेपण गरिएको छ।

यसै अनुसार आन्तरिक तथा बाह्य वित्तीय साधनको सम्भावना, राजस्व तथा व्ययको प्रक्षेपण र प्राथमिकताको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षको आय व्ययको अनुमान तथा थप दुई आर्थिक वर्षको खर्च तथा स्रोत प्रक्षेपण गरिएको छ।

ग. बजेट सीमा निर्धारण तथा बाँडफाँट

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले तयार गरेको कुल स्रोत तथा खर्चको प्रक्षेपणको आधारमा बजेट सीमा निर्धारण गरिएको र बजेट सीमा निर्धारण तथा स्रोतको बाँडफाँट गर्दा आवधिक योजना र विषय क्षेत्रगत रणनीतिक तथा गुरुयोजनाको प्राथमिकता, लक्ष्य तथा अपेक्षित नतिजालाई आधार मानिएको छ। यसैगरी क्रमागत वा बहुवर्षीय कार्यक्रम तथा आयोजना, आयोजना बैङ्कमा सूचीकृत भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन वा लागत एकिन भएका कार्यक्रम र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना समेत समावेश हुने गरी उपक्षेत्रगत रूपमा स्रोतको बाँडफाँट समेत भएको छ।

वडास्तरीय आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ को परिच्छेद ४ दफा ४.८ को बुँदा नम्बर २.४ मा तोकिएका आधार बमोजिम बजेट सीमा निर्धारण गरिएको छ। नगर गौरवका आयोजना तथा कार्यक्रम हकमा छुट्टै बजेट सीमा निर्धारण गरी उपलब्ध गराउने वा यस्ता आयोजना तथा कार्यक्रमको स्रोत सम्बन्धीत विषय उपक्षेत्रको बजेट सीमाभित्र पर्ने गरी Earmark सीमा निर्धारण गरिएको छ।

घ. बजेट सीमा र मार्गदर्शन स्वीकृति तथा सम्प्रेषण

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले तयार गरेको कुल स्रोत तथा खर्चको अनुमान एवम् प्रक्षेपण, विषय क्षेत्र/उपक्षेत्रगत बजेट सीमा र मार्गदर्शन उपर कार्यपालिकाले छलफल गरी स्वीकृत भएको छ। यसरी स्वीकृत भएको खर्च अनुमानमा चालु, पुँजीगत र वित्तीय व्यवस्था सम्बन्धी खर्चको अनुमान र बजेटको स्रोत समावेश भएको र मार्गदर्शनमा आगामी ३ आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा ध्यान दिनुपर्ने तथा पूरा गर्नुपर्ने शर्तहरू समावेश भएका छन्। यसरी बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन पठाउँदा वडा कार्यालयको हकमा विषयक्षेत्रगत सीमा निर्धारण गर्न वा कुनै विषय क्षेत्रमा मात्र बजेट तथा कार्यक्रम प्रस्ताव गर्नुपर्ने भएमा सो व्यहोरा मार्गदर्शनमा स्पष्ट रूपमा खुलाएर पठाउनु पर्ने व्यवस्थाको पालाना भएको छ। स्थानीय तहको गौरवका आयोजनाका लागि छुट्टै बजेट सीमा निर्धारण गरिएको र Earmark गरिएका आयोजना र कार्यक्रमहरुलाई स्रोत समेत स्पष्ट रुपमा खुलाईएको छ। यसैगरी विशेष प्राथमिकतामा परेको विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र वा क्रमागत कार्यक्रम तथा आयोजनालाई बजेट सुनिश्चित (Earmark) गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार विषयगत शाखा वा वडा कार्यालयलाई बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन पठाउँदा सो समेत खुलाइएको छ।

ङ. विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी

प्राप्त बजेट सीमा र मार्गदर्शन भित्र रही सम्बन्धीत विषयगत शाखाले उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च रचनाको प्रारम्भिक मस्यौदाका लागि विवरण तयार गरिएको र यस्तो विवरण तयार गर्दा गत आर्थिक वर्षको यथार्थ स्थिति, चालु आर्थिक वर्षको अनुमान र चालु मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आधारमा आगामी आर्थिक वर्ष (बजेट वर्ष) र थप दुई आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रमको प्रक्षेपण गरिएको छ।

उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको विवरण तयार गर्दा सर्वप्रथम आगामी तीन वर्षमा कार्यान्वयन गरिने कार्यक्रम तथा आयोजनागत विवरण तयार भएको छ। तर स्थानीय तहमा कार्यक्रमगत रूपमा बजेट तयार गर्ने पद्धति अवलम्बन नभए सम्मका लागि आयोजना बैङ्कमा समावेश भएका, विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएका तथा कुल लागत एकिन भएका क्रमागत अथवा बहुवर्षीय आयोजनाको हकमा आयोजनागत रूपमा र अन्यको हकमा उपक्षेत्रगत रूपमा कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण तयार गरिएको छ।

आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण तयारीको क्रममा कुल लागत उल्लेख गर्दा आयोजना बैङ्कमा समावेश भएका, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका तथा कुल लागत एकिन भएका क्रमागत वा वहुवर्षीय आयोजनाहरूको हकमा सोही अनुसार उल्लेख गरिएको र लागत अनुमान तयार नभैसकेका आयोजनाको हकमा प्रति एकाइ लागतका आधारमा कुल लागत एकिन गरिएको छ। साथै सालबसाली कार्यक्रम वा उपक्षेत्रगत रूपमा लागत अनुमान एकिन गर्दा प्राप्त बजेट सीमाको आधारमा गरिएको छ। यसरी एकिन गरिएको कुल लागत समेतको आधारमा कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण तयार भएको छ।

च. विषयगत समितिमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा माथि छलफल

कार्यदलबाट प्रस्तावित कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रारम्भिक मस्यौदा र आगामी आर्थिक वर्षको बजेटमाथि सम्बन्धीत विषयगत समितिमा दफावार छलफल गरिएको छ। यसरी छलफल गर्दा नेपालको संविधान (मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र), राष्ट्रिय दीर्घकालीन सोच, दिगो विकास लक्ष्य, राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तहको आवधिक योजना, नगरपालिकाको आवश्यकता र सम्भावनाका आधारमा छनौट गरिएका कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकीकरणलाई ध्यान दिईएको छ। विषयगत समितिमा भएको छलफलबाट तयार भएको विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति समक्ष पेश भएको छ।

छ. मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्तिम मस्यौदा तयारी

विषयगत समितिबाट पेश भएको विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई एकीकृत गरी समष्टिगत नतिजा खाका, बजेट खाका र आर्थिक खाका एवम् आगामी तीन आर्थिक वर्षको खर्चको अनुमान र प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७ बमोजिमको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले गरेको छ। स्थानीय आर्थिक खाकामा आवधिक योजना लक्ष्य उद्देश्यसँग तालमेल हुने गरी स्थानीय उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू समावेश भएको छ।

परिच्छेद २

मध्यमकालीन खर्च संरचना (आ.व. २०८३/०८४-२०८५/०८६)

२.१ पृष्ठभूमि

दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच "समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली", सोह्रौं योजनाको सोच "सुशासन, सामाजिक न्याय र सम्बृद्धि" तथा प्रादेशिक दीर्घकालीन सोच "स्वच्छ, सुखी, समुन्नत प्रदेश" को अवधारणा लाई अधार मानि यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार भएको छ।

२.२ नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच

धनकुटा नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच **"समृद्ध धनकुटा नगरको अधारः स्थानीय उत्पादन, खेलकुद, पर्यटन र पूर्वाधार"** रहेको छ। यो मध्यमकालीन खर्च संरचना गर्दा नगरपालिकाको दिर्गकालिन सोंच उन्मुख हुनेगरी तयार गरिएको छ।

२.३ नगरपालिकाको समष्टिगत लक्ष्य

"स्रोत र साधनको उच्चतम उपयोग गर्दै स्थानीय उत्पादनमा वृद्धि, पूर्वाधार, मानव संसाधनको विकास एवम सामाजिक न्यायका माध्यमबाट सम्बृद्ध धनकुटा निर्माणको आधार तयार गर्ने"

२.४ समष्टिगत उद्देश्य

क. व्यवस्थित आवास र दिगो भौतिक सुविधाको प्रबन्ध गरी आकर्षक र बसोबास योग्य नगर निर्माण गर्नु।

ख. वातावरण र जलाधार क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन गरी विपद् उत्थानशीलता प्रवर्धन गर्नु तथा स्थानीय उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, उद्यमशीलता प्रवर्धन र वजारीकरण गर्नु।

ग. शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकुद र पर्यटन क्षेत्रको विकास गरी स्वस्थ, शिक्षित र सिर्जनशील मानव पूँजीको निर्माण गर्ने तथा रोजगारीका अवसरहरु सृजना गर्नु।

घ. समानता, सामाजिक न्याय, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको प्रवर्धन गर्दै सुशासन कायम गर्नु।

ङ. एतिहासिक धरोहर र सम्पदाहरुको संरक्षण र सम्वर्धन गरी नगरको गौरव र सुन्दरता वृद्धि गर्नु।

२.५ समष्टिगत रणनीति

१. यातायात, बजार र सुरक्षित आवास, स्वच्छ उर्जा तथा सञ्चारका पूर्वाधारको विस्तार र स्तरोन्नति गर्ने।

२. कृषि, पशुपन्छी तथा उद्योगजन्य तुलनात्मक लाभका उपजहरुको उत्पादन, व्यवसायीकरण, विविधिकरण रऔद्योगीकरण गरी उत्पादन, रोजगारी तथा आम्दानीका अवसर वृद्धि गर्ने।

३. भौगोलिक, एतिहासिक, धार्मिक तथा संस्कृतिक सम्पदाहरूको प्रवर्धन गर्नु।

४. विकास प्रक्रिया तथा नतिजालाई वातावरणमैत्री, उत्थानशील र दिगो बनाउने।
५. गुणस्तरीय शिक्षा, खेलकुद विकास स्तरीय स्वास्थ्य सेवा, सुद्धृढ सरसफाई तथा खानेपानी सुविधा र सामाजिक सुरक्षामा पहुँच एवं उपभोग सुनिश्चित गर्ने।
६. अन्तर-सरकार, सहकारी, निजी क्षेत्र, समुदाय र नागरिक समाजको समन्वय, साझेदारी र सहकार्यलाई अभिवृद्धि गर्ने।
७. सेवा प्रवाह, आयोजना व्यवस्थापन तथा आन्तरिक राजश्व सुदृढ गर्ने।
८. सुशासन, संगठन तथा सेवा व्यवस्थापनलाई उत्पादनसँग जोड्ने।

२.६ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

नगरपालिकाले जनतालाई श्रोत, साधन र अधिकार सम्पन्न बनाई सुशासनको अनुभूति हुने गरी सेवा प्रवाहमा सुधार गर्ने उद्देश्य हासिल गर्ने विषयमा केन्द्रित रहँदै यस नगरपालिकाको आगामी तीन वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख लक्ष्य तथा नतिजा सूचक निर्धारण गरिएको छ। सो अनुसार समष्टिगत लक्ष्यको विद्यमान स्थिति तथा आगामी ३ वर्षको अपेक्षित उपलब्धि प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १ : मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक खाका तथा लक्ष्य

क.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०८१/०८२ को यथार्थ	२०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
१	कुल गार्हस्थ्य (उत्पादकको मूल्यमा)	रु. अर्वमा	१३३६	१४७०	१६१७	१७७८	१९५६
२	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	३.५१	३.८६	४.२५	४.६७	५.१४
३	प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१४०१	१५४१	१६९५	१८६५	२०५१

स्रोतः दोश्रो आवधिक योजना कोशी प्रदेश/विषयगत शाखाको विवरण

आर्थिक वृद्धि दर आकलन गर्दा सङ्घ, प्रदेश र नगरपालिकाबाट बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन, ऊर्जा उपलब्धता, केही बृहत् आयोजना सम्पन्न हुने अवस्था, निर्माण क्षेत्रको तीव्र वृद्धि, व्यावसायिक कृषिमा बढ्दो आकर्षण, पर्यटक आगमनमा हुने वृद्धि आदिलाई आधार बनाइएको छ।

२.७ मध्यमकालीन नतिजा खाका

संघीय सरकारको सोह्रौं योजना, कोशी प्रदेशको दोश्रो आवधिक योजना र नगरपालिकाले लिएको समष्टिगत तथा विषयगत अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्धारण गरिएको छ। यो खाका विगत आर्थिक वर्षहरुको उपलब्धि र चालु आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को यथार्थ उपलब्धि र आ.व. २०८२/०८३ को संसोधनको आधारमा आगामी आ.व. २०८३/०८४, २०८४/०८५ र २०८५/०८६ को लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ। नतिजा खाकाको दोश्रो र तेश्रो वर्षको लक्ष्य निर्धारण गर्दा विगत वर्षहरुको उपलब्धिको आधार लिइएको छ। साथै कतिपय तथ्यांक नगरपालिकामा नभएको हुनाले यस मध्यमकालीन लक्ष्य तथा नतिजा खाकाको लागि आवश्यक पर्ने तथ्यांक जनगणना २०७८ र विभिन्न मन्त्रालयका वेब साइटबाट समेत लिइएको छ। यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको समस्टिगत नतिजा खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २ : प्रमुख विषय क्षेत्रगत सूचक तथा मध्यमकालीन नतिजा खाका

क्र.स.	सूचक/ लक्ष्य	एकाई	आ.व. २०८१/०८२ को उपलब्धि	२०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
१	आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	३.५१	३.८६	४.२५	४.६७	५.१४
२	प्रति व्यक्ति वार्षिक आय	अमेरिकी डलर	१४०१	१५४१	१६९५	१८६५	२०५१
३	साक्षरता दर	प्रतिशत	८४.५	८५	८६	८७	८८
४	आधारभूत तहमा खुद भर्ना दर	प्रतिशत	१२०.६	-	१२१.०	१२१.५	१२२
५	पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकामा झाडापखला संक्रमण दर	प्रति हजार (जना)	४१	१९	१०	५	४
६	सिँचाई योग्य भूमिमा सिँचाई	प्रतिशत	४०	४१	४२	४३	४४
७	मापदण्ड अनुसार वनेका आवास	प्रतिशत	३.५	४	४.५	५	५.५
८	खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९१.४	९१.५	९२	९३	९४
९	वाह्रै महिना सञ्चालन हुने सडक	प्रतिशत					
१०	रुख विरुवाले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	४४.४६	४५	४६	४७	४८
११	बैंक र बजार केन्द्रमा पुग्न लाग्ने औषत समय	मिनेट	४५	४५	४०	४०	३५
१२	औषत आयु	बर्ष	७०	७१	७२	७३	७४
१३	कम्प्युटरमा अभिलेख राख्ने र विद्युतीय माध्यमबाट रिर्पोटिङ गर्ने वडा	संख्या	१०	१०	१०	१०	१०

१४	नीति, कानुन, कार्यविधि र मापदण्ड पालना	प्रतिशत	८०	८५	९०	९५	१००
१५	निर्धारित ढाँचामा त्रैमासिक रुपमा प्रगति तथा खर्चको विवरण पेश गर्ने वडा र शाखा/एकाइ	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००

२.८ मध्यमकालीन बजेट खाका

नगरपालिकाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र, क्रमागत एवम् विस्तृत अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रम, स्थानीय प्राथमिकता, विनियोजन कुशलता, अनुमान योग्यता र वित्तीय सुशासनलाई मुख्य आधार लिई नगरपालिकाको त्रिवर्षीय बजेट खाका तयार गरिएको छ। मध्यमकालीन खर्च संरचनामा वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयन, स्थानीय आर्थिक स्थायित्व र रोजगारी, सामाजिक तथा आर्थिक विकास र सन्तुलित विकासका लागि विकास आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ। माथि उल्लिखित समष्टिगत नतिजा खाका तथा विषय क्षेत्रगत नतिजा प्राप्त गर्नका लागि आवश्यक हुने खर्च तथा स्रोतको अनुमान गरिएको छ। विभिन्न खालको विपद्, जलवायु परिवर्तनजन्य विपद् पश्चातको सामाजिक आर्थिक पुनरुत्थानलाई प्राथमिकता दिइएको छ। विपद्ले सिर्जना गरेका विकासका अवसरहरुको उपयोग गर्ने खालका विकास कार्यक्रमको तर्जुमालाई प्राथमिता दिइएको छ।

नगर गौरवका आयोजना, चालु तथा विस्तृत अध्ययन भएका, तुलनात्मक लाभका आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि आवश्यक रकम सुनिश्चित (Earmark) हुने गरी बजेट सीमा र सोको आधारमा विषयगत बजेट खाका तर्जुमा गरिएको छ। क्रमागत कार्यक्रम, आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था र आगामी कार्यान्वयन योजनाको आधारमा खर्च गर्न सक्ने क्षमता तथा स्रोतको आवश्यकता एवम् उपलब्धतालाई मध्यनजर गरिएको छ।

आगामी आर्थिक वर्षहरुका लागि स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्दा विगत आर्थिक वर्षहरुको स्रोत संकलन, चालु आर्थिक वर्षको अनुमान तथा जेठ मसान्तसम्मको संकलन, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदानका सिलिङ्ग तथा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले सिफारिस गरेका रोयल्टी तथा राजस्व बाँडफाँटका दस्तावेजहरुलाई मुख्य आधारका रुपमा लिईएको छ।

तालिका ३ : त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

बजेटका स्रोतहरु	आ.व. २०८१/०८२ को अनुमानित	आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित	आय अनुमान र प्रक्षेपण			तीन वर्षको जम्मा
			२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
संघीय सरकार	८४७२२१	६६२४०००००	७७०९४०	८४८०३४	८४८०३४	
समानीकरण अनुदान	१२७८००	१२८५०००००	१३७५२२	१५१२७५	१५१२७५	
सशर्त अनुदान चालु	२८५५९७	२९३९०००००	३०६०६६	३३६६७३	३३६६७३	
सशर्त अनुदान पुँजीगत	३९६३२४	२१८३०००००	२६१३१०	२८७४४१	२८७४४१	
विशेष अनुदान	२७०००	१६५०००००	२२५५०	२४८०५	२४८०५	
समपरक अनुदान पुँजीगत	१०५००	५२०००००	७७५८	८५३३	८५३३	
प्रदेश सरकार	८०३५	२७७८६०००	३७३९२	४११३१	४११३१	
समानीकरण अनुदान	३४२३	१११७००००	१०३६३	११४००	११४००	
सशर्त अनुदान (चालु)	१२१६०	१६५९०००	३९४२	४३३७	४३३७	
सशर्त अनुदान (पुँजीगत)	१३०००	६९५७०००	७९८७	८७८६	८७८६	
समपुरक अनुदान (पुँजीगत)	११४४१८	८००००००	११६७३	१२८४१	१२८४१	

राजस्व बाडफाड	८०३५	१७६५२५७५२	११११९०	१२२३०९	१२२३०९	
घरजग्गा रजिस्ट्रेशन दस्तुर	७६४७	६००००००	६०००	६०००	६०००	
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिबृद्धि कर	५७८१७	८९७३७७५२	७०१००	७०१००	७०१००	
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तशुल्क	-	२८१३६०००	३०१००	३०१००	३०१००	
बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	८५५०	७६९२०००	७७१०	७७१०	७७१०	
बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	९५	-	१०५	१०५	१०५	
बाँडफाँड भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको बिक्रीबाट प्राप्त हुने आय	३००	९६००००	१०००	१०००	१०००	
आन्तरिक आय	**६६१५५**	**४४००००००**	**१७०५७१**	**४५०००**	**४५५०००**	
जम्मा	६६३२८५	११२२५५१	2248708	2017580	2427580	

स्रोत: *नगरपालिकाको बजेट तथा कार्यक्रम*

२.९ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण

नगरपालिकाको स्रोत आकलन गर्दा देहाय अनुसार प्राप्त हुने रकमलाई आधार मानिएको छ :

क. राजस्व बाँडफाँट

अ. कर राजस्व बाँडफाँट : अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार राजस्व बाँडफाँट (मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक अन्तःशुल्क रकम)।

आ. रोयल्टी बाँडफाँट : रोयल्टी (पर्वतारोहण, विद्युत, वन, खानी तथा खनिज, पानी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोत)।

ख. आन्तरिक आय

ग. अनुदान

अ. सङ्घबाट नगरपालिकालाई प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण रकम,

आ. सङ्घबाट नगरपालिकालाई प्राप्त हुने सशर्त अनुदान रकम,

इ. प्रदेशबाट नगरपालिकालाई प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण रकम,

ई. प्रदेशबाट नगरपालिकालाई प्राप्त हुने सशर्त अनुदान रकम,

उ. नगरपालिकालाई प्राप्त हुने समपूरक अनुदान रकम,

ऊ. नगरपालिकालाई प्राप्त हुने विशेष अनुदान रकम।

२.१० बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

आगामी तीन वर्षको बजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न आधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ :

क. नगरपालिका गौरवका आयोजना त्रिवर्षीय खर्च अनुमान

तालिका ३ःनगरपालिका गौरवका आयोजनाहरू

क्र.स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	अनुमानित लागत (रु. हजारमा)	स्थानगत र कार्यक्रम सञ्चालन स्थल	सम्भाव्य लगानीको श्रोत
१	धनकुटा रिङरोड	८००००	ध.न.पा.	संघीय सरकार\प्रदेश सरकार
२	मार्गा-पारिपातले -कागते-स्यालले -भिरगाउ सडक	४००००	वडा नं. ३, १०	संघीय सरकार\प्रदेश सरकार
३	बिहीबारे हाट-मलबासे-निबुवा खोला-भिरगाउ सडक	२५०००	वडा नं. ५, २	संघीय सरकार\प्रदेश सरकार
४	त्रिबेणी-याक्चाना पक्की सडक	१७०००	वडा नं. ७, ८	संघीय सरकार\प्रदेश सरकार
५	बिहीबारे हाट-ठोका-निबुवा खोला-ताङ्गुवा सडक	२५०००	वडा नं. ५, २	संघीय सरकार\प्रदेश सरकार
६	हिले अक्मालुङ सडक	२००००	वडा नं. ५, २	संघीय सरकार\प्रदेश सरकार

ख. विषय क्षेत्रगत बाँडफाँट

तालिका ५ : आगामी तीन आ.व. को विषय उप-क्षेत्रगत खर्चको बाँडफाँटको प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

क्र.स.	विषय क्षेत्र	२०८३/०८४ को व्यय अनुमान			२०८४/०८५ को खर्च प्रक्षेपण			२०८५/०८६ को खर्च प्रक्षेपण		
		कुल	चालु	पूजीगत	कुल	चालु	पूजीगत	कुल	चालु	पूजीगत
१	कृषि	२९९९३	१७९९६	११९९७	३२९९२	१९७९५	१३१९७	३६२९२	२१७७५	१४५१७
२	सिंचाई	१६५५७	९९३४	६६२३	३४००	२०४०	१३६०	३४००	२०४०	१३६०
३	पशुपन्छी	३१४५	१८८७	१२५८	३४५९.५	२०७६	१३८४	३८०५.५	२२८३	१५२२
४	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	४९३४	२९६०	१९७४	५४२७	३२५६	२१७१	५९७०	३५८२	२३८८
५	पर्यटन तथा संस्कृति	२१५१७	१२९१०	८६०७	२३६६९	१४२०१	९४६७	२६०३६	१५६२१	१०४१४
६	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा	६८५०	४११०	२७४०	७५३५०	४५२१०	३०१४०	८२८८५	४९७३१	३३१५४
७	श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण	८७२७	५२३६	३४९१	९५९९	५७६०	३८४०	१०५६०	६३३६	४२२४
८	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य	२६९६८६	१६१८१२	१०७८७४	२९६६५५	१७७९९३	११८६६२	३२६३२०	१९५७९२	१३०५२८

९	जनस्वास्थ्य तथा पोषण	२८६१५	१७१६९	११४४६	३१४७६५	१८८८५९	१२५९०६	३४६२४२	२०७७४५	१३८४९७
१०	खानेपानी तथा सरसफाई	५२०९	३१२५	२०८४	५७२९	३४३८	२२९२	६३०२	३७८२	२५२१
११	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण	२४४३०	१४६५८	९७७२	२६८७३	१६१२४	१०७४९	२९५६०	१७७३६	११८२४
१२	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	१२२८२	७३६९	४९१३	१३५१०	८१०६	५४०४	१४८६१	८९१७	५९४४
१३	सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण	२४४६	१४६८	९७८	२६९१	१६१४	१०७६	२९६०	१७७६	११८४
१४	भवन, आवास तथा बस्ती विकास	२३०२५१	१३८१५१	९२१००	२५३२७६	१५१९६६	१०१३१०	२७८६०४	१६७१६२	१११४४१
१५	सडक, पुल तथा यातायात	७७८५१	४६७११	३११४०	८५६३६	५१३८२	३४२५४	९४२००	५६५२०	३७६८०
१६	विद्युत तथा स्वच्छ ऊर्जा	२७००	१६२०	१०८०	२९७०	१७८२	११८८	३२६७	१९६०	१३०७
१७	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि	२७८९	१६७३	१११६	३०६८	१८४१	१२२७	३३७५	२०२५	१३५०

१८	वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता	२७९८	१६७९	१११९	३०७८	१८४७	१२३१	३३८६	२०३१	१३५४
१९	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	५४४९	३२६९	२१८०	५९९४	३५९६	२३९८	६५९३	३९५६	२६३७
२०	विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	१५२८	९१७	६११	१६८१	१००८	६७२	१८४९	११०९	७४०
२१	नीति, कानुन, न्याय र सुशासन	१४००	८४०	५६०	१५४०	९२४	६१६	१६९४	१०१६	६७८
२२	संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह	१८९३०२	११३५८१	७५७२१	२०८२३२	१२४९३९	८३२९३	२२९०५५	१३७४३३	९१६२२
२३	राजस्व तथा श्रोत परिचालन	७००	४२०	२८०	७७०	४६२	३०८	८४७	५०८	३३९
२४	तथ्याङ्क, प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन	२३०४	१३८२	९२२	२५३४	१५२१	१०१४	२७८८	१६७३	१११५

ग. कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको संकेतिकरण

तालिका ६ : कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको सांकेतिकरण

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P1 P2)
आर्थिक क्षेत्र				
कृषि				
भूमिहिन आठपहरिया समुदाय र गरिबीको सुचकाङ्कमा रहेका परिवारको आर्थिक र सामाजिक स्थिति सुधारका लागि अर्थोपार्जन कार्यक्रम।	१, २, १२	३	२	P1
आ.व. २०८१/८२ मा स्थापना भएका पकेट विकास कार्यक्रमको निरन्तरता	१, २, १२	३	३	P1
खाद्यान्न बालीको उन्नत बीउ उपयोगमा अनुदान(धान,गहुँ,मकै)	१, २, १२	३	३	P1
कृषि यन्त्र उपकरण खरिदमा साझेदारी	१, २, १२	३	३	P1
राष्ट्रिय फल सुन्तला बिषेश कार्यक्रम	१, २, १२	३	३	P2
मध्य पहाडी मकै वाली प्रवर्धन कार्यक्रम	१, २, १२	३	३	P2
जनतासँग मेयर कृषि कार्यक्रम	१, २, १२	३	३	P1
वडास्तरिय कृषि सडक सरसफाई	१, २, १२	३	३	P1
कृषि स्नातक करार	१, २, १२	३	३	P1
मार्गा बरवोटे सल्लेरी कृषि सडक स्तर उन्नती	१, २, १२	३	३	P1
कृषि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	१, २, १२	३	३	P1
कृषि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	१, २, १२	३	३	P1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
कृषि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	१, २, १२	३	३	P^1
कृषि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	१, २, १२	३	३	P^1
सिंचाई				
साना सिंचाई कार्यक्रम	१२	३	१	P^1
सिंचाई उप-क्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	१२	३	१	P^2
सिंचाई उप-क्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	१२	३	१	P^2
पशुपन्छी				
व्यवासायिक पशुपालनका लागि साझेदारी	१, १२	३	३	P^1
छुर्पी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१, १२	३	३	P^1
एक पालिका एक भेटेरिनरी डाक्टर	१, १२	३	३	P^1
पशुपन्छी उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	१, १२	३	३	P^2
पशुपन्छी उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	१, १२	३	३	P^1
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय				
मेड्पा कार्यक्रम साझेदारी	९, १२	३	३	P^1
साना उद्यम प्रबर्दन	९, १२	३	३	P^1
उद्यम विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक (एकमुष्ट)	९, १२	३	३	P^1
स्थानीय उत्पादन बजारीकरण तथा विविधीकरण	९, १२	३	३	P^2

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	९, १२	३	३	P^2
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	९, १२	३	३	P^2
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	९, १२	३	३	P^1
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	९, १२	३	३	P^1
पर्यटन तथा संस्कृति				
नगर क्षेत्रमा पार्क निर्माण साझेदारी	१३, १५, १७	२	२	P^1
पर्यटन संग पैदल मार्ग निर्माण साझेदारी	८, १२, १७	२	२	P^1
रत्न षडेश्वर मन्दिर निर्माण तथा ब्यवस्थापन	१२, १७	२	२	P^1
रिन्छेन छोलिङ्ग गुम्बा	११, १५, १७	३	२	P^1
पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	११, १५, १७	३	२	P^2
पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	११, १५, १७	३	२	P^2
पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	११, १५, १७	३	२	P^1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	११, १५, १७	३	२	P^1
भुमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा				
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रका पालिका स्तरीय कार्यक्रमहरु	१७	३	३	P^2
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	१७	३	३	P^2
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	१७	३	३	P^1
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	१७	३	३	P^1
श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण				
सामीसँग कार्यक्रम साझेदारी	१, ८, ९	२	३	P^1
रोजगार संयोजकको तलव	१, ८, ९	२	३	P^1
आन्तरिक रोजगारी सिर्जना/प्रवर्द्धनका क्रियाकलाप सञ्चालन	१, ८, ९	२	३	P^1
आन्तरिक रोजगारी सृजना/क्रियाकलाप साझेदारी	१, ८, ९	२	३	P^1
श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रम र आयोजनाहरु	१, ८, ९	२	३	P^2

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रम र आयोजनाहरु	१, ८, ९	२	३	P^2
श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	१, ८, ९	२	३	P^1
सामाजिक क्षेत्र				
शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य				
आधारभूत तहका स्वीकृत दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षकका लागि तलब भत्ता अनुदान (विशेष शिक्षा परिषद अन्तरगतका शिक्षक/कर्मचारीहरु समेत)	४	३	३	P^1
माध्यमिक तहका स्वीकृत दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षक लागि तलब भत्ता अनुदान (विशेष शिक्षा परिषद अन्तरगतका शिक्षक/कर्मचारी,प्राविधिक धारका प्रशिक्षक समेत)	४	३	३	P^1
प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यवस्थापन अनुदान	४	३	३	P^1
स.का विद्यालय कर्मचारी तलब साझेदारी	४	३	३	P^1
तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	४	३	३	P^1
विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	४	३	३	P^1
सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय)	४	३	३	P^1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P1 P2)
विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	४	३	३	P1
प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	४	३	३	P1
सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान (स्थानीय विषय/मातृभाषाको समेत)	४	३	३	P1
आ.व. २०८१/८२ मा छनोट भइ प्रशिक्षणरत कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन निरन्तरता	४	३	३	P1
शैक्षिक विकास कार्यक्रम	४	३	३	P1
शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम (परम्परागत विद्यालय, वैकल्पिक विद्यालय, साक्षरता र निरन्तर शिक्षाका कार्यक्रम समेत)	४	३	३	P1
प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाइ अनुदान	४	३	३	P1
तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	४	३	३	P1
प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	४	३	३	P1
विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	४	३	३	P1
सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड ब्यवस्थापन	४	३	३	P1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
माध्यमिक तह कक्षा (९-१०) मा अंग्रेजी, गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	४	३	३	P^1
कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन	४	३	३	P^1
सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय)	४	३	३	P^1
विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	४	३	३	P^1
तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	४	३	३	P^1
विद्यार्थीलाई कामको संसार चिनाउने कार्यक्रमहरु (School to work transition)	४	३	३	P^1
सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान (स्थानीय विषय/मातृभाषाको समेत)	४	३	३	P^1
शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन, शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षण	४	३	३	P^1
विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	४	३	३	P^1
टंक माध्यमिक बिद्यालय भीरगाउँ	४	३	३	P^1
भाषा मा.वि. धनपा ३ कागते	४	३	३	P^1
जनकल्याण माध्यमिक बिद्यालय मार्गा	४	३	३	P^1
शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम	४	३	३	P^1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P1 P2)
प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाइ अनुदान	४	३	३	P1
सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय)	४	३	३	P1
आधारभतु विद्यालय संरचनात्मक सुधार वडा नं. १०	४	३	३	P1
मार्गेश्वरी आ.वि. शैक्षिक सुधार कार्यक्रम	४	३	३	P1
त्रिवेणी विद्यालय साँस्कृतिक पोशाक खरिद	४	३	३	P1
हिले माध्यमिक बिद्यालय	४	३	३	P1
आ.व. २०८०/८१ मा छनोट भइ प्रशिक्षणरत कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन निरन्तरता	४	३	३	P1
शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	४	३	३	P2
शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	४	३	३	P2
शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	४	३	३	P1
शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	४	३	३	P1
जनस्वास्थ्य तथा पोषण				
स्थानीय तहका स्वास्थ्य शाखा, स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल तथा आयुर्वेद औषधालयहरुमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरुको स्वीकृत दरवन्दी	३	३	३	P1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P1 P2)
अनुसारको तलव, महगी भत्ता र पोषाक भत्ता तथा प्रशासनिक खर्च समेत				
मृगौला प्रत्यारोपण गरेका, डायलाइसिस गराइरहेका, क्यासर रोगी र मेरूदण्ड पक्षघातका विरामीहरूलाई औषधि उपचार खर्च बापत मासिक रु ५ हजार दरले उपलब्ध गराइने रकम	३	३	३	P1
लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि परियोजना विज्ञ (परामर्शदाता छनौट)	३	२	३	P1
आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि खरिद	३	३	३	P1
स्थानिय तह तर्फ मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम अन्तर्गत आमा सुरक्षा, गर्भवती उत्प्रेरणा सेवा, रक्तसंचार, न्यानो झोला, सुरक्षित निशुल्क गर्भपतन र नवजात शिशुको निशुल्क उपचार कार्यक्रम	३	३	३	P1
राष्ट्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम (पोसाक प्रोत्साहन र यातायात खर्च)	३	१	३	P1
स्थानिय तह मार्फत मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम सन्चालन	३	१	३	P1
क्षयरोग मुक्त अभियान निरन्तरताका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु (जनशक्ति बाहेक)	३	३	३	P1
स्थानीय तहको साझेदारीमा नियमित खोप सुदृढीकरण, नियमित खोपमा विद्यालय केन्द्रित खोप अभियान सञ्चालन, सरसफाई प्रवर्द्धन कार्यक्रम निरन्तरता, खोपबाट बचाउन सकिने रोगहरूको खोजपड्ताल तथा निगरानी, पूर्ण खोप सुनिश्चतता र दिगोपनाका लागि व्यवस्थापन खर्च	३	३	३	P1
वृहत स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन साझेदारी	३	३	३	P1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P1 P2)
स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	३	३	३	P1
स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	३	३	३	P1
स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	३	३	३	P1
स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	३	३	३	P1
खानेपानी तथा सरसफाई				
खानेपानी तथा सरसफाई उपक्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रमहरु	६	२	१	P1
खानेपानी तथा सरसफाई उपक्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	६	२	१	P2
खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	६	२	१	P1
खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	६	२	१	P1
महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण				
परियोजना कार्यान्वयन इकाईद्वारा (PIU) क्षमता अभिवृद्धि (तालिम, अन्तर्क्रिया र अभिमुखिक समिक्षा)कार्यक्रम	५, ८	२	३	P1
जनताको अपेक्षा नगरको शुभेक्क्षा	५, ८	२	३	P1
Case Manager पारिश्रमिक तथा भत्ता (परामर्शदताको छनौट)	५, ८	२	२	P1
अपाङ्गता पुनसर्थापना साझेदारी	५, ८	२	२	P1
जनचेतना अभिवृद्धि कार्यहरूको लागि सञ्चार अभियानहरू (सामाजिक सञ्जाल, टिभी, रेडियो, आईईसी सामग्री, पोडकास्ट)	५, ८	२	२	P1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
गैसस समाझेदारी कार्यक्रम	५, ८	२	२	P^1
महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	५, ८	१	२	P^2
महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	५, ८	१	२	P^2
महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	५, ८	१	२	P^1
महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	५, ८	१	२	P^1
युवा, खेलकुद तथा नवप्रबर्तन				
शहिद भिमनारायण कप	३, ४	३	३	P^1
खेलकुद विकास साझेदारी	३, ४	२	३	P^1
धनकुटा टुडीखेल मर्मत संभार धनकुटा न.पा ५ धनकुटा	३, ४	३	३	P^1
युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	३, ४	३	३	P^2
युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	३, ४	३	३	P^2
युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	३, ४	३	३	P^1
युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	३, ४	३	३	P^1
सामाजिक सुरक्षा तथा पंजीकरण				

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
MIS कर्मचारी तलब साझेदारी	८, १०	२	३	P^1
आप्रवासी स्रोत केन्द्र परामर्शकर्ता (सहायक पाँचौं तह) को करार सेवा शुल्क (तलब तथा सुबिधा खर्च)	८, १०	२	३	P^1
सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	८, १०	२	३	P^2
पूर्वाधार क्षेत्र				
भवन, आवास तथा बस्ति विकस				
सङ्घीय समपुरक साझेदारी	८, ९, ११	३	२	P^1
विपद् व्यवस्थापन घर निर्माण साझेदारी	८, ९, ११	३	२	P^1
कार्यालय परिसर आकस्मिक निर्माण सुधार	८, ९, ११	३	२	P^1
भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	८, ९, ११	३	२	P^2
Urban Development Grant दिने	८, ९, ११	३	२	P^1
Design and Supervision Consultant नियुक्ति गर्ने	८, ९, ११	३	२	P^1
सङ्घीय समपुरक साझेदारी	८, ९, ११	३	२	P^1
विपद् व्यवस्थापन घर निर्माण साझेदारी	८, ९, ११	३	२	P^1
सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम :- धनकुटा जिल्ला क्षेत्र नं. १ अन्तर्गत धनकुटा नगरपालिका- १०१४ वटा (स्वीकृत आवास संख्या अनुसार आ.व.	८, ९, ११	३	२	P^1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
२०८१/०८२ सम्म सम्झौता भएका लाभग्राहीका लागि भुक्तानी गर्न)				
धनकुटा जिल्ला धनकुटा नगरपालिका वडा नं ०९ स्थित मुलघाटमा विश्रान्ति मन्दिर को परिसर स्तरोन्नति तथा आश्रम (बृद्धा आश्रम) भवन पुनःनिर्माण कार्य	८, ९, ११	३	२	P^1
सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम :- धनकुटा जिल्ला क्षेत्र नं. १ अन्तर्गत धनकुटा नगरपालिका- १०१४ वटा (स्वीकृत आवास संख्या अनुसार आ.व. २०८१/०८२ सम्म सम्झौता भएका लाभग्राहीका लागि भुक्तानी गर्न)	८, ९, ११	३	२	P^1
कार्यालय परिसर आकस्मिक निर्माण सुधार	८, ९, ११	३	२	P^1
भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	८, ९, ११	३	२	P^2
भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	८, ९, ११	३	२	P^2
भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	८, ९, ११	३	२	P^1
भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	८, ९, ११	३	२	P^1
सडक तथा यातायात				
कोशी प्रदेश समपुरक साझेदारी	९, ११	३	३	P^1
पात्ले खोला-डुम्रेसान्ने-उत्तरपानी सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
सडकवोर्ड साझेदारी	९, ११	३	३	P^1
बिहिवारे हाट-मालवासे-मधुगगा भिरगाउँ सडक स्तरोन्नति धनपा ५, ४, ३ र २	९, ११	३	३	P^1
बिहिवारे हाट-ठोका-दाहाल चौतारा भिरगाउँ सडक स्तरोन्नति धनपा ५, ४ र २	९, ११	३	३	P^1
शिव मन्दिर कैलेनी सडक समपुरक	९, ११	३	३	P^1
नगरपालिका विहिबारे हाट सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
धनकुटा खोला झो पु, साङतान झो.पु.	९, ११	३	३	P^1
धारेढुङ्गा-डिल्ली प्राबि सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
हिले बुढाथोकी सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
थापाटार लामागाउँ चोक्रक सडक स्तरोनन्ती	९, ११	३	३	P^1
विविध आकस्मिक पुँजीगत सुधार	९, ११	३	३	P^1
सिजालीटोल स्कुलबाटो	९, ११	३	३	P^1
शुकेपोखरी-तामाङ्गगाउँ सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
सार्की गाउँ-झिम्के गाउँ सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
कुवापानी सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
देउराली तामाङ्ग टोल सडक मर्मत	९, ११	३	३	P^1
क्याम्पस गेट लेण्डफिल साईड सडक स्तरोन्नति	९, ११	३	३	P^2

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
सिमलगैरा-छारागाँउ सडक स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
कोशी ग्याँस देखि रेवत श्रेष्ठको घरसम्म ढल निर्माण	९, ११	३	३	P^1
खाम्वेला भुण्डुवा याक्चना सडक विस्तार र स्तरोन्नती	९, ११	३	३	P^1
सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	९, ११	३	३	P^2
सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	९, ११	३	३	P^2
सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	९, ११	३	३	P^1
सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	९, ११	३	३	P^1
जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ ऊर्जा				
वडा समितिको निर्णयानुसार विभिन्न कार्यक्रम चालु	७, ९	३	२	P^1
सडक वत्ति महसुल साझेदारी	९, ११	३	१	P^1
साझेदारीमा सडक बत्ति व्यवस्थापन	९, ११	३	१	P^1
सडक वत्ती व्यवस्थापनका लागि सामाग्री खरीद साझेदारी	९, ११	३	१	P^1
जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	९, ११	३	१	P^2
जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	९, ११	३	१	P^2
जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	९, ११	३	१	P^1
सुचना तथा संचार प्रविधि				

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	८, ९, १७	३	३	P^1
सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	८, ९, १७	३	३	P^2
सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	८, ९, १७	३	३	P^1
सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	८, ९, १७	३	३	P^1
वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र				
वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता				
वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाकहरु	१५	३	१	P^2
वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाहरु	१५	३	१	P^1
वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	१५	३	१	P^1
वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	१५	३	१	P^1
वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन				
फोहर पुर्ने कार्य	१५	३	१	P^1
टुडिखेलको सौचालय व्यवस्थापन	१५	३	१	P^1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
ल्याण्डफिल प्रभावित विशेष कार्यक्रम(चालु अ.व.को समेत)	१५	३	१	P^1
उतरपानी गेट निर्माण तथा पोखरी सरसफाई	१५	३	१	P^1
टोल वस्ती संस्थासँग डस्टविन खरिद साझेदारी	१५	२	१	P^1
विपत तथा वातावरण व्यवस्थापन	१५	२	१	P^1
वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाहरु	१५	२	१	P^2
वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाहरु	१५	२	१	P^2
विपद्जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन				
विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	१५	३	३	P^1
विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	१५	३	२	P^1
संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र				
नीति, कानुन, न्याय र सुशासन				
मेलमिलाप कर्ता क्षमता विकास कार्यक्रम	१७	३	३	P^1
नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	१७	३	३	P^1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P1 P2)
संगठन मानव संशाधन र क्षमता विकास				
कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक खर्च	१६	३	३	P1
कार्यगत अभ्यास सहितको तालिम सञ्चालन साझेदारी	१६	३	३	P1
विविध वडाको निणय अनुसार चालु तर्फ	१६	३	३	P1
विविध खर्च पुंजीगत	१६	३	३	P1
संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजना	१६	३	३	P2
संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजना	१६	३	३	P1
संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	१६	३	३	P1
संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	१६	३	३	P1
राजस्व तथा श्रोत परिचालन				
राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन	१७	३	३	P1
तथ्याङ्क, प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन				
स्थानीय स्वैछिक दिगो बिकास लक्ष्य प्रतिवेदन	१७	३	३	P1

क्षेत्र/उप-क्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	जलबायु अनुकुलन	कार्यक्रमहरु को प्राथमिकीकरण (P^1 P^2)
तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	१७	३	३	P^1
तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	१७	३	३	P^1

परिच्छेद ३
आर्थिक क्षेत्र

३.१ कृषि

३.१.१ पृष्ठभूमि

हाम्रो मुलकको अधिकांश क्षेत्रमा ग्रामीण जनजीबन रहेको हुँदा आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने मूल अधार कृषि क्षेत्र नै रही आएको छ। यसैले, भूमिको व्यवस्थापन, कृषिको व्यावसायीकरण, विविधीकरण र आधुनिकीकरण गर्ने जस्ता कुरा संविधानमा नै उल्लेख गरिएको छ। कृषकका लागि कृषि सामाग्री, कृषि उपजको उचित मूल्य र बजार पहुँचको व्यवस्था गर्ने जस्ता महत्त्वपूर्ण कृषिसम्बन्धी नीति निर्धारण गरेको छ। यसका लागि कृषि बालीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, भण्डारण र बजारीकरण, पशुपक्षी तथा मत्स्य प्रजनन एवम् नस्ल सुधार, आहार तथा पोषण, पशु स्वास्थ्य र बजार प्रवर्द्धनमा नगरपालिकाले विशेष महत्त्वका साथ अगाडि बढ्नु पर्ने हुन्छ।

राष्ट्रिय जनगणनाको प्रतिवेदन, २०७८ अनुसार कोशी प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान एक तिहाइभन्दा बढी (३५.२ प्रतिशत) रहेको छ। कृषि क्षेत्रमा उपयोग भएको औसत कृषि जमिन ०.६६ हेक्टर रहेको छ। कृषि जमिनको खण्डीकरणले यो अनुपात घट्दो क्रममा छ भने धनकुटा नगरपालिकाको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदानको एकिन तथ्यांक नभएको भएता पनि भौगोलिक अवस्था र जनजीवनका आधारमा नगरपालिकासँग भएको छलफलबाट नेपालको राष्ट्रिय तथ्यांक र कोशी प्रदेशको तथ्यांक भन्दा धेरै फरक नरहेको अनुमान गरिएको छ।

३.१.२ समस्या तथा चुनौती

धनकुटा नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक तथा भौतिक विकासका लागि धेरै चुनौतीहरु छन्। पर्यावरणीय महत्व बोकेको यस नगरपालिकामा बाढी पहिरो तथा भू-क्षय नियन्त्रण एउटा ठूलो चुनौतीको रुपमा रहेको छ। पूर्वाधार निर्माणमा पर्याप्त लगानी र गुणस्तरको समस्या तथा वर्षा याममा हुने ढल निकासको समस्या पनि एउटा चुनौतिको रुपमा रहेको छ। स्थानीय स्तरमा व्यावसायीक कृषि उत्पादन हुन नसक्नु, उत्पादित फसल तथा उपजहरुको उचित मूल्य लिन नसक्नु, भण्डारण गर्ने आधुनिक भण्डारण कक्ष नहुनु र जनशंख्या पलायन जस्ता कारणले धनकुटा नगरपालिकाको व्यापारिक कारोबार कमजोर बन्दै गएको छ। अव्यवस्थित बसोबास, जग्गा अतिक्रमण, खेतीयोग्य जमिन टुक्रिने क्रम पनि अर्को समस्याको रुपमा रहेको छ।

जमिनको खण्डीकरण एवम् कृषिको व्यावसायीकरण हुन नसक्नु, सिँचाइको पर्याप्तता नहुनु, विद्यमान सिँचाइ आयोजना पूर्ण क्षमतामा उपयोग हुन नसक्नु, प्रशोधन क्षमताको कमी एवम् न्यून मूल्य अभिवृद्धि हुनु, कृषकमा नयाँ प्रविधिको पहुँच र समयमा उन्नत बिउ तथा रासायनिक मलको उपलब्धता नहुनु, जैविक तथा प्राङ्गारिक कृषि सम्बन्धी ज्ञानको अभाव हुनु, बाली बिरुवामा लाग्ने रोग, किरा तथा महामारी व्यवस्थापन र सुधारिएको कृषि प्रणालीसम्बन्धी जानकारी कमी हुनु आदि समस्या हुन्।

३.१.३ क्षेत्रगत सोच

"स्थानीय उत्पदान र उत्पादकत्व वृद्धि : नगरबासीको समृद्धि"

३.१.४ उद्देश्य

१. स्थानीय तथा रैथाने जातका बालीनाली र पशुपन्छी प्रबर्धन गर्नु,
२. कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु,
३. तुलनात्मक लाभ भएका बाली तथा पशुपक्षीजन्य उत्पादनको विकास एवम् बिस्तार गर्नु,
४. कृषि तथा पशुसेवा प्रसारको पहुँचमा वृद्धि गर्नु।

३.१.५ रणनीति

धनकुटा नगरपालिकाको कृषिक्षेत्रको बिकासका रणनीतिहरु निम्न अनुसार रहेका छन :

क. कृषि क्षेत्रले अर्थतन्त्रमा पार्न सक्ने सकरात्मक प्रभावकाबारेमा जनचेतना जगाई स्थानीय कृषकको व्यापक उपयोग गरी बेरोजगारी घटाउने,

ख. धनकुटा नगरपालिकाको भूगोल र वातावरणलाई सुहाउने बालीनाली लगाई कृषि क्षेत्र प्रवर्द्धन गर्ने,

ग. स्थानीय एवं रैथाने बालीनाली र पशुपन्छी प्रवर्धन गर्दै सुधार गरीएका बीउविजन प्रयोग गरी कम लागतमा बढि भन्दा बढि उत्पादन गर्ने कुरालाई समेत प्राथमिकता दिने।

३.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक योजनामा रहेका कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ७ : कृषि उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाई	आ.व २०८१/०८२ सम्मको अवस्था	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
स्थानीय व्यावसायिक कृषि फार्म	संख्या	१६		२०	२१	२२
अगुवा वा व्यावसायिक कृषक	संख्या	२०००		२१००	२१५०	२१६०
आलु व्यावसायिक उत्पादन क्षेत्र	हेक्टर	१२७		१३०	१३२	१३३
खाद्यान्न (धान, मकै, गहुँ र जौ) उत्पादन	मे.ट.	२३६६		२८६२	३१००	३२००

तरकारी उत्पादन (आलु सहित)	मे.ट.	४३६९२		४५९०१	४६८१९	४७८१९
व्यावसायिक कृषि नर्सरी	संख्या	२४		२७	२८	२९
कृषि सहकारी संस्था	संख्या	२४		२७	२९	३०
कृषक समुह	संख्या	१२२		१२५	१२७	१२८

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

३.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आयोजनाको संक्षिप्त विवरण, उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ८ : कृषि उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	३२९९२	१९७९५	१३१९७	०	२६३९४	३९५९	२६३९	०
२०८४/०८५	३६२९२	२१७७५	१४५१७	०	२९०३३	४३५५	२९०३	०
२०८५/०८६	३७१२८	२२०१५	१५११३	०	३००७२	४०५५	३००१	

३.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको कृषि उपक्षेत्रको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ९ : कृषि उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	धनकुटा नगरपालिका ८ स्थीत यात्ते टोलका पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका आठपहरीया समुदायको सुरक्षीत	धनकुटा नगरपालिका ८ स्थीत यात्ते टोलका पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका आठपहरीया समुदायको सुरक्षीत	२०८३/०८४	१०००००००	धनकुटा नगरपालिका ८ स्थीत यात्ते टोलका पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका आठपहरीया समुदायको सुरक्षीत स्थानान्तरण र पुनर्थापना भएको हुनेछ।

	स्थानान्तरण र पुनर्थापना	स्थानान्तरण र पुनर्थापना गर्नु			
२	आ.व. २०८१/८२ मा स्थापना भएका पकेट विकास कार्यक्रमको निरन्तरता	कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	१३००	आ.व. २०८१/८२ मा स्थापना भएका पकेट विकास कार्यक्रमले निरन्तरता पाएको हुनेछ।
	नवप्रवर्तन साझेदारी परियोजना सञ्चालनका लागि कोशी प्रदेश सरकारसँगको साझेदारी	विपन्न अय आर्जन तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	१६५०००००	विपन्न अय आर्जन तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
३	खाद्यान्न बालीको उन्नत बीउ उपयोगमा अनुदान(धान,गहुँ,मकै)	कृषि उत्पदान वृद्धि गर्नु	२०८३/०८४	११७५	खाद्यान्न बालीको उन्नत बीउ उपयोगमा अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
४	कृषि यन्त्र उपकरण खरिदमा साझेदारी	कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	९००	साझेदारीमा कृषि यन्त्र उपकरण खरिद भएको हुनेछ।
५	राष्ट्रिय फल सुन्तला बिषेश कार्यक्रम	सुन्तला खेति प्रबर्धन गर्नु	२०८३/०८४	९००	राष्ट्रिय फल सुन्तला बिषेश कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ।
६	मध्य पहाडी मकै वाली प्रवर्धन कार्यक्रम	मकै वाली प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	७००	मध्य पहाडी मकै वाली प्रवर्धन कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ।
८	वडास्तरिय कृषि सडक सरसफाई	कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	६००	वडास्तरिय कृषि सडक सरसफाई भएको हुनेछ।
९	कृषि स्नातक करार	कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	५२५	कर्मचारी व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
११	कृषि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	१६५०	कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन भएको हुनेछ।
१२	कृषि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य	कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	२४९५	वडा नं. १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ र १० मा कृषि क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।

	कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु				
१३	कृषि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	कृषि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	५२३	कृषि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
१४	कृषि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	कृषि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	१५२५	कृषि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

३.१.९ जोखिम तथा अनुमान

नगरपालिकाले कृषि सम्वन्धी आवश्यक ऐन, कानुन, कार्यविधि, तथा निर्देशिकाहरु निर्माण गरी सकेको हुनेछ। युवा बेरोजगारहरु कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन्। धनकुटाका स्थानीय उत्पादन र रैथाने बाली तथा पशुपन्छीजन्य व्यवसाय प्रबर्धन भई कृषि, पर्यटन तथा बजारीकरणको वातारण तयार भएको हुनेछ। कृषि क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तन र प्रकोपको असरले लक्ष्य हासिल गर्नमा जोखिम रहन सक्दछ। साथै कृषि, प्रविधि, मल, गुणस्तरीय बीउ तथा कृषि सामाग्री, कृषि प्रसार, कृषि भूमिको संरक्षण र एकीकृत व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ।

३.२ सिंचाई

३.२.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकामा सिंचाई सुविधा सबै वडामा उपलव्ध भए पनि कोशी प्रदेशको तथ्यांक अनुसार ४० प्रतिशत जमिन मात्र बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा उपलब्ध रहेकोछ। सिंचाई प्रणालीलाई प्रवर्धन गरेर सतह सिंचाई र स्प्रिङ कल प्रविधिमार्फत सबै खेति योग्य जमिनमा सिंचाई गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ। यस नगरपालिकामा सतहजलश्रोतको उपलव्धता भएकोले सिंचाई लगायत माछा पालन, पर्यटन प्रवर्द्धन जस्ता अन्य क्षेत्रमा जलश्रोतको उपयोग गरी नगरपालिकाको आर्थिक विकास गर्न सकिने अवसर छ।

३.२.२ समस्या तथा चुनौती

यस नगरपालिकामा सिंचाई योजनाहरु सञ्चालन गर्न भौगोलिक कारणले लागत बढी र पानीका श्रोतहरु पर्याप्त नरहेकोले पुरै खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा पुग्न नसक्नु यस नगरपालिकाका प्रमुख चुनौति रहेको छ। नगरपालिकामा वैकल्पिक सिंचाई सुविधाको अभ्यास नहुनु, बनेका सिंचाइ कुलो तथा पूर्वाधारहरूको नियमित मर्मत सम्भार हुन नसक्नु र सिंचाई प्रबर्धनको नीति अवलम्वन गर्न नसक्नु, पानीको स्रोतको उचित व्यवस्थापन हुन नसक्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रुपमा रहेका छन्।

३.२.३ क्षेत्रगत सोच

“दिगो तथा सुलभ सिंचाई प्रणाली”

३.२.४ उद्देश्य

१. सबै खेतीयोग्य जमिनमा पर्याप्त सिंचाईको व्यवस्था गर्नु,
२. प्रविधिमैत्री सिंचाई सुबिधाको विस्तार गर्नु।

३.२.५ रणनीति

क. प्राकृतिक सिंचाईका स्रोतको पहिचान र दिगो उपयोगलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
ख. आवश्यक परेको स्थानमा लिफ्ट तथा अन्य प्रविधिमा आधारित सिंचाई प्रणालीको विस्तार गर्ने,
ग. थोपा सिंचाई लगायतका विधिको उपयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने।

३.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको संक्षिप्त विवरणको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १० : सिंचाई उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य (हजारमा)

क्र.सं.	सूचक	एकाई	आ.व २०८१/०८२ सम्मको अवस्था	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
१	सिंचित भूमि	प्रतिशत	४८	४९	`४९	४९	५०
२	प्रयोगमा आएका सिंचाई प्रविधि	संख्या	२	२	२	३	३
३	सिंचाई प्रविधिको प्रकार	संख्या	३	३	३	३	३

३.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ११ : विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रि-वर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	३४००	२०४०	१३६०	०	२७२०	४०८	२७२	०
२०८४/०८५	३४००	२०४०	१३६०	०	२७२०	४०८	२७२	०

२०८५/०८६	३४००	२०४०	१३६०	०	२७२०	४०८	२७२	०

३.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

प्रस्तुत आयोजना र कार्यक्रमबाट धनकुटा नगरपालिकाको सिंचाई प्रणाली सुदृढ भइ कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि भएको हुनेछ। तर अन्तरसरकार समन्वय नभएमा र प्रकोपको अवस्था भएमा अप्क्षित् उपलव्धि नहुने जोखिम रहने छ।

तालिका १२ : सिंचाई उप-क्षेत्रको कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	साना सिंचाई कार्यक्रम	सिंचाईको प्रबन्ध गर्नु	सालबसाली	३०००	वडा नं. ८,२ मा खाम्वेला कुलो, फाप्रे खेला कुलो, मधुखोला टेर्से कुलो निर्माण भएको हुनेछ।
१२	सिंचाई उप-क्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	सिंचाईको प्रबन्ध गर्नु	सालबसाली	१५४२	सिंचाईको प्रबन्ध भएको हुनेछ।
१३	सिंचाई उप-क्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	सिंचाईको प्रबन्ध गर्नु	सालबसाली	२००	वडा नं. ३, मा सिंचाइको प्रबन्ध भएको हुनेछ।

३.२.९ जोखिम तथा अनुमान

बजेट विनियोजन नभएको हुनाले सिंचाई उपशीर्षकको जोखिम तथा अनुमान प्रस्तुत गरिएको छैन।

३.३ पशुपन्छी

३.३.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकामा कृषि तथा पशुपन्छी फार्महरु सञ्चालनमा रहेका छन्। दुधमा आत्मनिर्भर बन्ने उद्देश्यले नगरपालिकाक्षेत्रमा दुग्ध उत्पादक समुहहरु दर्ता भइरहेका छन्। पछिल्लो समयमा कृषि व्यवसायीहरु पशुपालनतर्फ आकर्षित बन्दै गएका छन्। नगरपालिका क्षेत्रमा पशुपालनको अवस्था हेर्दा गाई/गोरुको संख्या उच्च रहेको देखिन्छ। नगरपालिकामा पशु प्राविधिक परिचालन पर्याप्त हुन सकेको छैन। यो संख्या थप गरी प्राविधिकहरुको प्रत्यक्ष निगरानीमा पशुपन्छी फार्महरू सञ्चालन गरी उत्पादकत्व बढाउन सक्ने अवसर रहेको छ। व्यवसायिक पशुपन्छी पालनतर्फ व्यवसायिक पशुपन्छी फार्महरू सञ्चालनमा रहेका छन्।

३.३.२ समस्या तथा चुनौती

धनकुटा नगरपालिकामा प्राविधिक ज्ञानको उपयोग गरी व्यवसायिक एवम् उन्नत तरिकाले पशुपन्छी पालन गर्नु, व्यवसायीकरणको वृद्धि गर्नु, प्रविधिहरुको उचित व्यवस्थापन गर्नु र बजारीकरण गर्नु यस उप क्षेत्रका मुख्य चुनौतिहरु हुन। बजार प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु, साना किसानहरुको दर्ताको प्रक्रिया पुरा हुन नसक्नु, पशु हाट नहुनु, आधुनिक किसिमको गोठ तथा खोरको कमी, उन्नत घाँस तथा दानाको व्यवस्था नहुनु, सरल कर्जा र बिमाको व्यवस्था नहुनु, प्रत्येक वडामा पशु प्राविधिक नरहनु, पशुपन्छी कार्यक्रममा सशर्त आनुदानका कार्यक्रमहरु अधिक हुनु र नगरपालिकाको आन्तरिक बजेट कम हुनु, दक्ष जनशक्तिको अभाव रहनु, भेटेरीनरी प्रसार सेवाको कमी हुनु जस्ता पक्षहरु समस्याको रुपमा रहेका छन्।

३.३.३ क्षेत्रगत सोच

"उत्पादन मुखी तथा व्यावसायिक पशुपन्छी पालन"

३.३.४ उद्देश्य

१. पशुपालन व्यवसायलाई आधुनिकीकरण, विविधिकरण तथा व्यवसायीकरण गर्नु,
२. पशुपालन क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्नु।

३.३.५ रणनीति

क. पशुपन्छीपालनलाई कृषकहरुको दिगो तथा भरपर्दो आयश्रोतको रुपमा स्थापित गर्ने,
ख. पशुपन्छीपालनलाई आधुनिक तथा प्रतिष्पर्धात्मक बनाउन,
ग. पशुपन्छीपालनको अभिवृद्धिमा संघ, प्रदेश र अन्तरपालिका सहकार्यमा जोड दिने,
घ. कृषि तथा पशु उत्पादनको बजार पहुँच वृद्धि गर्न सार्वजनिक, नीजि, सहकारी अवधारणामा आधारित उत्पादन र बजारीकरण नीति अवलम्बन गर्ने।

३.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १३ : पशु विकास उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाई	आ.व.२०८१/०८२ सम्मको अवस्था	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
गाई फार्म	संख्या	३०	३३	३५	३६	३७
बाखा फाम	संख्या	२६	२९	३२	३३	३५
बंगुर फार्म	संख्या	१४	१७	१८	१९	२०
लेयर्स कुखुरा फाम	संख्या	२०	३०	३५	३६	३७
ब्रोइलर कुखुरा फार्म	संख्या	४०	५५	६०	६१	६२
सक्रिय पशुपालन समूह	संख्या	१४	१६	२०	२१	२२
दुग्घ सहकारी संस्था	संख्या	५	५	५	६	६
दुग्ध चिस्यान केन्द्र/संकलन केन्द्र	संख्या	१२	१२	१२	१३	१४
क्रियाशिल ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या	१२	१३	१४	१५	१६
कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र	संख्या	८	९	१०	११	१२
पशुपंक्षी वधशाला	संख्या	१	२	२	२	२

स्रोत: विषयगत शाखाको विवरण

३.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा पशपन्छी उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका १४ : पशुपन्छी उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा श्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान रु. हजारमा				बजेट श्रोत रु हजारमा			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	३४६०	२०७६	१३८४	०	२७६८	४१५	२७७	०
२०८४/०८५	३८०५	२२८३	१५२२	०	३०४४	४५७	३०४	०
२०८५/०८६	३९००	२३५०	१५५०	०	३१४८	४५०	३००	०

३.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका १५ : पशुपन्छी उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	ब्यवसायिक पशुपालनका लागि साझेदारी	पशुपन्छी क्षेत्रको विकास गर्नु	सालवासली	११००	ब्यवसायिक पशुपालनका लागि साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको हुनेछ।
२	छुर्पी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पशु उत्पादन प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	८००	छुर्पी प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ।
३	एक पालिका एक भेटेरिनरी डाक्टर	पशुपन्छी क्षेत्रको विकास गर्नु	२०८३/०८४	७००	पशुपन्छी क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
४	पशुपन्छी उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	पशुपन्छी क्षेत्रको विकास गर्नु	सालवासली	७००	पशुपन्छी क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
५	पशुपन्छी उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	पशुपन्छी उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	६००	पशुपन्छी उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

३.३.९ जोखिम तथा अनुमान

सङ्घीय शासन प्रणाली अनुसार तीन तह बीच नीति, कार्यक्रम बीच सामाञ्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा पूर्वाधार, प्रविधि तथा सिप विकास हुनेछ। वेरोजगार युवाहरुलाई कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन्। प्रविधि, पशु प्रसार, चरण क्षेत्र र आहार, पशुपन्क्षी उपचार एकीकृत व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने अनुमान गर्न सकिन्छ।

३.४ उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय

३.४.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकामा साना ठुला गरी धेरै व्यवसाय सञ्चालनमा रहेका छन्। ती व्यवसायमा जनसंख्याको केहि हिस्सा संलग्न रहेको छ। व्यवसायहरु मध्ये सबैभन्दा अधिक संख्या किराना, कपडा, होटेल व्यवसाय आदि रहेका छ। उद्योगको हकमा धनकुटा नगरपालिकामा कृषि तथा वनमा आधारित उद्योगहरू, चिया प्रशोधन उद्योगहरु, कफी प्रशोधन उद्योग, फलफूल प्रशोधन उद्योग, (गोलभेंडा, केरा, सुन्तला जस्ता फलफूल राम्रो उत्पादन हुने भएकाले अचार, जुस आदि) धान, दाल, तेल मिल, दुग्धजन्य उत्पादन (दही, घिउ, छुर्पी, पनिर), च्याउ खेती तथा प्रशोधन, मौरीपालन तथा मह उत्पादन, जडीबुटी प्रशोधन, उत्पादनमूलक उद्योगहरू (बाँसका सामग्री, पाउरोटी, बिस्कुट, केक लगायतका बेकरी, फर्निचर उद्योग, ढाका उद्योग, प्रेस तथा प्रकाशन उद्योग, सेवामूलक उद्योगहरू आदि रहेका छन्। यस नगरपालिकामा वैदेशिक रोजगारीबाट भित्रिएको दक्ष जनशक्तिलाई स्थानीय स्तरमा उपलव्ध कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना गरी सञ्चालन गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ।

३.४.२ समस्या तथा चुनौती

यस नगरपालिकामा कृषि तथा पशुपन्छी उत्पादित कच्चा पदार्थमा आधारित औद्योगीकरणमा जान सकिएको छैन। जसले गर्दा कृषि तथा पशुपन्छीजन्य उत्पादनमा नागरिकहरुलाई आकर्षित गर्न सकिएको छैन। व्यावसायिक सोच र लगानीको कमी, औद्योगिक वातावरणको कमी, व्यावसायिक तालिम तथा प्रशिक्षण र प्रविधिको अभाव, बैंक तथा वित्तिय संस्थाको लगानीमा देखिएको नैराश्यता, स्थानीय श्रोत, साधन, सिप, जनशक्तिको परिचालन गरी विकासको गतिलाई तिब्रता दिन सकिएको छैन। नगरपालिकाले बनाउने नीति तथा रणनीतिको कार्यन्वयनमा प्रभावकारीताको कमी तथा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा नीतिको कमी रहेको देखिन्छ। उत्पादनमुखी बजारको व्यवस्थापन नहुनु, बजारीकरणको कमी जस्ता पक्ष पनि उद्योग व्यवसाय प्रवर्धन प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छन।

३.४.३ क्षेत्रगत सोच

"वातावरणमैत्री, रोजगारमूलक र स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको विकास"

३.४.४ उद्देश्य

१. वातावारणमैत्री स्थानीय श्रोत, साधन एवम् श्रम सिपमा आधारित लघु, घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्नु,

२. आर्थिक विकासका लागि स्थानीय उद्योगको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्नु।

३.४.५ रणनीति

क. औद्योगिक क्षेत्रको विकासमा अन्तर सरकार समन्वयमा वृद्धि गर्ने,

ख. स्थानीय स्रोत, साधन र सिपमा आधारित उद्योगको विकासलाई प्रोत्साहित गर्ने,

ग. बजारकोमाग अनुरुपको उत्पादनलाई प्रवर्द्धन गर्ने र स्वरोजगारका अवसर सृजना गर्ने।

३.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको योजना तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १६ : उद्योग तथा व्यापार उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाई	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको अवस्था	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
उद्योग व्यवसाय क्षेत्रमा रोजगार	संख्या	८००	८००	१०००	१२००	१२५०
नगरपालिकामा दर्ता उद्योग व्यवसाय	संख्या	१८००	१८००	१९५०	२०५०	२०७०
व्यवसाय करबाट संकलित राजस्व	रु.	३३ लाख	३३ लाख	३८ लाख	४१ लाख	४२ लाख

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

३.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १७ : उधोग, व्यापार तथा व्यवशाय उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा श्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेट श्रोत			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य

२०८३/०८४	५४२७	३२५६	२१७१	०	४३४२	६५१	४३४	०
२०८४/०८५	५९७०	३५८२	२३८८	०	४७७६	७१६	४७८	०
२०८५/०८६	६०००	३६००	२४००	०	५७००	८००	५००	

३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका १८ : उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	मेड्पा कार्यक्रम साझेदारी	उद्योग क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	१२००	साझेदारीमा मेड्पा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ।
२	साना उद्यम प्रबर्दन	उद्योग उप-क्षेत्रको विकास गर्नु।	सालवशाली	१०००	साना उद्यम प्रबर्दन भएको हुनेछ।
३	उद्यम विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक (एकमुष्ट)	रोजगारी सृजना गर्नु	२०८३/०८४	९००	उद्यम विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक प्राप्त भएको हुनेछ।
४	स्थानीय उत्पादन बजारीकरण तथा विविधीकरण	स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण गर्नु।	सालवशाली	५००	स्थानीय उत्पादन बजारीकरण तथा विविधीकरण भएको हुनेछ।
५	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	उद्योग उप-क्षेत्रको विकास गर्नु	सालवशाली	३००	उद्योग उप-क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।

६	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	उद्योग उप-क्षेत्रको विकास गर्नु।	सालवशाली	५००	वडा नं. ४ र ८ मा उद्योग उप-क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
७	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	९००	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
८	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	७००	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

३.४.९ जोखिम तथा अनुमान

सङ्घीय शासन प्रणाली अनुसार तीन तहबीच नीति, कार्यक्रम बीच सामाञ्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा पूर्वाधार, प्रविधि तथा सिप विकास हुनेछ। वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त पूँजी उद्योग तथा व्यवसायमा परिचालन हुनेछ र वेरोजगार युवाहरुलाई कृषि तथा गैर कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन्। उपरोक्त अवस्था कायम रहन नसकेमा लक्ष्य हासिल गर्न कठिनाई हुन सक्नेछ।

३.५ पर्यटन तथा संस्कृति

३.५.१ पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकालाई पर्यटकीय गन्तव्यको रुपमा विकास गर्न पर्यटकीय क्षेत्रको गुरुयोजना निर्माण तथा अन्य आवश्यक पूर्वाधार विकासका लागि अन्तरपालिका, प्रदेश र संघसँगको पहलद्वारा विविध क्रियाकलापहरु कार्यन्वयन हुन जरुरी छ। स्थानीय स्तरमा पर्यटन वस्तुको पहिचान गरी त्यसको प्रचार प्रसार, पर्यटकको औषत वसाई तथा खर्च वद्धि गर्न जोड सहित पर्यटन विमाको अवधारणा विकास तथा कार्यान्वयनमा अग्रसरता दिन अव्यश्यता छ। मौषमी एवं प्राकृतिक सुन्दरता र मनोरम हावापानी सँगै कृषि पर्यटनलाई प्राथमिकता दिएको देखिएता पनि कुल गार्हस्थ्य उत्पदानमा यस उप क्षेत्रको योगदान बढाउन नगरपालिकाको यो प्रयास पर्याप्त भएको छैन।

३.५.२ समस्या तथा चुनौती

सीमित पर्यटकीय उत्पादन, पर्यटन सम्बन्धी नवीनतम ज्ञान, सिप र योजनाको अभाव, कृषि लगायतका अन्य पर्यटकीय उत्पादनको पूर्वाधारमा कमी, पर्यटक गाईडको अभाव र प्राविधिक तथा सूचना केन्द्रको

अभाव, युवा वर्गमा पुरानो रैथाने भाषा, कला र सांस्कृतिक परम्पराका साथै ऐतिहासिक सम्पदाप्रति आकर्षण घट्दै जानु र आधुनिकताका नाममा विभिन्न विदेशी संस्कृतिको नक्कल र विकृति मौलाउँदै जानु चुनौतिका रुपमा देखा परेको छ।

३.५.३ क्षेत्रगत सोच

"स्थानीय मौलिकतामा आधारित र ग्रामीण पर्यटनको विकास"

३.५.४ उद्देश्य

१. पर्यटनलाई स्थानीय अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रुपमा विकास गर्नु,
२. पर्यटन बजारको माग अनुरूपका पूर्वाधार तथा सुबिधाका विकास एवम् विस्तार गर्नु।

३.५.५ रणनीति

क. पर्यटनको क्षेत्रको विस्तारमार्फत आय आर्जन तथा रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने,
ख. पर्यटकीय गन्तव्यको विकास र विस्तार गरी आधारभूत सेवा सुविधाको सुनिश्चित गर्ने,
ग. पर्यटन विकासका लागि उपयुक्त नीतिगत तथा संस्थागत संरचनाको स्थापना गरी परिचालन गर्ने,
घ. संस्कृति र सम्पदाहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गर्दै माग अनुसारका पर्यटकीय पूर्वाधार र सेवाको विस्तार गर्ने,

३.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको योजना तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १९ : पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाई	आ.व.२०८१/०८२ सम्मको अवस्था	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
मठ मन्दिर निर्माण	संख्या	२४	२४	२५	२७	२८
औषत दैनिक आन्तरिक पर्यटक आगमन	संख्या	१५०	१५०	२००	२५०	३००
पर्यटकीय स्तरका होटेल तथा रेस्टुरेन्ट	संख्या	१५	१५	१८	२०	२२

दैनिक पर्यटक राख्ने सामर्थ्य	संख्या	२५०	२५०	३००	४००	५००
तालिम प्राप्त कुक तथा वेटर	संख्या	२५	२५	३०	४०	५०

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

३.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २० : पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२३६६९	१४२०१	९४६७	०	१८९३५	२८४०	१८९३	०
२०८४/०८५	२६०३६	१५६२१	१०४१४	०	२०८२८	३१२४	२०८३	०
२०८५/०८६	२६०५०	१५६२०	१०४३०		२१७००	२१५०	२०००	०

३.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका २१ : पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	नगर क्षेत्रमा पार्क निर्माण साझेदारी	पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्नु	२०८३/०८४	५००	नगर क्षेत्रमा पार्क निर्माण भएको हुनेछ।
२	पर्यटन संग पैदल मार्ग निर्माण साझेदारी	पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्नु	२०८३/०८४	१०००	साझेदारीमा पर्यटन संग पैदल मार्ग निर्माण भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३	रत्न षडेश्वर मन्दिर निर्माण तथा व्यवस्थापन	धर्म संस्कृतिको प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	५००	रत्न षडेश्वर मन्दिर निर्माण तथा व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
५	हिले सिरान गुम्बा मर्मत	धर्म संस्कृतिको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	हिले सिरान गुम्बा मर्मत भएको हुनेछ।
६	रिन्छेन छोलिङ्ग गुम्बा	धर्म संस्कृतिको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	रिन्छेन छोलिङ्ग गुम्बा निर्माण तथा मर्मत भएको हुनेछ।
७	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	४३५०	पर्यटन क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
८	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	३१५०	पर्यटन क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
९	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	४०२०	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
१०	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	१२०६	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
११	अन्य पुर्वाधार विकास कार्य	पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रका पुर्वाधार निर्माण गर्नु	२०८३/०८४	७९४३	पर्यटन क्षेत्रका पुर्वाधार विकास भएको हुनेछ।

३.५.९ जोखिम तथा अनुमान

अन्तर सरकार, नीजि क्षेत्र तथा नागरिक साझेदारीमा पर्यटन पूर्वाधार विकास, पर्यटन प्रवर्द्धन तथा सेवा सुविधाको विकास र विस्तार हुनेछ। स्थानीय वेरोजगार युवाहरु पर्यटन व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन्। महामारी र विपद्ले पर्यटन क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन सक्छ।

३.६ भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा

३.६.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाका तर्फबाट कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय, महिला, दलित, अपाङ्ग, असहाय तथा जेष्ठ नागरिहरुका क्षेत्रमा उल्लेखनीय कार्य गर्ने वित्तीय तथा सहकारी संस्थाहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था रहेको छ। कृषि सहकारीहरु सञ्चालनमा रहेको र वित्तीय सेवामा पहुँच सहज रहेको छ। त्यसैगरी, नगरपालिकाले कमजोर क्षमतामा सञ्चालित सहकारीहरूको एकीकरण कार्यमा सहजीकरण, स्थानीय नागरिकको क्रयशक्ति अभिवृद्धि र सहकारीका माध्यमबाट निरपेक्ष गरीबी घटाउन सहकारीको बिशेष कार्यक्रम सञ्चालनको नीति लिएको छ।

३.६.२ समस्या तथा चुनौती

कारोवार र कर्जा तथा बचत सम्बन्धीत प्रावधानको ज्ञान नहुँदा सर्वसाधारणका लागि सहज वित्तीय पहुँच कायम हुन नसकेको, बैंक प्रतिको विश्वसनीयतामा कमी , सार्वजनिक तथा सरकारी भूमि अतिक्रमण र अव्यवस्थित बसोबास तथा भूमिहीन समस्याहरु रहेका छन् भने सबै जनतामा वित्तीय पहुँच कायम गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतिहरु हुन्।

३.६.३ क्षेत्रगत सोच

“सहकारीको माध्यमद्धारा रोजगारी तथा वित्तीय सहयोग गर्ने”

३.६.४ उद्देश्य

१. सार्वजनिक जग्गाको अतिक्रमणलाई निस्तेज तुल्याउनु,
२. सहज, सुलभ तथा विश्वासनीय वित्तीय सेवाको विस्तार गर्नु,
३. वित्तीय सेवामा सबै नगरवासीको पहुँच र सहकारीमा सबै घरपरिवारको सहभागिता स्थापित गर्नु।

३.६.५ रणनीति

क. भू-स्वामित्व र अतिक्रमणसँग सम्बन्धीत समस्यालाई अन्तरसरकार साझेदारीमा दीर्घकालीन समाधान गर्ने,
ख. सहकारी संस्थालाई नगरपालिकाको प्रमुख विकास साझेदारको रुपमा विकास गर्ने,
ग. नगरपालिका भित्र हुने गरेका अनौपचारिक आर्थिक गतिविधिलाई बैंक, सहकारी, वित्तीय संस्था र बचत ऋण समूह जस्ता औपचारिक क्षेत्रबाट कारोबार हुने वातावरण तयार गर्ने,

घ. वित्तीय साक्षरता विस्तार गरी सहकारीलाई आर्थिक विकासको आधारका रुपमा विकसित गरी कृषि,उद्योग र पर्यटनसँग आवद्ध गराउने।

३.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको योजना तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २२ : भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाई	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको अवस्था	चालु आ.व.२०८२-०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
स्थानीय स्तरमा सञ्चालित सहकारी	संख्या	५६	५६	५८	५८	५९
सहकारीमा पहुँच (घरबाट ३० मिनेट भित्रको पैदल यात्रामा सहकारीमा पहुँच भएका परिवार	प्रतिशत	९०	९२	९५	९७	९९

स्रोत: विषयगत शाखाको विवरण

३.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २३ : भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेट श्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	७५३५	४५२१	३०१४	०	६०२८	९०४	६०३	०
२०८४/०८५	८२८९	४९७३	३३१५	०	६६३१	९९५	६६३	०
२०८५/०८६	८३००	४९५०	३३५०	०	६०००	१०००	५००	०

३.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २४ : भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रका पालिका स्तरीय कार्यक्रमहरु	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	१५००	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
२	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्र विकास गर्नु	सालबसाली	१०००	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उपक्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
३	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	४५००	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
४	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	८००	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

३.६.९ जोखिम तथा अनुमान

सहकारी संस्थाहरु उत्पादनमूलक र व्यवसायमूलक भई स्थानीय उत्पादनको बजारीकरणमा बढी क्रियाशिल हुनेछन्। सहकारी संस्थाहरुको खराब कर्जा जोखिमका रुपमा रहेको छ।

३.७ श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण

३.७.१ पृष्ठभूमि

सिप विकास तथा स्वरोजगारीका लागि सरकारीस्तरबाट विभिन्न अनुदान सहित आर्थिक प्राविधिक सहयोग गर्ने गरिएको छ। स्थानीय रोजगारी प्रवर्द्धनका लागि घरेलु उद्योगको विकास गर्न सकिने प्रशस्त आधारहरु रहेका छन्। कृषि तथा गैर कृषि क्षेत्रमा औपचारिक तथा अनौपचारिक रोजगारीका अवसरहरु विस्तार हुँदै गएको छ। वैदेशिक रोजगारी तथा सरकारी सेवाको रोजगारीमा आकर्षण उच्च रहेको छ।

३.७.२ समस्या तथा चुनौती

श्रम र रोजगार लक्षित कार्यक्रमले युवा वर्गलाई यथोचित सम्बोधन गर्नु नगरपालिकाबाट अस्वभाविक रूपमा ठूलो हिस्सा युवा जनशक्ति शिक्षा तथा रोजगारका लागि सहरी क्षेत्र तथा विदेश पलायनलाई रोक्नु, प्रधानमन्त्री युवा रोजगार कार्यक्रमलाई युवा आकर्षणको माध्यम र युवामैत्री बनाउनु यस क्षेत्रका चुनौती हुन। युवा जनशक्तिलाई यथोचित अभिमुखीकरण तथा तालिमको व्यवस्था हुन नसक्नु, कतिपय युवाहरू गलत संगत, लागूपदार्थ सेवन, झैझगडा लगायतका कुलतमा फस्ने अवस्था अन्त्य गर्न नसक्नु, पूर्वाधारको समुचित विकास गर्न नसक्नु, तालिम तथा क्षमता विकास अवसरमा कमीका कारण श्रम बजारको माग अनुसारको दक्ष जनशक्तिमा कमी रहनु आदि यस उप्क्षेत्रका समस्याको रुपमा रहेका छन्।

३.७.३ क्षेत्रगत सोच

"भरपर्दो रोजगारी र सम्मानजनक आय"

३.७.४ उद्देश्य

दक्ष जनशक्तिको विकास गरी रोजगारी प्रवर्द्धन गर्नु।

३.७.५ रणनीति

क. संघ प्रदेश र निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा स्थानीय श्रम बजारका लागि आवश्यक, पेशा, सिप र दक्षताको विषयमा गहन अध्ययन गरी कामदारको माग र आपूर्तिको प्रोफाइल तयार गरी श्रम बजारलाई व्यवस्थित गर्ने,

ख. सरकारी निकायहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू, सहकारी तथा निजी क्षेत्रहरू बीच समन्वय, संयोजन र सञ्चारलाई प्रभावकारी बनाउँदै रोजगारी सिर्जनाको एकीकृत प्रयास गर्ने,

ग. कार्य क्षेत्रमा आधारित तालिम, रोजगार सूचनाको प्रवाह तथा परामर्श र वित्तीय सहयोग मार्फत रोजगारीका अवसरहरूको सिर्जना गर्ने।

३.७.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको योजना तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २५ : श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाई	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको अवस्था	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
रोजगारी सिर्जना गर्न सञ्चालित आयोजना	संख्या	५	६	७	८	९
रोजगारीको वृद्धिदर	प्रतिशत	२	२.५	३	३.५	४

स्रोत: विषयगत शाखाको विवरण

३.७.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २६ : श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	९६००	५७६०	३८४०	०	७६८०	११५२	७६८	०
२०८४/०८५	१०५६०	६३३६	४२२४	०	८४४८	१२६७	८४५	०
२०८५/०८६	१०६००	६३००	४३००	०	८४८०	१२७०	८५०	०

३.७.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २७: श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	सामीसँग कार्यक्रम साझेदारी	रोजगारी सृजना गर्नु	२०८३/०८४	४२५०	सामीसँग साझेदारी सञ्चालन कार्यक्रम भएको हुनेछ।
२	रोजगार संयोजकको तलव	कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	६१०	रोजगार संयोजकले तलव प्राप्त गरेको हुनेछ।
३	आन्तरिक रोजगारी सिर्जना/प्रवर्द्धनका क्रियाकलाप सञ्चालन	रोजगारी सिर्जना गर्नु	२०८३/०८४	५३०	आन्तरिक रोजगारी सिर्जना/प्रवर्द्धनका क्रियाकलाप सञ्चालन गरेको हुनेछ।
४	आन्तरिक रोजगारी सृजना/क्रियाकलाप साझेदारी	रोजगारी सृजना गर्नु	सालबसाली	५३०	आन्तरिक रोजगारी सृजना भएको हुनेछ।
५	श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रम र आयोजनाहरु	रोजगारी सृजना गर्नु	सालबसाली	७९७	रोजगारी सृजना भएको हुनेछ।
६	श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रम र आयोजनाहरु	रोजगारी सृजना गर्नु	सालबसाली	१०५०	वडा नं. १,५,८,९ र १० मा रोजगारी सृजना भएको हुनेछ।
७	श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-	श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण उप-क्षेत्रका पालिका	२०८३/०८४	९६०	श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण सेवा उप-क्षेत्रका

	क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु			पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

३.७.९ जोखिम तथा अनुमान

श्रम, रोजगारी तथा गरिबी न्यूनीकरण सम्बन्धी आवश्यक नीति, कार्यक्रम तर्जुमा भई कार्यान्वयन हुनेछ। रोजगार प्रवर्द्धनका कार्यक्रममा निरन्तरता नभएमा अपेक्षा गरिएको नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहेको छ।

परिच्छेद ४

सामाजिक क्षेत्र

४.१ शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य

४.१.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाले शिक्षा प्रणालीमा स्थानीय आवश्यकता सुहाउँदो शिक्षा ऐन, नियमावली र कार्यविधि बनाई त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिएको छ। विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न व्यवहारिक तथा रोजगारमुखी शिक्षा प्रणालीलाई अवलम्बन गर्ने, शिक्षकहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न विशेष कार्यक्रम लागु गर्ने, सबै विद्यालयहरुलाई सूचना र प्रविधियुक्त बनाउने र प्रत्येक वडामा नमुना व्यावसायिक विद्यालय सञ्चालन गर्ने नीति लिएको छ। नगरपालिका भित्र रहेका प्राविधिक कलेजहरुलाई गुणस्तरीय बनाउने र नगरपालिकालाई गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्ने थलोको रुपमा विकास गर्नेतर्फ नगरपालिका अग्रसर रहेको छ। विभिन्न भाषाभाषी, रीतिरिवाज, धर्म, संस्कृतिहरुको अध्ययन र अनुसन्धान, संरक्षण विकास र त्यसको जर्गेना गर्ने कार्यलाई विशेष जोड दिइएको छ। प्रविधिको उपयोगमा विस्तारले व्यापकता पाएको छ।

४.१.२ समस्या तथा चुनौती

विकासमा भौतिक पूर्वाधारको आधुनिकीकरण नहुनु, वडागत जनघनत्व कम हुदै जानु, परिवर्तित अवस्थामा शिक्षा प्रणाली व्यावसायिक र उत्पादनमुखी हुन नसक्नु, मध्यम तथा निम्न आय भएका र आदिवासी, जनजाति साथै सुकुम्वासी परिवारका बालबालिकाहरुका लागि विद्यालयमा शैक्षिक सामग्री अभाव, विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा अनुसन्धान तथा आविष्कारका लागि प्रोत्साहनको कमी रहेको छ।

४.१.३ क्षेत्रगत सोच

"गुणस्तरीय तथा प्रवाधिक शिक्षा, नगरपालिकाको इच्छा"

४.१.४ उद्देश्य

१. गुणस्तरीय शिक्षामा सबै क्षेत्र र बर्गको पहुँच कायम गर्नु,
२. भौतिक सुबिधा एवम् स्रोतसाधन सम्पन्न विद्यालय तथा गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने,
३. विज्ञान तथा प्रविधिको प्रवर्द्धन गर्नु।

४.१.५ रणनीति

क. गुणस्तरिय तथा व्यावसायिक शिक्षा प्रणाली अवलम्बन गर्ने,
ख. विद्यालयलाई प्रविधिक शिक्षा केन्द्रको रुपमा विकास गर्ने,
ग. आर्थिक सामाजिक रुपमा पछाडि परेको वर्गका विद्यार्थीलाई शिक्षामा समान अवसर कायम गर्न विशेष छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्ने,
घ. विज्ञान तथा प्रविधिको संरक्षण तथा संवर्द्धनमा जोड दिने।

४.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २८ : शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
प्रारम्भिक वाल विकास केन्द्र/पूर्व प्रा वि भर्ना दर	प्रतिशत	७४.९	७८	८४	८८	९०
कक्षा १ को नव प्रवेशी मध्ये पूर्व प्राथमिक शिक्षा अनुभव प्रतिशत	प्रतिशत	९५	९६	९७	९७	९८
खुद भर्ना दर आधारभूत तह	प्रतिशत	१२०.६	१२१	१२१.५	१२२	१२४
खुद भर्ना दर माध्यमिक तह	प्रतिशत	१०८	१०८.५	१०९	११०	११२
विद्युत पहुँच भएका विद्यालय	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००
इन्टरनेट पहुँच भएका विद्यालय	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००
टिकाउ दर-आधारभूत तह	प्रतिशत	९८.४७	९७.९८	९८	९८.५	९८.८
विद्यालय छाड्ने दर-आधारभूत तह	प्रतिशत	१.७	१.५	१.४	१.३	१.१

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
विद्यालय छाड्ने दर-माध्यमिक तह	प्रतिशत	१.६	१.४	१.३	१.१	१
वाल कक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालय संस्थागत	संख्या	१६	१७	१७	१७	१७
वाल कक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालय सामुदायिक	संख्या	३९	३१	२९	२९	२९
कक्षा ८ को सिकाई उपलव्धी समग्र	प्रतिशत	३.०२	३ .०५	३.६	३.७	३.७

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

४.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २९ : शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२९६६५५	१७७९९३	११८६६२	०	२३७३२४	३५५९९	२३७३२	०
२०८४/०८५	३२६३२०	१९५७९२	१३०५२८	०	२६१०५६	३९१५८	२६१०६	०
२०८५/०८६	३५६३२०	२१५७९२	१४०५२८	०	२९१०५६	४९१५८	१६१०६	०

४.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३० : शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	आधारभूत तहका स्वीकृत दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षकका लागि तलब भत्ता अनुदान (विशेष शिक्षा परिषद अन्तरगतका शिक्षक/कर्मचारीहरु समेत)	शिक्षक व्यवस्थापन गर्नु	सालवसाली	१३८५००	दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षकका लागि तलब भत्ता अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
२	माध्यमिक तहका स्वीकृत दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षक लागि तलब भत्ता अनुदान (विशेष शिक्षा परिषद अन्तरगतका शिक्षक/कर्मचारी,प्राविधिक धारका प्रशिक्षक समेत)	शिक्षक व्यवस्थापन गर्नु	सालवसाली	५१८००	माध्यमिक तहका स्वीकृत दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षक लागि तलब भत्ता अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
३	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	शिक्षक व्यवस्थापन गर्नु	सालवसाली	१०७९६	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
४	स.का विद्यालय कर्मचारी तलब साझेदारी	कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	८६१४	स.का विद्यालय कर्मचारीले तलब सापा गरेको हुनेछ।
५	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	बिद्यार्थी नियमित उपस्थिति गराउनु	सालवसाली	५४९२	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
६	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम्	शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण गर्नु	सालबसाली	४१३४	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित

क्र.स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
	कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान				प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
७	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय)	शिक्षा प्रतिको आकर्षण बढाउनु	२०८३/०८४	३३९३	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति भएको हुनेछ।
८	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्नु	२०८३/०८४	३२५२	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
९	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	शिक्षक व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	३२५०	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
१०	सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान (स्थानीय विषय/मातृभाषाको समेत)	निशुल्क पाठ्यक्रम वितरण गर्नु	२०८३/०८४	२५२८	सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
११	आ.व. २०८१/८२ मा छनोट भइ प्रशिक्षणरत कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन निरन्तरता	शिक्षाको गुणस्तर कायम गर्नु	२०८३/०८४	२०५०	आ.व. २०८१/८२ मा छनोट भइ प्रशिक्षणरत कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन भएको हुनेछ।
१२	शैक्षिक विकास कार्यक्रम	शिक्षाको विकास गर्नु	सालबसाली	२०००	शैक्षिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ।
१३	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम (परम्परागत विद्यालय, वैकल्पिक विद्यालय,	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	१७९३	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
	साक्षरता र निरन्तर शिक्षाका कार्यक्रम समेत)				
१४	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाइ अनुदान	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	१६६४	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका भएको हुनेछ।
१५	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	बिद्यार्थी नियमित उपस्थिति गराउनु	२०८३/०८४	१६५८	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान भएको हुनेछ।
१६	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	शिक्षक व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	१६१४	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यवस्थापन अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
१७	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	१२४८	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
१८	सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड ब्यवस्थापन	विद्यालय स्वास्थ्य व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	१२१३	सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड वितरण भएको हुनेछ।
१९	माध्यमिक तह कक्षा (९-१०) मा अंग्रेजी, गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	११९४	माध्यमिक तह कक्षा (९-१०) मा अंग्रेजी,गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
२०	कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	११५०	कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन भएको हुनेछ।
२१	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय)	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	१०२४	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति प्रदान भएको हुनेछ।
२२	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	बिद्यालय व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	९८२	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
२३	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	बिद्यार्थी नियमित उपस्थिति गराउनु	२०८३/०८४	८२१	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान भएको हुनेछ।
२४	विद्यार्थीलाई कामको संसार चिनाउने कार्यक्रमहरु (School to work transition)	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	८००	विद्यार्थीलाई कामको संसार चिनाउने कार्यक्रमहरु संचालन भएको हुनेछ।
२५	सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान (स्थानीय विषय/मातृभाषाको समेत)	निशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण गर्नु	२०८३/०८४	७६३	सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।
२६	शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन, शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षण	शिक्षक सुशासन कायम गर्नु	२०८३/०८४	७५९	शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन भएको हुनेछ।
२७	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	६१८	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण अनुदान प्राप्त भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
२८	टंक माध्यमिक बिद्यालय भीरगाउँ	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	६००	शिक्षाको विकास भएको हुनेछ।
२९	भाषा मा.वि. धनपा ३ कागते	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	६००	शिक्षाको विकास भएको हुनेछ।
३०	जनकल्याण माध्यमिक बिद्यालय मार्गा	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	६००	शिक्षाको विकास भएको हुनेछ।
३१	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम	शिक्षाको विकास गर्नु	२०८३/०८४	५४१	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम भएको हुनेछ।
३२	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाइ अनुदान	शैक्षक् सामग्री खरिद गर्नु	२०८३/०८४	५०८	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्था भएको हुनेछ।
३३	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय)	छात्रवृत्ति वितरण गर्नु	२०८३/०८४	५०७	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति वितरण भएको हुनेछ।
३४	गुठीटार बिद्यालय संरक्षणका लागि वाल निर्माण	शैक्षिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	२०८३/०८४	५००	गुठीटार बिद्यालय संरक्षणका लागि वाल निर्माण भएको हुनेछ।
३५	आधारभतु विद्यालय संरचनात्मक सुधार वडा नं. १०	शैक्षिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	२०८३/०८४	५००	वडा नं. १० को आधारभतु विद्यालय संरचनात्मक सुधार भएको हुनेछ।
३६	मार्गेश्वरी आ.वि. शैक्षिक सुधार कार्यक्रम	शिक्षा क्षेत्रको सुधार गर्नु	सालबसाली	५००	मार्गेश्वरी आ.वि. शैक्षिक सुधार कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३७	त्रिवेणी विद्यालय साँस्कृतिक पोशाक खरिद	शिक्षा क्षेत्रको सुधार गर्नु	सालबसाली	५००	त्रिवेणी विद्यालयको लागि साँस्कृतिक पोशाक खरिद भएको हुनेछ।
३८	हिले माध्यमिक बिद्यालय	बिद्यालय पूर्वाधार निर्माण गर्नु	२०८३/०८४	५००	हिले माध्यमिक बिद्यालयको पूर्वाधार निर्माण भएको हुनेछ।
३९	आ.व. २०८०/८१ मा छनोट भइ प्रशिक्षणरत कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन निरन्तरता	क्षमता विकास गर्नु	२०८३/०८४	५००	.व. २०८०/८१ मा छनोट भइ प्रशिक्षणरत कार्यगत अभ्याससहितको तालिम सञ्चालन भएको हुनेछ।
४०	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	७८१०	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको प्रवर्धन भएको हुनेछ।
४२	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	११२५	वडा १,२,३,८,९,१० मा शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको प्रवर्धन भएको हुनेछ।
४२	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	१०५०	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
४३	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका वडा	२०८३/०८४	२३५	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
		स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु			

४.१.९ जोखिम तथा अनुमान

नगरपालिकाले सामाजिक विकास सम्वन्धी ऐन, नीति, मापदण्ड, कार्यविधि, तथा निर्देशिकाहरु निर्माण गरी सकेको हुनेछ। अन्तर सरकार र समुदायको सहकार्य र साझेदारीमा वृद्धि नभए लक्ष्य हासिल हुन कठिनाइ उत्पन्न हुन सक्नेछ।

४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

४.२.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकामा एउटा सरकारी अस्पताल र स्वास्थ्य केन्द्र तथा अन्य खी निजी क्लिनिकहरु सञ्चालन मा रहेका छन्। नगरपालिकाले निशुल्क स्वास्थ्य शिविरको व्यवस्था, खोप कार्यक्रमलाई व्यवस्थित बनाउने, मातृ तथा नवजात शिशु मृत्यू दर घटाउने, तथा ५ बर्ष मुनिका बालबालिकाहरु तथा १५ देखि ४९ बर्षका महिलाको पोषण स्वास्थ्य स्थिति सुधार गर्ने, वडा-वडामा बर्थिङ्ग सेन्टर सहितको स्वास्थ्य चौकीको व्यवस्था गर्ने, व्यवहार परिवर्तनका लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न र स्वास्थ्य सेवालाई ज्येष्ठ नागरिक, लैङ्गिक तथा अपाङ्ग मैत्री बनाउने कार्यकमहरु सञ्चालन गरेको छ। पछिल्ला दिनमा स्वास्थ्य तथा पोषणका क्षेत्रमा सकारात्मक सुधारहरु भएका छन्।

४.२.२ समस्या तथा चुनौती

सन्तुलित आहार र स्वस्थ जीवनशैली प्रति अभ्यस्त नहुनु, पाँच वर्षमुनिका करिब आधा बालबालिका र प्रजनन उमेरका महिलामा न्यून पोषण र रक्तअल्पता रहनु, नसर्ने प्रकृतिका रोगको प्रकोप बढ्नु, सरूवा रोग जनस्वास्थ्य समस्याका रूपमा रहनु, ज्येष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य बढी जोखिममा रहनु, वंशाणुगत तथा जन्मजात रोग, वातावरणीय स्वास्थ्य, युवा किशोर-किशोरीको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको सम्बोधन नहुनु, जलवायु प्रदूषण, खाद्य असुरक्षा तथा प्राकृतिक विपद्ले सृजना हुने स्वास्थ्यमा बढ्दो खतरा हुनु, आदि प्रमुख समस्या हुन्।

आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्नु, गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु, आयुर्वेद तथा वैकल्पिक स्वास्थ्य प्रणालीलाई स्वास्थ्य सेवाको मूल प्रवाहमा एकीकरण गर्नु, निजी क्षेत्रका स्वास्थ्य संस्थाको नियमन गर्नु तथा स्वास्थ्य सेवा शुल्क आम नागरिकको पहुँचमा राख्नु, स्वास्थ्य सम्बन्धी जनशक्ति र पूर्वाधारको व्यवस्था गर्नु, अत्याधुनिक प्रविधि र उपकरणको उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु, दुर्गम र पिछडिएको क्षेत्रमा विज्ञ तथा स्वास्थ्य जनशक्ति टिकाई राख्नु, सबै नागरिकलाई स्वास्थ्य बिमाको दायरामा ल्याउनु, उपचारमा अनुसन्धान पद्धति अबलम्बन गर्नु, अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाहरूमा सरसफाइ र फोहोर मैलाको उचित व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन।

४.२.३ सोच

"धनकुटा नगरबासीको चहाना स्वस्थ नागरिकः गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा"

४.२.४ उद्देश्य

१. सबै वर्ग, क्षेत्र र समुदायका नागरिकको आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य तथा पोषण सेवामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्नु,
२. विशिष्टिकृत तथा प्रेषण (Referral) सेवा विस्तार गर्नु,
३. आयुर्वेद लगायत वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवाको प्रवर्द्धन गर्नु।

४.२.५ रणनीति

क. गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषण सेवाको पहुँच बढाउने,
ख. दुर्गम तथा पिछडिएका क्षेत्रमा स्वास्थ्य तथा पोषण सेवाको विस्तार गर्ने,
ग. स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि गरी रोगको न्यूनीकरण गर्ने,
घ. निरोधात्मक स्वास्थ्य पद्धतिको विकास र विस्तार गर्ने,
ङ. विशिष्टीकृत तथा रिफरल स्वास्थ्य सेवाको विस्तार र सुदृढीकरण गर्ने।

४.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३१ : स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
नियमित तौल अनुगमन गर्ने २ वर्ष मुनिका वालवालिकाहरूको औषत तौल अनुगमन	प्रति हजार (जना)	१०	१५	२०	२४	२६
दुई वर्ष मुनिका कम तौल हुने बालबालिका संख्या	प्रति हजार (जना)	२०	१५	१०	५	३

पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकामा स्वासप्रस्वास संक्रमण दर	प्रति हजार (जना)	९६	९०	५०	२०	१८
पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकामा निमोनिया संक्रमण दर	प्रतिसत	१२	१०	६	२	१
पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकामा झाडापखला संक्रमण दर	प्रति हजार (जना)	१९	१०	५	३	२
परिवार नियोजन आधुनिक साधन प्रयोगकर्ता दर	प्रति हजार (जना)	३१.४	३२.५	३३	४०	४२
प्रोटोकलअनुसार चार पटक पुर्वप्रसूती सेवा प्राप्त गर्ने महिलाहरूको संख्या	प्रति हजार (जना)	३६	१००	१००	१००	१००
गर्भवती अवस्थामा १८० चक्की आईरन खाने महिलाहरूको	जना	३८	१००	१००	१००	१००
सुत्केरी पछिको ४५ दिनसम्म आईरन चक्की खाने महिला संख्या	जना	३८	१००	१००	१००	१००
प्रोटोकलअनुसार तीन पटकको गर्भ जाँच गर्ने महिलाहरूको संख्या	जना	२३	५०	७५	९०	९५
घरमै सुत्केरी हुने महिला संख्या	संख्या	३	२	२	१	१
राष्ट्रिय खोप कार्यक्रममा समावेश गरिएका सबै खोपहरूद्वारा समेटिएका वालावालिका संख्या	जना	४२	१००	१००	१००	१००

गर्भवती महिलाहरु TD2nd र TD2+ खोप लगाउनेको संख्या	प्रतिशत	५०	१००	१००	१००	१००
स्वास्थ्य क्षेत्रको कुल खर्च	रकम(हजारमा)	२५५४३	३००००	३२०००	३८०००	३९०००
क्षयरोग संक्रमण दर	प्रति लाखमा	५०	४०	३०	१०	५
स्वास्थ्य वीमामा सहभागी नागरिकहरुको संख्या	जना	१५७४४	१७०००	१८०००	१८५००	१८७००

स्रोत: विषयगत शाखाको विवरण

४.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३२ : स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	३१४७६५	१८८८५९	१२५९०६	०	२५१८१२	३७७७२	२५१८१	०
२०८४/०८५	३४६२४२	२०७७४५	१३८४९७	०	२७६९९३	४१५४९	२७६९९	०
२०८५/०८६	३५६२४२	२०७७४५	१४८४९७	०	२८६९९४	४१६४९	२७५९९	०

४.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३३ : स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	स्थानीय तहका स्वास्थ्य शाखा, स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल तथा आयुर्वेद औषधालयहरुमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरुको स्वीकृत दरवन्दी अनुसारको तलव, महगी भत्ता र पोषाक भत्ता तथा प्रशासनिक खर्च समेत	तलव भत्ता तथा कार्यालय व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	१३१००	तलव भत्ता तथा कार्यालय व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
२	मृगौला प्रत्यारोपण गरेका, डायलाइसिस गराइरहेका, क्यासर रोगी र मेरूदण्ड पक्षघातका विरामीहरूलाई औषधि उपचार खर्च बापत मासिक रु ५ हजार दरले उपलब्ध गराइने रकम	कडा रोग उपचार सहयोग गर्नु	२०८३/०८४	२४४०	कडा रोग उपचार सहयोग प्राप्त भएको हुनेछ।
३	लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि परियोजना विज्ञ (परामर्शदाता छनौट)	लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि परियोजना अन्तर्गत स्वास्थ्य कार्यक्रम	२०८३/०८४	१७००	लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि परियोजना विज्ञ सेवा प्राप्त भएको हुनेछ।
४	आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि खरिद	निशुल्क औषधि खरिद गर्ने	२०८३/०८४	१४६५	आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि खरिद भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
५	स्थानिय तह तर्फ मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम अन्तर्गत आमा सुरक्षा, गर्भवती उत्प्रेरणा सेवा, रक्तसंचार, न्यानो झोला, सुरक्षित निशुल्क गर्भपतन र नवजात शिशुको निशुल्क उपचार कार्यक्रम	स्वास्थ्य सेवा सुधार एवं प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	१२५६	संचालन स्थानिय तह तर्फ मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम अन्तर्गत आमा सुरक्षा, गर्भवती उत्प्रेरणा सेवा, रक्तसंचार, न्यानो झोला, सुरक्षित निशुल्क गर्भपतन र नवजात शिशुको निशुल्क उपचार कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ।
६	राष्ट्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम (पोसाक प्रोत्साहन र यातायात खर्च)	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	१०००	राष्ट्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका भएको हुनेछ।
७	स्थानिय तह मार्फत मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम सन्चालन	मातृ तथा शिशु स्वास्थ्य सुधार गर्नु	२०८३/०८४	८४५	स्थानिय तह मार्फत मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम सन्चालन भएको हुनेछ।
८	क्षयरोग मुक्त अभियान निरन्तरताका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु (जनशक्ति बाहेक)	क्षयरोग नियन्त्रण गर्नु	२०८३/०८४	७००	क्षयरोग मुक्त अभियान निरन्तरताका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
९	स्थानीय तहको साझेदारीमा नियमित खोप सुदृढीकरण, नियमित खोपमा विद्यालय केन्द्रित खोप अभियान सञ्चालन, सरसफाई प्रवर्द्धन कार्यक्रम निरन्तरता, खोपबाट बचाउन सकिने रोगहरूको खोजपड्ताल तथा निगरानी, पूर्ण खोप सुनिश्चतता र दिगोपनाका लागि व्यवस्थापन खर्च	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	२०८३/०८४	५३३	नियमित खोप सुदृढीकरण, नियमित खोपमा विद्यालय केन्द्रित खोप अभियान संचालन भएको हुनेछ।
१०	वृहत स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन साझेदारी	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन भएको हुनेछ।
११	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	२९५१	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको प्रवर्धन भएको हुनेछ।
१२	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	७२५	वडा नं. २, ३, ४, ५, ७, ८ र १० स्वास्थ्य सेवा सर्वसुलभ भएको हुनेछ।
१३	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	१३३०	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१४	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	७०	स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

४.२.९ जोखिम तथा अनुमान

प्रस्तावित कार्यक्रमको लागि संस्थागत सुदृढीकरण, पर्याप्त स्रोत विनियोजन, स्वास्थ्य सामाग्रीको उपलब्धता, जनशक्ति व्यवस्थापन, अन्तर सरकार र सरोकारवाला बीच समन्वय हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुन सक्छ।

४.३ खानेपानी तथा सरसफाई

४.३.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकाले सबै जनतालाई शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था मिलाउने प्रयास गरेको छ। नगरपालिकामा सबै घरपरिवारमा शौचालयको निर्माण भइ सकेको भएता पनि व्यवस्थित शौचालयको प्रबन्ध गर्ने काम भैरहेको छ। सरकारी, नीजि र समुदायको त्रिपक्षीय सहकार्यमा आधारित खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम पूर्ण सरसफाईका सूचकहरुलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने र स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाई सम्वन्धी सचेतना तथा व्यवहार परिवर्तनबारे कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ।

४.३.२ प्रमुख समस्या तथा चुनौती

खानेपानीका पर्याप्त स्रोत पर्याप्त नहुनु र भएका पनि संरक्षण नहुनु, सरसफाइ चेतनाको कमी, खानेपानी सम्बन्धी ऐन, कानुन तथा नीति, नियम तयार भई नसक्नु, खानेपानी सम्बन्धी संस्थागत पूर्वाधार र प्राविधिक जनशक्तिको कमी, खानेपानीको मुहानसम्बन्धी विवाद रहनु, अधुरा आयोजनाको संख्या उल्लेखनीय रहनु, ठूला आयोजनाका लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन नहुनु, विकास निर्माण कार्यमा जथाभाबी यान्त्रिक उपकरण प्रयोगका कारण पानीको मुहान सुक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन्।

सबै नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाई सेवा उपलब्ध गराउनु, नगरपालिकालाई पूर्ण सरसफाइयुक्त बनाउनु, उपभोक्ता संस्थाको स्थायित्व, परिचालन र नेतृत्वको विकास गर्नु, पानीको गुणस्तर कायम गर्नु, आधारभूत सरसफाइ बारेमा जनचेतना फैलाउँदै फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्नु, सहरी क्षेत्रमा ढल निकासको उचित व्यवस्था गर्नु, खानेपानीका स्रोतको संरक्षण गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन्।

४.३.३ क्षेत्रगत सोच

“स्वच्छ खानेपानी र सरसफाई : धनकुटा बासीको अगुवाई”

४.३.४ उद्देश्य

गुणस्तरीय पूर्वाधार विकास गरी खानेपानी तथा सरसफाइको सुबिधा विस्तार गर्नु।

४.३.५ रणनीति

क. स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधा पु-याउन अन्तर-सरकार समन्वय र सहकार्य गर्ने,
ख. खानेपानीको गुणस्तर कायम गर्ने,
ग. समुदाय, विद्यालय र उपभोक्ता संस्थामा खानेपानी र सरसफाइ सम्बन्धी सचेतना ल्याउने।

४.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३४ : खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
आधारभूत खानेपानी सुबिधा उपलब्ध घरपरिवार	प्रतिशत	९५	९६	९७	९८	९९
शौचालय भएका घरपरिवार	संख्या	१००	१००	१००	१००	१००
व्यवस्थित शौचालय (वाटरशिल प्यान भएको) भएका घरपरिवार	प्रतिशत	९१	९५	९७	९६	९७
सार्वजनिक शौचालय	प्रतिशत	५	६	७	८	८

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

४.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३५ : खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	५७३०	३४३८	२२९२	०	४५८४	६८८	४५८	०
२०८४/०८५	६३०३	३७८२	२५२१	०	५०४२	७५६	५०४	०
२०८५/०८६	६५०३	३९०२	२६०१	०	५२०३	८००	५००	०

४.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३६ : खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	हिल ट्यांकी वितरण कार्यक्रम (कागते, निगाले टोल)	खानेपानीको व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	५००	हिल ट्यांकी वितरण कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ।
२	खानेपानी तथा सरसफाई उपक्षेत्रको पालिका स्तरीय कार्यक्रमहरु	खानेपानीको व्यवस्थापन गर्नु गर्नु	सालबसाली	३००	खानेपानीको व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
३	खानेपानी तथा सरसफाई उपक्षेत्रको वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	खानेपानीको व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	१७२५	वडा नं. १, ३, ४, ६, ७, ८ र १० मा खानेपानीको व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
४	खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	खानेपानी तथा सरसफाई	२०८३/०८४	१९१०	खानेपानी तथा सरसफाई उप-

		सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु			क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
५	खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	खानेपानी तथा सरसफाई सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	७७४	खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

४.३.९ जोखिम तथा अनुमान

प्रस्तातिव बजेट, कार्यक्रम सुनिश्चितता भई आयोजना सञ्चालन तथा मर्मत संभार र स्तरोन्नति भएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने देखिन्छ। आयोजनाको ढिला निर्माण र उचित व्यवस्थापन हुन नसक्नु खानेपानी र सरसरफाई सम्बन्धी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्ने जोखिम पक्षको रुपमा आँकलन गरिएको छ।

४.४ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण

४.४.१ पृष्ठभूमि

लैङ्गिक समता तथा सामाजिक समावेशीकरणको मूल मान्यतालाई अंगिकार गर्दै नगरपालिकाले समाजका अल्पसंख्यक, पिछडिएका वर्ग, जनजाति तथा महिलाको निर्णय प्रकृयामा पहुँच वृद्धि गर्ने अवसर वृद्धि गर्न लागेको छ। बालबालिकाको पहुँच र क्षमता विकासका लागि वडा स्तरीय बालमञ्च गठन भएका छन्। सडक बालबालिकाको उचित व्यवस्थापनका लागि सडक बालबालिका उद्धार कार्य सञ्चालन भइरहेको छ। अपांगता भएका व्यक्तिको हकहित, सामाजिक न्याय र पैरवीका लागि प्रत्येक वडामा कार्य अघि बढिरहेको अवस्था छ। लैंगिक हिंसा निवारणका लागि नगरपालिकाले विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिरहेको छ।

४.४.२ समस्या तथा चुनौती

लक्षित वर्ग र पिछडिएको वर्गमा स्वरोजगारीका अवसर तथा आत्म निर्भरतामा कमी रहेको छ। स्थानीय स्तरको योजना रहेता पनि प्रत्यक्ष अर्थपूर्ण सहभागिता नहुदा तर्जुमा गरिएका कार्यक्रमहरूबाट प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु, अधिकांश भौतिक संरचनाहरु बालबालिका, अपाङ्ग तथा महिलामैत्री नहुनु तथा जातिय छुवाछुतको प्रथा अन्त्य भई नसक्नु चुनौतीका रुपमा रहेको छन्।

४.४.३ क्षेत्रगत सोच

"न्याय पूर्ण, समतामूलक र समावेशी समाजको निर्माण"

४.४.४ उद्देश्य

महिला र पछाडी पारिएका वर्गको क्षमता अभिवृद्धि र निर्णय प्रक्रियामा सहभागिता सुनिश्चित गर्नु।

४.४.५ रणनीति

क. अन्तरसरकारी सहकार्यमा समावेशीकरणको व्यावहारिक कार्यान्वयन गर्ने,
ख. लक्षित वर्गको क्षमता विकासमार्फत आत्मा सम्मानको अभिवृद्धि र सार्वजनिक लाभमा न्यायोचित पहुँच सुनिश्चित गर्ने,
ग. नगरपालिकालाई महिला, जेष्ठ नागरिक, अपांग तथा बालमैत्री नगरको रुपमा विकास गर्ने।

४.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३७ : महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
व्यावसायिक सिपमूलक तालिम लिने लक्षित वर्गको जनसंख्या	संख्या	९१	१००	१५०	२००	२५०
नि:शुल्क स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा समेटिएको विपन्न लक्षित वर्गको घरपरिवार	संख्या	-	-	-	-	-
नि:शुल्क स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा समेटिएका अपांगता भएका व्यक्ति	प्रतिशत	-	-	-	-	-
संस्थागत क्षमता विकास तालिम हासिल गरेका महिला	संख्या	२४०	२५०	३००	३५०	४००

बालमैत्री घोषणा भएका वडा	प्रतिशत	०	०	१	२	३
महिला हिंसाका घटना	संख्या	५	४	३	३	२

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३८ : महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२६८७३	१६१२४	१०७४९	०	२१४९८	३२२५	२१५०	०
२०८४/०८५	२९५६०	१७७३६	११८२४	०	२३६४८	३५४७	२३६५	०
२०८५/०८६	३००००	१७२००	१२८००	०	२४०००	३५५०	२३७०	०

४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३९ : महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	परियोजना कार्यान्वयन इकाईद्वारा (PIU) क्षमता अभिवृद्धि (तालिम, अन्तर्क्रिया र अभिमुखिक समिक्षा)कार्यक्रम	लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु	२०८३/०८४	२७००	लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुनेछ।
२	जनताको अपेक्षा नगरको शुभेक्षा	महिला, बालबालिका	सालबसाली	२५००	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
		तथा सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित गर्नु			समावेशीकरण सुनिश्चित भएको हुनेछ।
३	Case Manager पारिश्रमिक तथा भत्ता (परामर्शदताको छनौट)	कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	१०००	कर्मचारी व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
४	अपाङ्गता पुनसर्थापना साझेदारी	अपाङ्गता पुनसर्थापना गर्नु	२०८३/०८४	८५०	साझेदारीमा अपाङ्गता पुनसर्थापना भएको हुनेछ।
५	जनचेतना अभिवृद्धि कार्यहरूको लागि सञ्चार अभियानहरू (सामाजिक सञ्जाल, टिभी, रेडियो, आईईसी सामग्री, पोडकास्ट)	जनचेतना अभिवृद्धि कार्यहरूको लागि सञ्चार अभियानहरू स़ञ्चालन गर्नु	२०८३/०८४	५००	जनचेतना अभिवृद्धि कार्यहरूको लागि सञ्चार अभियानहरू स़ञ्चालन भएको हुनेछ।
६	गैसस समाझेदारी कार्यक्रम	सहकार्यमा जोड दिनु	२०८३/०८४	५००	गैसस समाझेदारी कार्यक्रम संचानल भएको हुनेछ।
७	किरात राई यायोख्खा	सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित गर्नु	२०८३/०८४	५००	सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित भएको हुनेछ।
८	किराँत आठपहरीया समुदाय बैठक तथा शौचालय निर्माण	सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित गर्नु	२०८३/०८४	५००	किराँत आठपहरीया समुदाय बैठक तथा शौचालय निर्माण भएको हुनेछ।
१०	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय	सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित गर्नु	सालबसाली	७१३१	सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
	अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु				
११	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित गर्नु	सालबसाली	५६००	पालिकाका सबै वडामा सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित भएको हुनेछ।
१२	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	८२५	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
१३	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	१३२४	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

४.४.९ जोखिम तथा अनुमान

सम्बन्धीत कार्यक्रममा प्राथमिकताकासाथ बजेट विनियोजन, व्यावहारिक कार्यान्वयन तथा नीति निर्माण भएको हुनेछ। यस क्षेत्रसँग सम्बन्धीत निकाय तथा संरचनाको क्षमता विकास तथा क्रियाशिलता नभएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ।

४.५ युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन

४.५.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गरी युवाको सशक्तिकरण र विकासमा परिचालनको नीति अवलम्बन गरिएको छ। सिप विकास, स्वरोजगारी र आत्मनिर्भरताका अवसरहरु सिर्जना भएका छन्। खेल क्षेत्रको विकासका लागि स्थानीय स्तरमा खेल आयोजना तथा खेलाडीलाई सहयोग तथा सम्मान

गर्ने अभ्यास रहेको छ। नगरपालिकाले युवाहरुलाई लागु पदार्थ तथा दुर्व्यसनबाट सचेत गराउने नीति लिएको छ।

४.५.२ समस्या तथा चुनौती

विभिन्न तहका सरकारबीच युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी योजना कार्यान्वयनको कमी, खेल मैदान लगायतका खेल पूर्वाधारको विकास पर्याप्त नहुनु, खेलाडीको प्रतिस्पर्धी क्षमतामा कमी, दुर्व्यसन र वैदेशिक रोजगारीमा आकर्षण, स्तरीय खेल प्रशिक्षणमा कमी, खेलमा व्यावसायिकताको कमी र खेलाडीको भविष्यको अनिश्चिता समस्याको रुपमा रहेका छन्। यस क्षेत्रको समग्र खेलकुदको विकास र त्यसको उचित व्यवस्थापन गर्नु चुनौतीको रुपमा रहेको छ।

४.५.३ क्षेत्रगत सोच

"खेलकुदको विकासः नगरको पहिचान"

४.५.४ उद्देश्य

१. युवालाई अनुसाशित, आत्मनिर्भर तथा स्वरोजगार गराउनु,
२. खेल क्षेत्रलाई विशिष्टकृत तथा व्यावसायिक तुल्याउनु,
३. खेलकुद पूर्वाधार र गतिविधिको विकास गरी नगरको गौरव बढाउने।

४.५.५ रणनीति

क. युवा वर्गको क्षमता विकास गरी उनीहरूलाई सामाजिक, आर्थिक र खेलकुदका गतिविधिमा संलग्न गराउने,
ख. युवाहरूमा सामाजिक भावना, सिर्जनशीलता, उद्यमशीलता र नेतृत्व क्षमता विकासका लागि नियमित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
ग. खेल पूर्वाधार, सामग्री तथा प्रशिक्षणको व्यवस्था गरी प्रतिस्पर्धी खेल क्षमताको विकास गर्ने, विकास प्रक्रियामा युवाको समावेशीकरण र सहभागिता सुनिश्चित गर्ने।

४.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४० : युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
प्रदेश तथा राष्ट्रिय स्तरीय प्रशिक्षण प्राप्त खेलाडी संख्या	संख्या	४५०	५००	५०५	५०७	५०८
नगरपालिकामा आयोजना हुने खेल संख्या	संख्या	२०	२१	२३	२२	२५
खेल मैदान संख्या	संख्या	२०	२०	२०	२२	२४
कभर्ड हल संख्या	संख्या	१	१	१	१	२
व्यायामशाला संख्या	संख्या	१०	१०	१०	१३	१६

स्रोत: विषयगत शाखाको विवरण

४.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४१ : युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	१३५१०	८१०६	५४०४	०	१०८०८	१६२१	१०८१	०
२०८४/०८५	१४८६१	८९१७	५९४४	०	११८८९	१७८३	११८९	०
२०८५/०८६	१५०६१	९११४	५९४७	०	११२०७१	१७९०	१२००	०

४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४२ : युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	शहिद भिमनारायण कप	खेलकुदको विकास गर्नु	सालबसाली	१३००	शहिद भिमनारायण कप सञ्चालन भएको हुनेछ।
२	खेलकुद विकास साझेदारी	खेलकुदको विकास गर्नु	२०८३/०८४	१३००	खेलकुदको विकास भएको हुनेछ।
३	धनकुटा टुडीखेल मर्मत संभार धनकुटा न.पा ५ धनकुटा	खेल पूर्वाधार निर्माण विकास गर्नु	२०८३/०८४	१०००	धनकुटा टुडीखेल मर्मत संभार भएको हुनेछ।
५	खुला व्यायमशाला निर्माण	खेल पूर्वाधार निर्माण विकास गर्नु	२०८३/०८४	५००	खुला व्यायमशाला निर्माण भएको हुनेछ।
६	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	खेलकुदको विकास गर्नु	सालबसाली	६५०	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु भएको हुनेछ।
७	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	खेलकुदको विकास गर्नु	सालबसाली	१४५०	वडा नं. १, ४, ५, ६, ७, ८, ९ र १० मा युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु भएको हुनेछ।
८	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय	२०८३/०८४	४४४०	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय

		दायित्व भुक्तानी गर्नु			दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
९	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	६४२	युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

४.५.९ जोखिम तथा अनुमान

युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी कार्यक्रमका लागि बजेटको यथोचित व्यवस्थाभइ यससँग सम्बन्धीत निकायको संस्थागत विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र खेलाडीलाई प्रोत्साहन नभएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल नहुन सक्छ।

४.६ सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण

४.६.१ पृष्ठभूमि

संविधानले सबै नागरिकको गुणस्तरीय जीवन सुनिश्चिताका लागि हाम्रो मुलुकले सामाजिक सुरक्षा र संरक्षणको नीति अवलम्बन गर्नुपर्ने कुरालाई आत्मसात गरेको छ। आर्थिक सामाजिक रूपमा पछाडि परेको समुदायको जीवनयापनलाई सहज बनाउन र सबै नागरिकको जीवन सुरक्षित, संरक्षित र गुणस्तरीय बनाउन सामाजिक सुरक्षा उपलब्ध गराउनु सरकारको दायित्व हो। दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिका लागि नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्नु आवश्यक छ। धनकुटा नगरपालिकामा हाल ठूलो संख्यामा जनताहरु सामाजिक सुरक्षाको कार्यक्रमबाट लाभान्वित भई रहेका छन्। यस नगरपालिकामा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाट ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपागंता भएका व्यक्ति, लोपोन्मुख जाति र दलित बालबालिका प्रत्यक्ष लाभान्वित भएका छन्। पञ्जीकरणलाई प्रभावकारी गराउन सबै वडामा प्रभावकारी कार्यहरु सञ्चालन भएका छन। पञ्जीकरण शाखामार्फत व्यक्तिगत घटना दर्ता सहज तुल्याइ सबैलाई दर्ताको दायरामा ल्याउन अग्रसरता लिइएको छ।

४.६.२ समस्या तथा चुनौती

सामाजिक सुरक्षाका लागि आवश्यक पर्ने स्रोतको पूर्वानुमान गर्न आवश्यक सूचनाको कमी रहेको छ। सरकारका विभिन्न तह र निकायबाट प्रदान गरिने सामाजिक सुरक्षा र संरक्षणका कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन सक्ने देखिएको छ भने यस्ता कार्यक्रमहरूबीच समानजस्यताको कमी रहेको छ। सामाजिक सुरक्षालाई आर्थिक सामाजिक विकासका अन्य क्षेत्रका नीति तथा कार्यक्रमसँग आवद्ध गर्नु र वास्तविक बञ्चितीकरण तथा जोखिममा रहेको वर्ग र समुदायको पहिचान गरी सामाजिक सुरक्षा र संरक्षणका कार्यक्रममा सहज पहुँच स्थापित गर्नु प्रमुख चुनौतीका रूपमा रहेको छ। यस नगरपालिकामा समयमै व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्न जनताहरुमा सचेतना गर्न बाँकी नै रहेको छ।

४.६.३ सोच

"सर्भसुलभ सामाजिक सुरक्षा : धनकुटा नगरपालिकाको प्रतिवद्धता"

४.६.४ उद्देश्य

१. नगरबासीलाई सर्वसुलभरुपले सामाजिक सुरक्षा प्रणालीमा आवद्ध गराउनु,
२. आर्थिक सामाजिक वञ्चितीकरणमा परेको समुदायलाई सामाजिक संरक्षण प्रदान गर्नु।

४.६.५ रणनीति

क. सहयोग र संरक्षणका माध्यमबाट आर्थिक सामाजिक वञ्चितीकरणमा परेको समुदायको सामाजिक सुरक्षामा पहुँच बढाउने,
ख. सामाजिक सुरक्षा, सहयोग र संरक्षणमा अन्तर-सरकार समन्वय र सहकार्यलाई प्रभावकारी गराउने,
ग. व्यक्तिगत घटनालाई यथासमय मै दर्ताको परिपाटी निर्माण गर्न सचेतना तथा विद्युतीय सूचना प्रविधिको उपयोगलाई प्रभावकारी गराउने।

४.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४३ : सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा समाहित जनसंख्या	संख्या	३२५८	३२९९	३३५०	३५००	३६००
घटना दर्ता संख्या	संख्या	२७७	३००	५००	७००	८००

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

४.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४४ : सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	३३१८८	३३१८८	०	०	३३१८८	०	०	०
२०८४/०८५	३३५८८	३३५८८	०	०	३३५८८	०	०	०
२०८५/०८६	३४०००	३४०००	०	०	३४०००	०	०	०

४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४५ : सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	MIS कर्मचारी तलब साझेदारी	कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	१०४६	MIS कर्मचारी ले तलब पाएको हुनेछ।
२	आप्रवासी स्रोत केन्द्र परामर्शकर्ता (सहायक पाँचौं तह) को करार सेवा शुल्क (तलब तथा सुबिधा खर्च)	कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	५००	कर्मचारी व्यवस्थापन पाएको हुनेछ।
३	सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण उप-क्षेत्रका	सामाजिक सुरक्षा कायम गर्नु	सालबसाली	९००	सामाजिक सुरक्षा कायम पाएको हुनेछ।

	पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु				

४.६.९ जोखिम तथा अनुमान

सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरणको प्रभावकारीताका लागि अन्तर-सरकार सहकार्य सुदृढ र जनस्तरमा सचेतना अभिवृद्धि भएको हुनेछ। उल्लेखित परिवेश कायम हुन नसकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने जोखिम रहन सक्छ।

परिच्छेद ५
पूर्वाधार क्षेत्र

५.१ बस्ती विकास, आवास तथा भवन

५.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाका अधिकांश जमिन भिरालो भएकाले आवास र बस्ती विकासका लागि नगरक्षेत्रमा सडक तथा विद्युत जस्ता पूर्वाधारको विकास गर्न कठिन छ। बजार क्षेत्र देखि परम्परागत बस्तीहरु समेत यस नगरक्षेत्रमा रहेका छन्। नगरपालिकाको सबै वडा केन्द्र, बजार केन्द्र र पर्यटक स्थलहरुमा आधुनिक सुबिधा सम्पन्न आबास तथा बस्ती विकास हुँदै गएको छ। निजी घरहरु नगरपालिकाले निर्धारण गरेको मापदण्ड अनुसार निर्माणको थालनी भएको छ।

५.१.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकामा भू-उपयोग योजना कार्यन्वयनको कमीका कारण अव्यवस्थित बसोबासी बढ्दै गएको अवस्था छ। भवन निर्माणमा मापदण्ड पालना, व्यवस्थित बस्ती निर्माण, सुकुम्वासी व्यवस्थापन, व्यवस्थित बस्ती निर्माणमा नगरबासीहरुको सोचाईमा एकरुपता नहुनु र प्राविधिक तथा दक्ष जनशक्तिको अभाव आवास तथा बस्ती विकासका चुनौती तथा समस्याहरु हुन्।

५.१.३ क्षेत्रगत सोच

"सुरक्षित आवास, धनकुटा नगरपालिकाको चाहना"

५.१.४ उद्देश्य

नगर क्षेत्रमा व्यवस्थित तथा सुरक्षित बस्ती तथा आवास निर्माण गर्ने।

५.१.५ रणनीति

क. एकीकृत बस्ती विकासको प्रारुप तयार पार्ने,
ख. प्राप्त सबै सार्वजनिक जग्गाको उत्पादनशील प्रयोग गर्ने,
ग. सहरी क्षेत्रको आवासिय पूर्वाधारलाई व्यवस्थित र वैज्ञानिक वनाउने।

५.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचना योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४६ : भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
मापदण्ड अनुसार बनेका आवासीय भवन	संख्यामा	१२७७	१२८०	१२८२	१२९०	१३००
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधिअनुसार बनेका आवासीय भवन	संख्यामा	३५०	३६०	३८०	३९०	३९५
गरिब बस्तीहरू र अवैध जमिनमा बसोबास गर्ने जनसंख्या	संख्यामा	-	-	-	-	-
सुरक्षित घरहरूमा बसोबास गर्ने घरपरिवार	संख्यामा	३५०	३६०	३८०	३९०	४००
मापदण्डअनुसार निर्माण भएका कार्यालय, विद्यालय तथा स्वास्थ्य भवन	प्रतिशत	८५	९०	९५	१००	१००

५.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४७ : भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२५३२७६	१५१९६६	१०१३१०	०	२०२६२१	३०३९३	२०२६२	०
२०८४/०८५	२७८६०४	१६७१६२	१११४४१	०	२२२८८३	३३४३२	२२२८८	०
२०८५/०८६	२८६८०४	१६५२६	१२१५४१	०	२३०९८४	३३५३२	२२२८८	०

५.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४८ : भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	Urban Development Grant दिने	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	२०८३/०८४	१९१९००	भौतिक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ।
२	Design and Supervision Consultant नियुक्ति गर्ने	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	२०८३/०८४	९०००	भौतिक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ।
३	सङ्घीय समपुरक साझेदारी	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	सालबसाली	७८००	भौतिक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ।
४	विपद् व्यवस्थापन घर निर्माण साझेदारी	विपद् व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	३०००	साझेदारीमा विपद् व्यवस्थापन घर निर्माण भएको हुनेछ।
५	वडा कार्यालय भवनमा ट्रष्ट निर्माण धनपा २	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	सालबसाली	२५००	वडा नं. २ मा वडा कार्यालय भवनमा ट्रष्ट निर्माण भएको हुनेछ।
६	सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम :- धनकुटा जिल्ला क्षेत्र नं. १ अन्तर्गत धनकुटा नगरपालिका-१०१४ वटा (स्वीकृत आवास संख्या अनुसार आ.व. २०८१/०८२	लक्षित वर्गलाइ आवासको व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	२५००	सुरक्षित नागरिक आवास निर्माण भएको हुनेछ।

	सम्म सम्झौता भएका लाभग्राहीका लागि भुक्तानी गर्न)				
७	धनकुटा जिल्ला धनकुटा नगरपालिका वडा नं ०९ स्थित मुलघाटमा विश्रान्ति मन्दिर को परिसर स्तरोन्नति तथा आश्रम (बृद्धा आश्रम) भवन पुनःनिर्माण कार्य	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	२०८३/०८४	२५००	धनकुटा जिल्ला धनकुटा नगरपालिका वडा नं ०९ स्थित मुलघाटमा विश्रान्ति मन्दिर को परिसर स्तरोन्नति भएको हुनेछ।
८	सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम :- धनकुटा जिल्ला क्षेत्र नं. १ अन्तर्गत धनकुटा नगरपालिका- १०१४ वटा (स्वीकृत आवास संख्या अनुसार आ.व. २०८३/०८२४ सम्म सम्झौता भएका लाभग्राहीका लागि भुक्तानी गर्न	लक्षित वर्गलाई आवासको व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	२५००	सुरक्षित नागरिक भएको हुनेछ।
९	कार्यालय परिसर आकस्मिक निर्माण सुधार	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	सालबसाली	१०००	आकस्मिक निर्माण सुधार भएको हुनेछ।
१०	वहुउदेश्यिय सामुदायिक भवन निर्माण	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	सालबसाली	१०००	वहुउदेश्यिय सामुदायिक भवन निर्माण भएको हुनेछ।

११	भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	सालबसाली	५५०	भौतिक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ।
१२	भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु	सालबसाली	१७२८	वडा नं. १, ३, ४, ५, ७, ८ र ९ मा भौतिक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ।
१३	भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	४६७३	भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी
१४	भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८३/०८४	२००	भवन, आवास तथा बस्ती विकास उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी

५.१.९ जोखिम तथा अनुमान

भू-उपयोग, आवास, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड तयार गरी सोको परिपालनामा अभिवृद्धि हुनेछ। अव्यवस्थित बसोबासले हुन सक्ने भू-स्वरुपको परिवर्तन र क्षयिकरणका कारण वातावरणीय ह्रासमा वृद्धि भई नगर क्षेत्रको सुन्दरता, हरियाली र स्वच्छतामा ह्रास आउने जोखिम रहेको छ।

५.२ सडक, पुल तथा यातायात

५.२.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाका सबै वडामा सडक सञ्जाल तथा सार्वजनिक यातायातको सेवा उपलब्ध रहेको छ। नगरपालिकामा कालोपत्रे र ग्राभेल सडक निर्माण कार्यलाई प्राथमिकता दिइ कार्य अगाडि बढेको छ। सडक पूर्वाधारलाई विकासको मेरुदण्डको रुपमा विकास गर्ने नीति लिएको छ। उपभोक्ता समिति र ठेक्केदारलाई कामको गुणस्तरको आधारमा प्रोत्साहन तथा दण्डित गर्ने गरिएको छ। नगरपालिकाका सबै वडाहरुमा रहेका सडकहरुलाई सन्तुलित रुपमा मर्मत संभार र स्तरोन्नती गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका

साथ अगाडि बढाइएको छ। संघीय तथा प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा सडक पूर्वाधार निर्माण गर्ने कार्य अगाडी बढाउन आवश्यक बिस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य प्राथमिकतामा रहेको छ।

५.२.२ समस्या तथा चुनौती

पूर्वाधारको विकासलाई नगरपालिकाले प्राथमिकता दिएको भएपनि अपर्याप्त बजेटका कारण समय सापेक्ष रुपमा सुविधायुक्त पूर्वाधार विकास गर्न नसकिरहेको अवस्था, सडकको चौडाई साँघुरो हुनु, पर्यावरणलाई जोगाउने तर्फ ध्यान नपुग्नु, कतिपय सडक निर्माण सँगसँगै ढल निर्माण नहुँदा सडक बिग्रने अवस्था उत्पन्न हुनु, सडक चिन्हको अभावका कारण दुर्घटनाको वृद्धि हुनु, सडक तथा यातायात क्षेत्रमा देखिएको समस्या तथा चुनौती हुन्।

५.२.३ क्षेत्रगत सोच

"भरपर्दो, सुरक्षित, गुणस्तरीय र वातावरणमैत्री सडक पूर्वाधार"

५.२.४ उद्देश्य

१. नगरपालिकाको सबै क्षेत्रमा भरपर्दो यातायात सेवा विस्तार गर्नु,
२. यातायात व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी गराउनु,
३. सबै वडामा सुविधायुक्त सडक पुर्याउनु।

५.२.५ रणनीति

क. अन्तर-सरकार साझेदारी र सहकार्यमा सडक पूर्वाधार निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने,
ख. सडक निर्माणलाई गुणस्तरीय, सुविधायुक्त, आकर्षक र वातावरणमैत्री तुल्याउने,
ग. यातायात सञ्चालन र व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ वनाउने।

५.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ४९ : सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
पक्की तथा कालोपत्रे सडक	कि.मि	३४.८	४३.८	५४.८	६३.८	६५

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
ग्राभेल सडक	कि.मि	५.८	६.५	८.१	९.२	९.५
कच्ची सडक/ धुले	कि.मि	३०४	३०००	२९५	२९०	२९५
ढुंगा सिलिंग सडक	कि.मि.	२.५	२.८	३.१	३.४	४.०

स्रोत: विषयगत शाखाको विवरण

५.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५० : सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेट श्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक स्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	८५६३६	५१३८२	३४२५४	०	६८५०९	१०२७६	६८५१	०
२०८४/०८५	९४२००	५६५२०	३७६८०	०	७५३६०	११३०४	७५३६	०
२०८५/०८६	१०५९००	६००००	४५९००००००	०	८६७६०	११६०४	७५३६	०

५.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको त्लिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५१ : सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	कोशी प्रदेश समपुरक साझेदारी	सडक, पुल तथा यातायात क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	१२०००	कोशी प्रदेशसंगको साझेदारीमा सडक यातायातको विकास भएको हुनेछ।
२	पात्ले खोला-डुम्रेसान्ने-उत्तरपानी सडक स्तरोन्नती	सडक, पुल तथा यातायात क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	१३१००	पात्ले खोला-डुम्रेसान्ने-उत्तरपानी सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।
३	सडकवोर्ड साझेदारी	सडक यातायातको विकास गर्नु	२०८३/०८४	४५००	सडक यातायातको विकास भएको हुनेछ।
४	बिहिवारे हाट-मालवासे-भिरगाउँ सडक स्तरोन्नति धनपा ५, ४,३ र २	सडक, पुल तथा यातायात क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	४०००	घमुाउने चौतारा टेकुनाला सडक स्तरोन्नति भएको हुनेछ।
५	बिहिवारे हाट-ठोका-दाहाल चौतारा भिरगाउँ सडक स्तरोन्नति धनपा ५,४ र २	सडक, पुल तथा यातायात क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	४०००	बिहिवारे हाट-ठोका-दाहाल चौतारा भिरगाउँ सडक स्तरोन्नति भएको हुनेछ।
६	हरियाली गौरीशंकर टोल सडक स्तरोन्नती समपुरक	सडक यातायातको विकास गर्नु	सालबसाली	१०००	हरियाली गौरीशंकर टोल सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।
७	शिव मन्दिर कैलेनी सडक समपुरक	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	१०००	शिव मन्दिर कैलेनी सडक मर्मत भएको हुनेछ।

क. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
९	धनकुटे खोला झो पु, साङतान झो.पु.	सडक, पुल तथा यातायात क्षेत्रको विकास गर्नु	२०८३/०८४	६००	कैलेनी खोला झो. पु. साङतान झो.पु. भएको हुनेछ।
१०	धारेढुङ्गा-डिल्ली प्राबि सडक स्तरोन्नती	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	६००	धारेढुङ्गा- डिल्ली प्राबि सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।
११	हिले बुढाथोकी सडक स्तरोन्नती	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	६००	हिले बुढाथोकी सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।
१२	थापाटार लामागाउँ चोकक सडक स्तरोनन्ती	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	६००	थापाटार लामागाउँ चोकक सडक स्तरोनन्ती भएको हुनेछ।
१३	विविध आकस्मिक पुंजीगत सुधार	आकस्मिक योजनाहरु सञ्चालन गर्नु	सालबसाली	६००	आकस्मिक योजनाहरु सञ्चालन भएको हुनेछ।
१४	सिजालीटोल स्कुलबाटो	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	सिजालीटोल स्कुलबाटो निर्माण भएको हुनेछ।
१५	शुकेपोखरी-तामाङ्गगाउँ सडक स्तरोन्नती	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	शुकेपोखरी-तामाङ्गगाउँ सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१६	सार्की गाउँ-झिम्के गाउँ सडक स्तरोन्नती	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	सार्की गाउँ-झिम्के गाउँ सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।
१७	कुवापानी सडक स्तरोन्नती	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	कुवापानी सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।
१८	देउराली तामाङ्ग टोल सडक मर्मत	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	देउराली तामाङ्ग टोल सडक मर्मत भएको हुनेछ।
१९	क्याम्पस गेट लेण्डफिल साईड सडक स्तरोन्नति	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	क्याम्पस गेट लेण्डफिल साईड सडक स्तरोन्नति भएको हुनेछ।
२०	सिमलगैरा-छारागाँउ सडक स्तरोन्नती	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	सिमलगैरा-छारागाँउ सडक स्तरोन्नती भएको हुनेछ।
२१	कोशी ग्याँस देखि रेवत श्रेष्ठको घरसम्म ढल निर्माण	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	कोशी ग्याँस देखि रेवत श्रेष्ठको घरसम्म ढल निर्माण भएको हुनेछ।
२३	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	सडक, पुल तथा यातायात क्षेत्रको को विकास गर्नु	सालबसाली	४९५०	सडक यातायातको विकास भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
२४	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	सडक तथा यातायात क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	१०४३२	वडा नं. २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ र १० मा सडक यातायातको विकास भएको हुनेछ।
२५	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८२/०८३	१३१६४	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
२६	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८२/०८३	९३०५	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

५.२.९ जोखिम तथा अनुमान

सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतीमा अन्तर सरकार सहकार्यमा वृद्धि भएको हुनेछ। उपभोक्ता समिति तथा सम्बन्धीत सरोकारवालाको सक्रिय सहभागितामा आयोजना व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन सक्छ।

५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा

५.३.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिका क्षेत्रमा जलश्रोतको सहज उपलब्धता नभए पनि अवस्था भने सन्तोषजनक अहेको छ। नगरपालिकामा करीव ९८.५ प्रतिशत घरधुरीले वत्ती बाल्ने प्रयोजनका लागि विद्युतीय उर्जाको उपयोग गरिरहेकोले पछिल्ला दिनमा खाना पकाउने उर्जाको श्रोतका रुपमा दाउराको उपयोगमा कमी आएको छ। हाल नगरपालिका क्षेत्रमा आयातित उर्जामा निर्भरता बढेको र खाना पकाउने उर्जाको प्रमुख श्रोतमा एलपी ग्यास, दाउरा तथा वायो ग्यास रहेको छ। नगरपालिकाले परम्परागत उर्जामा निर्भर परिवारलाई अनुदान सहितको बैकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा प्रोत्साहन गरिरहेको छ।

५.३.२ समस्या तथा चुनौती

नदी प्रदुषण र जलाधार क्षेत्रको विनास र जलश्रोतको कम उपयोगका कारण उत्पादन बढ्न नसक्नु, एलपी ग्यासको बढ्दो प्रयोग तथा विद्युतको नियमित आपूर्तिमा कमी, ऊर्जाको उपयोग प्रवर्धनका लागि जनचेतना अभिवृद्धि र प्रोत्साहन, वैकल्पिक उर्जाको विस्तार गर्न नसक्नु चुनौतीका रुपमा रहेका छन्।

५.३.३ सोच

"भरपर्दो, सर्वसुलभ उर्जाको उपलब्धता"

५.३.४ उद्देश्य

१. जलाधार क्षेत्रको संरक्षणलाई प्रभावकारी गराउनु,
२. सबै घरधुरीमा स्वच्छ उर्जाको उपयोग सुनिश्चित गर्नु।

५.३.५ रणनीति

क. जलस्रोतका मुहानहरुको संरक्षण र संवर्द्धनमा सरकारी तथा समुदायको सहभागिता बढाउने,
ख. स्वच्छ उर्जाको उत्पादन तथा उपयोगलाई वृद्धि गर्न संघ र प्रदेश सरकारका सम्बन्धीत निकायहरूसँग सहकार्य गर्ने,
ग. वैकल्पिक उर्जाको उपयोग विस्तार गर्दै आयातित इन्धन माथिको निर्भरता कम गर्ने।

५.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५२ : जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
खाना पकाउन प्राथमिक स्रोतका रूपमा दाउरा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	१८	१६	१४	१२	१०
विद्युत्बाट खाना बनाउने परिवार	प्रतिशत	२	४	६	८	१०
गोबर/बायो ग्यास	प्रतिशत	१.२	१.३	१.४	१.५	१.७

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
एल.पी. ग्यास प्रयोग गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	८२	८४	८६	९०	९५

स्रोतः जनगणना २०७८

५.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५३ : जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२९७०	१७८२	११८८	०	२३७६	३५६	२३८	०
२०८४/०८५	३२६७	१९६०	१३०७	०	२६१४	३९२	२६१	०
२०८५/०८६	३५६७	२०००	३५६७	०	२५००	७००	३६७	०

५.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५४ : जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	वडा समितिको निर्णयानुसार विभिन्न कार्यक्रम चालु	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-	सालबसाली	७००	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको प्रवर्धन भएको हुनेछ।

		क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु			
२	सडक वत्ति महसुल साझेदारी	उर्जा खपतको महसुल तिर्नु	सालबसाली	६००	सडक वत्ति महसुल साझेदारीमा भुकतनी गरेको हुनेछ।
३	साझेदारीमा सडक बत्ति व्यवस्थापन		सालबसाली	५००	वडा नं. ६ मा साझेदारीमा सडक बत्ति व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
४	सडक वत्ती व्यवस्थापनका लागि सामाग्री खरीद साझेदारी	सडक वत्ती व्यवस्थापनका लागि सामाग्री खरीद गर्नु	सालबसाली	५००	सडक वत्ती व्यवस्थापनका लागि सामाग्री खरीद भएको हुनेछ।
५	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रमहरु	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	१००	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
६	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय कार्यक्रमहरु	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको विकास गर्नु	सालबसाली	१००	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रको विकास भएको हुनेछ।
७	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	सालबसाली	२००	जलश्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

५.३.९ जोखिम तथा अनुमान

हाल भएको प्रविधि प्रवर्द्धन सहितको उपयोग, बजेटको सुनिश्चिता, मानव संशाधन उपलब्ध भएमा उल्लिखित उपलब्धिहरु हासिल हुनेछ। सो हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ।

५.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि

५.४.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकामा सञ्चारका साधनहरुमा मोवाइल फोन, टेलिफोन, इन्टरनेट, रेडियो, टिभि, पत्रपत्रिका तथा हुलाक प्रचलनमा रहेका छन्। परम्परागत सञ्चार मध्यम साथै धनकुटामा आधुनिक प्रविधि विकासको महत्वलाई आत्मसात गरिएको छ। नेपाल दूरसञ्चार कम्पनीका साथै एनसेलका टेलिफोन तथा मोबाइल सेवाको सहज पहुँच रहेको छ। नगरबासीहरुमा इन्टरनेटको उपयोग विस्तार क्रमशः भइ हुदै गइरहेको छ। नगरपालिकाले सूचना प्रविधि प्रवर्द्धन तथा विस्तार गरी सेवा प्रवाहलाई विद्युतीय प्रणालीमा आधारित बनाउने र नगरपालिकाले पेपरलेस कारोबारलाई प्रवर्द्धन गर्ने लक्ष्य लिएको छ।

५.४.२ समस्या तथा चुनौती

इन्टरनेट तथा मोवाइल फोनको गुणस्तरमा कमी, साइवर अपराध सम्बन्धी जनचेतनामा कमी, सञ्चारका साधनको उपयोगमा अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा, पोल पोलमा झुन्डिने तारले पर्यटकीय सहरी सौन्दर्यलाई कुरुप बनाएको छ। ताररहित प्रविधिलाई बढावा दिनु र गुणस्तरीय सञ्चार सेवा प्रवाह गर्नु चुनौतिका रुपमा रहेका छन्।

५.४.३ क्षेत्रगत सोच

"सहज तथा दिगो सूचना र सञ्चार प्रविधिको विकास"

५.४.४ उद्देश्य

भरपर्दो, विश्वसनीय एवम् गुणस्तरीय सूचना तथा सञ्चार सेवाको विकास र विस्तार गर्नु।

५.४.५ रणनीति

क. सेवा प्रवाह र दैनिक जीवनमा विद्युतीय सूचना प्रविधिको उपयोग गरी थप सहज र प्रभावकारी गराउने,

ख. नगर कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयबाट हुने सेवा प्रवाह तथा कार्य सम्पादनलाई पेपरलेस बनाउदै लैजाने,

ग. नगरवासीको सूचना प्रविधिमा पहुँच र उपयोग सुनिश्चित गर्न सेवा प्रदायक संस्थालाई प्रोत्साहित गर्ने।

५.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५५ : सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
इन्टरनेट सेवा उपलब्ध घर परिवार	प्रतिशत	८२	८४	८६	८८	९०
नगर कार्यपालिका कार्यालयमा सञ्चालित सफ्टवेयर र सूचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	६	७	८	९	१०

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५६ : सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२४६३	१४७८	९८५	०	१९७०	२९६	१९७	०
२०८४/०८५	२७०९	१६२६	१०८४	०	२१६७	३२५	२१७	०
२०८५/०८६	२८००	१६५०	११५०	०	२१००	४५०	२५०	०

५.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५७ : सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	३००	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको प्रबर्धन भएको हुनेछ।
२	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु	सालबसाली	५००	वडा.नं. १ र ५ मा सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको प्रवर्धन भएको हुनेछ।
३	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	सालबसाली	११९९	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
४	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	सालबसाली	२४०	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

५.४.९ जोखिम तथा अनुमान

उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, बजेटको सुनिश्चिता, दक्ष मानव संशाधन उपलब्ध भएमा र महामारी तथा अन्य अवस्था नभएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ। सो हुन नसकेमा लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ।

परिच्छेद ६
वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र

६.१. वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता

६.१.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकामा वन, जैविक विविधता, भू-संरक्षण एवम् प्रवर्द्धन गर्दै त्यसको दिगो उपयोग र जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरणका उपायहरु अवलम्बन गरी जीविकोपार्जनका अवसरहरु वृद्धि अर्ने कार्यहरु भइरहेका छन्। ग्रामीण अर्थतन्त्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउने कृषि देखि लिएर जलश्रोत, पर्यटन आदिको विकासमा वन क्षेत्रले महत्वपूर्ण अवसरहरुको सृजना गरेको हुन्छ। तर बढ्दो जनसंख्या र अरु बैकल्पिक व्यवस्थाहरुको अभावमा वन क्षेत्रमा चाप बढी रहेको छ। जसले गर्दा वन जंगलको विनास, भू-क्षय, जैविक विविधतामा ह्रास जस्ता पर्यावरणीय प्रतिकुलताहरु बढ्दै गएको छ। यस नगरपालिकामा आईपर्ने प्राकृतिक प्रकोपमा मुख्य रुपमा बाढी तथा पहिरो र आगलागी रहेको छ।

६.१.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकाले भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी भूमि व्यवस्थापन कार्य प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न नसकेको, एवं भू-संरक्षण, भूमि व्यवस्थापन, सार्वजनिक जग्गा वृक्षारोपणमा कमी, ताल तलैया सिमसार क्षेत्रको पहिचान र नक्शांकन गर्न नसक्नु, पोखरी तथा तालहरुको संरक्षणमा कमी, पानीका मुहान संरक्षणमा कमी, मानवीय गतिबिधिका कारण जैविक विविधताको संरक्षणमा कठिनाई मुख्य समस्याहरु हुन्।

६.१.३ क्षेत्रगत सोच

"हराभरा धनकुटा, जैविक विविधता सहितको वातावरणमैत्री नगरपालिका"

६.१.४ उद्देश्य

१. वन, वातावरण तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु,
२. भूक्षय न्यूनीकरण गर्दै प्राकृतिक प्रकोप नियन्त्रण गर्नु।

६.१.५ रणनीति

क. जलाधार व्यवस्थापन योजना निर्माण गरी भू-क्षमता वर्गीकरण अनुसार भू-उपयोग गर्ने,
ख. जैविक विविधता संरक्षण, वन व्यवस्थापन, नदी उकासमा समूह गठन गरी परिचालन गर्ने,
ग. दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको पहिचान र संरक्षणमा अन्तर सरकार सहकार्य अभिवृद्धि गर्ने।

६.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५८ : वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
सामुदायिक वन	संख्या	५०	५०	५०	५०	५०
वन तथा हरियाली क्षेत्र	प्रतिशत	४७	४८	४९	५०	५५

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण/कोशी प्रदेशको दोश्रो आवधिक योजना

६.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा वन, हरियाली, भूसंरक्षण र जैविक विविधता उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ५९ : वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	३०६८	१८४१	१२२७	०	२४५४	३६८	२४५	०
२०८४/०८५	३३७५	२०२५	१३५०	०	२७००	४०५	२७०	०
२०८५/०८६	३५००	२१००	१४००	०	२७००	५००	३००	०

६.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६० : वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
२	वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाकहरु	वन, भू-संरक्षण गर्नु तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु	सालबसाली	८००	वन, भू-संरक्षण गर्नु तथा जैविक विविधता संरक्षण भएको हुनेछ।
३	वन, भू-संरक्षण तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाहरु	वन, भू-संरक्षण गर्नु तथा जैविक विविधता संरक्षण गर्नु	सालबसाली	९००	वडा नं. ६ र ८ वन, भू-संरक्षण गर्नु तथा जैविक विविधताको संरक्षण भएको हुनेछ।
४	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	१	३००	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
५	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	१	१५००	सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

६.१.९ जोखिम तथा अनुमान

वन, भूसंरक्षण तथा जैविक विविधता संरक्षणमा अन्तरसरकार साझेदारी र सहकार्यमा वृद्धि भएको हुनेछ। जलवायु परिवर्तनको असर, विभिन्न प्रकारका प्रकोप र अन्य विपद्जोखिममा वृद्धि, स्रोतको अनियन्त्रित दोहन र उत्खनन तथा अनियन्त्रित निर्माण जस्ता यस उप क्षेत्रका जोखिम पक्षहरु रहेका छन्।

६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

६.२.१ पृष्ठभूमि

नगर क्षेत्रभित्र पूर्वाधार निर्माण गर्दा वातावरण संरक्षण र दिगो विकासलाई ध्यानमा राखी वातावरणमैत्री कार्यक्रमलाई प्राथममिकताका साथ अगाडी बढाउने नीति लिएको छ। त्यस्तै अस्पतालजन्य फोहोरमैलालाई बेग्लै संकलन गरी व्यवस्थापनको अभ्यास गर्ने गरिएको छ। गैर सरकारी संस्था र समुदायसँग समन्वय गरी पूर्ण सरसफाई अभियान सञ्चालन गरिएको छ। प्लाष्टिकजन्य सामग्री लगायत वातावरण प्रदुषित गर्ने दैनिक प्रयोगका सामग्रीको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्न पहल गरिएकोछ। गोवर ग्याँस, सुधारिएको चुलो, विद्युतीय चुलो जस्ता कम खर्चिला तथा वातावरणीय रुपमा अनुकुल प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिने कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा रहेका छन्। फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थललाई व्यवस्थित गरी सफा सहरको नीति कार्यन्वयनमा ल्याइएको छ।

६.२.२ समस्या तथा चुनौती

भविष्यमा फोहर मैला विर्सजन गर्न व्यवस्थित स्थलको अभाव हुने सम्भावना र फोहोरको वर्गीकरण गरी व्यवस्थापनको अभ्यास अझै प्रभावकारी नहुनु यस क्षेत्रका मुख्य समस्याहरु हुन। स्रोतमै वर्गीकरण, प्रशोधन र पुनःप्रयोगलाई प्रोत्साहन गरी वैज्ञानिक फोहोर व्यवस्थापनलाई बढावा दिने कार्य गर्न जनचेतना वृद्धि ब्गरना अझै बाँकी रहेको छ। फोहोरबाट मोहोर, फोहोरबाट उर्जाको अवधारण कार्यान्वयन गर्ने प्रयासमा अझै प्रवाभकारिता ल्याउनु पर्ने देखिएको।

६.२.३ क्षेत्रगत सोच

“दिगो र स्वच्छ वातावरणका लागि फोहोर व्यवस्थापन”

६.२.४ उद्देश्य

१. वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नु,
२. फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापन गर्नु,
३. सफा, सभ्य र सुन्दर सहर निर्माण गर्नु।

६.३.५ रणनीति

क. फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गर्ने,
ख. एक घर एक बिरुवाको अभियान सञ्चालन गर्ने,
ग. फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापनमा अन्तर सरकार एवम् समुदायको सहकार्य वृद्धि गर्ने।

६.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्यतलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६१ : वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
व्यवस्थित ल्यान्डफिल्ड साइट	संख्या	१	१	१	२	२
फोहोर संकलन सवारी साधन	संख्या	४	४	४	४	५
स्रोतमा नै फोहर वर्गिकरण तथा व्यवस्थापन गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	२०	२०	३०	४०	४५

स्रोत : विषयगत शाखाको विवरण/नगरपालिकाको दोश्रो आवधिक योजना

६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६२ : वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	१२५००	१२५००	०	०	९०००	१०००	२५००	०
२०८४/०८५	१३०००	१३०००	०	०	९३००	१०००	२७००	०
२०८५/०८६	१५०००	१५०००	०	०	११९००	१०००	२९००	०

६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६३ : वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	फोहर पुर्ने कार्य	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	८००	फोहर पुर्ने कार्य भएको हुनेछ।
२	टुडिखेलको सौचालय व्यवस्थापन	सरसफाई कायम गर्नु	सालबसाली	९००	टुडिखेलको सौचालय व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
३	ल्याण्डफिल प्रभावित विशेष कार्यक्रम	फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	३००	ल्याण्डफिल प्रभावित विशेष कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ।
४	उत्तरपानी गेट निर्माण तथा पोखरी सरसफाई	जलाधार संरक्षण गर्नु	२०८३/०८४	६००	त्तरपानी गेट निर्माण तथा पोखरी सरसफाई भएको हुनेछ।
५	टोल वस्ती संस्थासँग डस्टविन खरिद साझेदारी	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु	२०८३/०८४	५००	टोल वस्ती संस्थासँग डस्टविन खरिद भएको हुनेछ।
६	विपत तथा वातावरण व्यवस्थापन	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	५००	विपत तथा वातावरण व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
७	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाहरु	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	१००	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाहरु सञ्चालन भएको हुनेछ।
८	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन		सालबसाली	८८००	वडा नं. १, ३, ५, ६, ८ र ९ मा वातावरण

	उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम र आयोजनाहरु				तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन भएको हुनेछ।

६.२.९ जोखिम तथा अनुमान

उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, बजेटको सुनिश्चिता, दक्ष मानव संशाधन उपलब्ध भएमा र महामारी तथा अन्य विपद्को अवस्था नभएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ। सो हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ।

६.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन

६.३.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना र स्थानीय विपद्पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका कामहरु कार्यान्वयनमा रहेका छन्। वडा स्तरीय विपद्व्यवस्थापन समितिहरुले विपद् व्यवस्थापनका कामहरु गरीरहेका छन्। विपद्व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरण कोष खडा गर्ने, जोखिमपूर्ण क्षेत्रहरु पहिचान गर्ने, विपद्पूर्व तयारी, विपद्व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम तथा आपतकालीन सामग्रीहरुको भण्डारणको व्यवस्था मिलाइउने प्रयाश गरिएको छ। जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरणमा अन्तर सरकार साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। तमोर नदि तटका वस्तीहरु डुबान तथा कटानमा पर्ने जोखिम रहेको छ।

६.३.२ समस्या तथा चुनौती

विपद्जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी र प्रतिकार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सकिएको छैन। नगरपालिका, वडा कार्यालय र स्थानीय टोल विकास संस्थाहरूको विपद् व्यवस्थापमा क्षमताको कमी रहेको, आकस्मिक तयारी योजना तथा प्रतिकार्य योजनाहरू तर्जुमा गर्नु जरुरी रहेको, डोजरको जथाभावी प्रयोगले भू-क्षय भई तालतलैया, खेतीवारी तथा भौतिक पूर्वाधारमा समेत क्षति पुग्ने समस्या बढदै गएको छ। तमोर नदि र बन्चरे खोला लगायतका खोलाहरुको कटान तथा विभिन्न ठाँउका वस्तीहरु बाढी पहिरोमा पर्ने जोखिम रहेको छ।

६.३.३ क्षेत्रगत सोच

"विपद जोखिम न्यूनीकरण, धनकुटा नगरपालिकाको प्राथमिकता"

६.३.४ उद्देश्य

१. विपद्व्यवस्थापन क्षमतालाई सुदृढ गराउनु,
२. विपद्उत्थानशीलताको विकास गर्नु।

६.३.५ रणनीति

क. विपद्व्यवस्थापनको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने,

ख. विपद् रोकथाम, पूर्वतयारी र द्रुत प्रतिकार्यमार्फत क्षति न्यूनीकरण गर्ने,

ग. विपद् तथा जलवायु परिवर्तनबाट हुने असरको सम्बन्धमा समुदायलाई सचेत गराई जलवायु परिवर्तन अनुकुलन र विपद्व्यवस्थापन योजना निर्माण गरी समुदाय स्तरमा कार्यान्वयन गर्ने।

६.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६४ : विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
विपद्बाट भएको मानवीय क्षति (विगत ३ वर्षको) घाइते समेत	संख्या	०	०	०	०	०
तालिम प्राप्त स्थानीय खोज, उद्दार र प्राथमिक उपचार कार्यकर्ता	संख्या	-	१०	२०	३०	३५
विपद्बाट वार्षिक क्षती (जग्गा, बाली नाली, संरचना, पशु र अन्य सम्पत्ती)	रू. हजार	-	-	-	-	-
सुरक्षित खुल्ला स्थान र आपत्कालीन सामुहिक आश्रयस्थल	संख्या	४२४	४२५	४२८	४२४	४५०
विपद्व्यवस्थापन कोष रकम	रू. हजार	-	२०००	२१५०	२३००	२५००

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

६.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६५ : विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	१६८१	१००८	६७२	०	१३४५	२०२	१३४	०
२०८४/०८५	१८४९	११०९	७४०	०	१४७९	२२२	१४८	०
२०८५/०८६	२०००	१२००	८००	०	१६००	२५०	१५०	०

६.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६६ : विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	विपद् व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	१५००	विपद् व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
२	विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८२/०८३	५००	विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलन उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व

					भुक्तानी भएको हुनेछ।

६.३.९ जोखिम तथा अनुमान

वन, वातावरण तथा विपद्व्यवस्थापन सम्वन्धी ऐन, नीति, मापदण्ड, कार्यविधि, तथा निर्देशिकाहरु निर्माण गरिसकेको हुनेछ। संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा वृद्धि भएको हुनेछ। स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता, सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवम् साझेदारीमा वृद्धि हुनेछ। सो हुन नसके लक्ष्य हासिल गर्न कठिनाइ हुन सक्नेछ।

परिच्छेद ७
संस्थागत तथा सुशासन

७.१ नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन

७.१.१ पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकाले आवश्यक ऐन, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधी र मापदण्डहरु प्रमाणीकरण र स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भई कार्यान्वयन गरिरहेको छ। सङ्घीय संरचना अनुसार गठित स्थानीय सरकार आफै संवैधानिक रुपमा अधिकार प्राप्त सार्वभौम सरकार भएकाले नगरपालिकाले पनि आफ्नो आवश्यकता अनुसारको संस्थागत संरचनाको निर्माण गरी शासकीय अवस्थालाई चुस्त बनाउन सक्ने देखिन्छ। नगरपालिकाको निर्णय प्रकृयामा स्थानीयको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्न सूचना प्रणाली तथा सामाजिक सञ्जालको प्रयोगलाई बढवा दिने कार्य भईरहेको छ।

७.१.२ समस्या तथा चुनौती

सम्पादित काम कारवाहीको पारदर्शिता, जवाफदेहिता तथा उत्तरदायित्व अभिवृद्धि गर्न सार्वजनिक सुनुवाई तथा परीक्षण हुने गरेको भएपनि सेवा प्रवाहमा त्यसको प्रभाव पर्याप्त नदेखिनु, व्यवस्थित र प्रभावकारी सूचना प्रणाली नहुनु, जवाफदेहिता तथा पारदर्शितासँग जोडिएका समस्याहरु हुन्। आफ्नै कार्यालय भएता पनि वडाहरुको भौतिक संरचनाको अवस्था सेवा प्रवाहका दृष्टिले जनमैत्री हुन नसक्नु, तर्जुमा भएका ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि बारे सबै निर्वाचित जनप्रतिनिधि, वडा समिति, आम नागरिकलाई सुसूचीत गराउन र त्यसको परिपालना हुने कार्य सन्तोषजनक हुन सकिरहेको सकिरहेको छैन।

७.१.३ क्षेत्रगत सोच

“पारदर्शी, सुशासनयुक्त, सेवा प्रवाह : नगरपालिकाको प्रतिबद्धता”

७.१.४ उद्देश्य

सेवा प्रवाहलाई जनमुखी, उत्तरदायी र नतिजामुखी बनाउने।

७.१.५ रणनीति

क. प्रशासनिक संयन्त्रको मनोवल उच्च राख्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था र त्यसको कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने,

ख. संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय ऐन कानुनको परिपालनाबाट सेवाप्रवाहमा प्रभावकारीता एवम् सुशासन अभिवृद्धि गर्ने,

ग. जनअपेक्षा तथा सेवा प्रवाहमा सहजताका लागि कानुन निर्माण तथा कार्यान्वयनलाई पूर्णता दिदै जाने।

७.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६७ : नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
स्वीकृत नीति, कानुन र कार्यविधि						
नीति	संख्या	२	२	३	४	५
ऐन	संख्या	२२	३७	४०	४५	५०
नियमावली	संख्या	८	९	१०	१२	१५
निर्देशिका	संख्या	७	७	९	१०	११
कार्यविधि	संख्या	४०	४०	४२	४३	४५
अन्य	संख्या	८	८	९	१०	११

स्रोतः नगरपालिकाको वेब साइट/विषयगत शाखाको विवरण

७.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६८ : नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८४/०८५	१६९४	१०१६	६७८	०	१३५५	२०३	१३६	०
२०८५/०८६	१६९४	१०१६	६७८	०	१३५५	२०३	१३६	०
२०८५/०८६	१७००	१०००	७००	०	१४००	२६०	१४०	०

७.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ६९ : नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	मेलमिलाप कर्ता क्षमता विकास कार्यक्रम	न्याय तथा सुशासन कायम गर्नु	सालबसाली	६००	न्याय तथा सुशासन कायम गर्न सहयोगी वातावरण बनेको हुनेछ।
२	नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन उप-क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	न्याय तथा सुशासन कायम गर्नु	सालबसाली	११००	न्याय तथा सुशासन कायम भएको हुनेछ।

७.१.९ जोखिम तथा अनुमान

सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानुन बमोजिम शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास कार्य सम्पादन हुन सकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुनेछ। उपरोक्त व्यवस्था हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहेको छ।

७.२ संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह

७.२.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकामा हाल रहेका प्रशासन, योजना, जिन्सी, लेखा, राजस्व, पूर्वाधार, घर नक्शा, शिक्षा, स्वास्थ्य, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक, पञ्जीकरण, सामाजिक विकास, कृषि, पशुपन्छी, सहकारी, आन्तरिक लेखा परीक्षण, वन वातावरण तथा विपद्व्यवस्थापन, कानुन र सूचना तथा प्रविधि लगायतका शाखा/उपशाखाहरुमा आवस्यक कर्मचारी व्यवस्थापन गरी कार्य सम्पादन गरिएको छ। नगरपालिकाको जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वे गरी संस्थागत संरचना निर्माण गर्ने कार्य भएको छ। नगरपालिकाका सबै वडा कार्यालयलाई भौतिक सुविधा सम्पन्न बनाउन प्रयत्न गरिएको छ।

७.२.२ समस्या तथा चुनौती

संस्थागत संरचना, मानव स्रोत, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धति वैज्ञानिक र आधुनिक बन्न सकिरहेको छैन। शाखाहरु बीचको समन्वयको कमी, जनशक्तिको परिचालन एवम् सेवा सुविधा गुणस्तरीय र कार्य सम्पादन लक्ष्य अनुरुप नतिजामूखी हुने कार्य प्रभावकारी हुन सकेको छैन।

७.२.३ क्षेत्रगत सोच

“दक्ष जनशक्तिको विकास तथा जनमुखी सेवा प्रवाह”

७.२.४ उद्देश्य

छरितो संगठन संरचना, क्षमतावान जनशक्ति र गुणस्तरीय सेवा प्रवाहको सुनिश्चित गर्नु।

७.२.५ रणनीति

क. संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी चुस्त संगठन संरचना तयार गर्ने,
ख. जनशक्तिको क्षमता विकास गरी दक्ष कर्मचारीको विकास गर्ने,
ग. सेवा प्रवाह र विकास प्रकृयालाई सहज तुल्याउने।

७.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७० : संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
नगरपालिकामा कार्यरत मानव श्रमसाधन	संख्या	१७०	१७१	१७१	१५०	१२५
कार्यरत प्राविधिक जनशक्ति	संख्या	३४	३४	३४	३४	३४
क्षमता मुलक तालिम हासिल गरेको जनशक्ति	संख्या	७०	८०	८५	९५	१००

स्रोत : विषयगत शाखाको विवरण

७.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा संगठन, मानव संसाधन तथा क्षमता विकास उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७१ : संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान (रु. हजारमा)

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२०८२३२	१२४९३९	८३२९३	०	१६६५८६	२४९८८	१६६५९	०
२०८४/०८५	२२९०५५	१३७४३३	९१६२२	०	१८३२४४	२७४८७	१८३२४	०
२०८५/०८६	२४९०५५	१४७४३३	१०१६२२	०	२००३४४	३०१८७	१८५२४	०

७.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ७२ : संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च	कार्यालय व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह गर्नु	सालबसाली	२३७५४५	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
२	कार्यालय व्यवस्थापन	संस्थागत विकास गर्नु	२०८३/०८४	१०००	कार्यालय पार्टेशन भएको हुनेछ।
३	कार्यगत अभ्यास सहितको तालिम सञ्चालन साझेदारी	क्षमता अभिबृद्धि गर्नु	सालबसाली	९००	कार्यगत अभ्यास सहितको तालिम सञ्चालन भएको हुनेछ।

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
४	विविध वडाको निणय अनुसार चालु तर्फ	संस्थागत विकास गर्नु	सालबसाली	८५०	संस्थागत विकास भएको हुनेछ।
५	विविध खर्च पुंजीगत	संस्थागत विकास गर्नु	सालबसाली	५००	संस्थागत विकास भएको हुनेछ।
६	संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजना	संस्थागत विकास गर्नु	सालबसाली	१८६	संस्थागत विकास भएको हुनेछ।
७	संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजना	संस्थागत विकास गर्नु	सालबसाली	२५७०	संस्थागत विकास भएको हुनेछ।
८	संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	सालबसाली	५२५१	संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।
९	संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	सालबसाली	२५३	संगठन तथा क्षमता विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रका वडा स्तरीय दायित्व

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
					भुक्तानी भएको हुनेछ।

७.२.९ जोखिम तथा अनुमान

संविधान, सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानुन बमोजिम संगठन, दक्ष मानव संशाधन, ज्ञान, सिप र दक्षतामा अभिवृद्धि भएमा अपेक्षित नतिजा हुनेछ। उपरोक्त व्यवस्था हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहेकोछ।

७.३ राजस्व तथा श्रोत परिचालन

७.३.१. पृष्ठभूमि

धनकुटा नगरपालिकामा राजस्व तथा श्रोत परिचालनको लागि विद्यमान कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुरको दर परिमार्जन गर्ने तथा दायरा बढाउने रणनीति लिएको भएता पनि कार्यान्वयन प्रभावकारी हुन सकेको छैन। नगरपालिकाद्वारा तर्जुमा भएका ऐन, नियम, निर्देशिकामा भएको व्यवस्था अनुसारका श्रोत परिचालनको गर्ने नीति लिइएको छ। वेरुजु न्यूनीकरणका लागि नीति तथा कार्यक्रम निर्माण एवम् लगानीमैत्री वातावरण बनाउन आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिएको भएता पनि अपेक्षा अनुसार प्रतिफल प्राप्त हुन सकेको छैन। राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा तथा राजस्व परामर्श समितिको अध्ययन र सिफारिसका आधारमा कर तथा गैरकरको दर निर्धारण गरी आन्तरिक आय संकलन गरिएको छ। आन्तरिक राजस्व सुधार तथा अभिवृद्धि कार्यक्रम वित्तीय स्रोत परिचालन तथा पूँजी निर्माण कार्यक्रम कार्यान्वयनमा रहेका छन्।

७.३.२ समस्या तथा चुनौती

विद्यमान कर प्रणाली व्यवहारिक नहुनु, पेश्की फर्छ्यौट नहुनु, बेरुजु अवस्था सुधारात्मक नहुनु, लेखा समितिबाट प्रभावकारी रुपले लेखा अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण नहुनु, नगरपालिकाको राजस्व संकलनको सम्भावना रहेता पनि करको दायरा विस्तार हुन नसक्नु कमजोरीका रुपमा रहेको छ। श्रोतको परिचालनमा मितव्ययिता तथा विनियोजन कुशलता यस क्षेत्रका चुनौतिहरु हुन्।

७.३.३ क्षेत्रगत सोच

"प्रभावकारी स्रोत परिचालनका लागि प्रविधिमैत्री राजस्व प्रणाली"

७.३.४ उद्देश्य

१. दिगो र भरपर्दो राजस्वको श्रोत निर्माण गर्नु,
२. श्रोत परिचालनमा मितव्ययिता र कुशलता कायम गर्नु।

७.३.५ रणनीति

क. राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा आन्तरिक राजस्वको दरमा पुनर्मूल्याङ्कन र दायरा विस्तार गर्ने,

ख. आन्तरिक राजस्व प्रणालीलाई सुदृढ तुल्याउने,

ग. अन्य तहको सरकारबाट हासिल हुने अनुदान लगायत अन्य सहयोग हासिल गर्न आवश्यक आधारहरु तयार गर्ने।

७.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७३ : राजस्व तथा श्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रू.	११७४५९	१७०५७१	१२९८६८	१४२८५५	१४५८५५
कुल वार्षिक बजेट	रू.	११२२५५१	९७६१७८	१०१२७३८	१११४०१२	१११५०००

स्रोतः नगरपालिकाको आ.व. २०७९/०८०-२०८२/०८३ को बजेट पुस्तिका

७.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा राजस्व तथा श्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७४ : राजस्व तथा श्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	७७०	४६२	३०८	०	६१६	९२	६२	०
२०८४/०८५	८४७	५०८	३३९	०	६७८	१०२	६८	०
२०८५/०८६	८४७	५०८	३३९	०	६७८	१०२	६८	०

७.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७५ : राजस्व तथा श्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	राजश्व सुधार र्ययोजना कार्यान्वयन	राजस्व तथा श्रोत परिचालन गर्नु	सालबसाली	४००	राजश्व सुधार र्ययोजना कार्यान्वयन भएको हुनेछ।

७.३.९ जोखिम तथा अनुमान

संविधान, सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानुन बमोजिम तीनै तहका सरकार, गैर सरकारी संस्था, समुदाय, सहकारी र नीजि क्षेत्र बीचको समन्वय, स्रोत साधन, प्रविधि र दक्ष मानव संशाधन परिचालन भएमा अपेक्षित नतिजा हुनेछ। सबै खालको राजस्व वृद्धिको आधारहरु तयार गर्न नसके लक्ष्य हासिल गर्न कठिन हुनेछ।

७.४ तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन

७.४.१ पृष्ठभूमि

विकास प्रक्रियालाई दिगो, समावेशी बनाउने ध्येयले धनकुटा नगरपालिकाले दोश्रो आवधिक नगरविकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनको तयारीमा छ। विषयगत समितिहरु गठन भई तत्सम्बन्धी विषयमा प्रभावकारी योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन हुने गरेको छ। सेवाग्राही तथा लक्षित समुदाय र नागरिक

समाजको अर्थपूर्ण सहभागितामा सहभागितामूलक योजना तर्जुमाको अभ्यास गरी नगरसभाबाट स्वीकृत नीति तथा बजेट र कार्यक्रमलाई बजेट पुस्तिका, वेवसाइट र सूचना पाटीमार्फत् सार्वजनिक गर्ने अभ्यास भइरहेको छ। लाभ लागत विश्लेषणका आधारमा योजनाको छनौट तथा कार्यान्वयन हुने गरेको छ। सङ्घीय ऐन तथा स्थानीय कार्यविधि अनुसार वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमाको प्रकृया अवलम्बन गरी स्थानीय वस्तुगत विवरण, तथ्यांक र आवश्यकताको आधारमा योजना तर्जुमा गर्ने अभ्यास रहेको छ।

७.४.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, प्राथमिकता तथा रणनीति बमोजिम योजना छनौट तथा कार्यान्वयन नहुनु, नातिजामुखी अवलोकन, निरीक्षण तथा अनुगमन प्रभावकारी हुन नसकेको, योजना तर्जुमा, वित्तीय व्यवस्थापन, लेखा परीक्षण र निर्णय प्रक्रियामा समावेशिता, सहभागिता र पारदर्शितामा सुधार हुन नसकेको, सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादनमा अन्तरसरकार, निजी क्षेत्र र गैर सरकारी संस्था र समुदायमा आधारित संस्थासँग संयन्त्रको विकास गरी प्रभावकारी समन्वय, सहकार्य र साझेदारी हुन नसक्नु यस क्षेत्रका समस्या रहेका छन्। लक्ष्य, उद्देश्य र नतिजालाई मापन गर्ने सूचक र तथ्यांकको अभाव र कार्यक्रमगत बजेट निर्माण गर्नु मुख्य चुनौतीको रुपमा रहेको छ।

७.४.३ क्षेत्रगत सोच

“सहभागिता मुलक योजना प्रणाली र मापनयोग्य विकास”

७.४.४ उद्देश्य

योजना तर्जुमालाई तथ्यपरक, सहभागितामूलक र नतिजामूलक तुल्याउने

७.४.५ रणनीति

क. सहभागीतामुलक योजना तर्जुमा प्रक्रिया र छरितो तथा नतिजामुखी कार्यान्वयनलाई संस्थागत गर्ने,
ख. स्थानीय योजना तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनमा अधिकतम जन सहभागिता मार्फत स्थानीय आवश्यकताको दिगो समाधान गर्ने,
ग. स्थानीय तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणालीलाई व्यवस्थित बनाउन डिजिटल प्रोफाइल तयारी तथा नियमित अद्यावधीकरण गर्ने।

७.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७६ : तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक/लक्ष्य	एकाइ	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको उपलब्धि	चालु आ.व. २०८२/०८३ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६
नगरपालिकामा क्रियाशिल र साझेदार गैसस, सहयोगी र नागरिक समाज संस्था	संख्या	-	-	-	-	-
समयमा सम्पन्न आयोजना र कार्यक्रम	प्रतिसत	८०	९०	९५	९८	९९

स्रोतः विषयगत शाखाको विवरण

७.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७७ : तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेट श्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	आन्तरिक श्रोत	ऋण तथा अन्य
२०८३/०८४	२५३४	१५२१	१०१४	०	२०२८	३०४	२०३	०
२०८४/०८५	२७८८	१६७३	१११५	०	२२३०	३३५	२२३	०
२०८५/०८६	२८००	१६००	१२००	०	२२००	३५०	२५०	०

७.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७८ : तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. स.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	स्थानीय स्वैछिक दिगो बिकास लक्ष्य प्रतिवेदन	दिगो विकास गर्नु	सालबसाली	६००	स्थानीय स्वैछिक दिगो बिकास लक्ष्य प्रतिवेदन प्रस्तुत भएको हुनेछ।
२	तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय अन्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	योजना तथा विकास व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	१०००	तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु सञ्चालन भएको हुनेछ।
३	तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व	सम्पन्न तथा चालु आयोजनाको भुक्तानी गर्नु	२०८२/०८३	१२००	तथ्याङ्क प्रणाली र योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रका पालिका स्तरीय दायित्व भुक्तानी भएको हुनेछ।

७.३.९ जोखिम तथा अनुमान

तोकिएको कार्यनीति कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले संस्थागत विकास तथा सुशासन सम्वन्धी ऐन, नीति, मापदण्ड, कार्यविधि, तथा निर्देशिकाहरु निर्माण गरीसकेको हुनु पर्नेछ। संघ, प्रदेश र गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा वृद्धि भएको हुनेछ। स्थानीय सरोकारवालाको प्रतिवद्धता, सहभागिता समन्वय, सहकार्य एवम् साझेदारीमा वृद्धि हुनेछ। उपरोक्त परिस्थिति तयार हुन नसकेका लक्ष्य हासिल गर्न कठिन हुन सक्नेछ।

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरु

- नेपालको संविधान
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७
- राष्ट्रिय जनगणना, २०७८
- नगरपालिका तथा नगरपालिकाको योजना तथा बजेट तर्जुमा हातेपुस्तिका, २०७७
- दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरण स्रोत पुस्तिका, २०७७
- नेपालको दीगो विकासको सोच, पन्ध्रौं योजना तथा दीगो विकासको लक्ष्य
- सोह्रौं योजना (२०८१/०८२-२०८५/०८६)
- कोशी प्रदेश दोश्रो आवधिक योजना (२०८१/०८२-२०८५/०८६)
- वातावरणमैत्री स्थानीय शासन प्रारूप, २०७८
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४
- स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वःमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७
- स्थानीय तह वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७
- धनकुटा नगरपालिकाको बजेट नीति तथा कार्यक्रम आर्थिक वर्ष, २०७९/०८०, २०८०/०८१, २०८१/०८२, २०८२/०८३
- धनकुटा नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना
- धनकुटा नगरपालिकाको दोश्रो आवधिक योजना